

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INGEBORG OLRIK

ERNST TRIER

DET SCHØNBERGSKE FORLAG — KØBENHAVN

FOR NORGE: J. W. CAPPELEN, KRISTIANIA

EN INTERESSANT NYHED

NATALIE ZAHLE

HENDES EFTERLADTE ERINDRINGER
SAMT EN SKILDRING AF HENDES LIV OG GERNING

UDGIVET AF

KOMTESSE TH. MOLTKE OG HENRIETTE SKRAM

VÆRKET BESTAAR AF 2 DELE

I.

MIT LIV

N. ZAHLES EFTERLADTE PAPIRER

VED

TH. MOLTKE

II.

N. ZAHLE

I SIT LIV OG SIN VIRKEN

AF

HENRIETTE SKRAM

VÆRKET ER 20 ARK MED MANGE BILLEDER

PRIS: 4 KR. 50 Øre, indb. 6 KR.

INGEBORG OLRIK
ERNST TRIER

Emil Frø.

INGEBORG OLRIK

ERNST TRIER

MED ET FORORD

AF

CARL KOCH

DET SCHØNBERGSKE FORLAG
ERNST BIERBERG & MICHAEL H. JENSEN
KØBENHAVN

Der er i denne Bog givet en smuk Skildring af den mærkelige Højskolemand Ernst Trier.

Han var Københavner, men fik sin Gerning blandt unge Landboere. Han var Jøde af Æt, og glad og stolt over at høre til „Guds udvalgte Folk“. Han havde et glødende dansk Sindelag, og han var en af dem, der efter vort Folks Nederlag i 64 følte sig opildnet til at læge dets Saar. Han var rigt udstyret med Evner. Der var mange og smukke Toner i hans Sjæl. Men Grundtonen var hans varme og ydmyge Kristentro. Med Kraft og Glæde talte han til dansk Ungdom. Og mangfoldige lyttede til hans Ord og glemte dem aldrig.

Ubberup i August 1914.

Carl Koch.

*En hjertelig tak til alle, der har ydet mig hjælp
under arbejdet med denne bog.*

Ingeborg Olrik.

INDHOLD

	Side
I. Barndomstiden	2
II. Ungdomsaarene	7
III. Manddomsgerningens forberedelse og begyndelse	24
IV. Rodfæstelse i Vallekilde. Fru Marie Trier	44
V. Arbejdets videre udvikling i 70-erne. Fru Julie Trier	62
VI. Vallekildelivets udfoldelse i 80-erne	83
VII. Triers sygdom og død	96
VIII. Ernst Trier i mindet	101
IX. Aarene efter Triers død	109

BILLEDER

Ernst Trier, Titelbillede.

Fru Marie Trier, født Abel, Side 56.

Ansgarbilledet, Side 72.

Fru Julie Trier, født Marstrand, Sde 74.

Højskolen (1907), Side 110.

Omslagstegning af Troels Trier.

Fraser og Vignetter tegnede af Dagmar Olrik.

I. BARNDOMSTIDEN

BLANDT dem, der efter den sørgelige krig i 1864 ved Grundtvigs hjælp fik øjet op for trangen til en ungdomsskole som det bedste middel til at bringe folket paa fode igen, var vel ingen mere glødende i arbejdet for de unge end Ernst Trier.

Han var af jødisk byrd, baade paa fædrene og mødrende Side.

Farfaderen, Salomon Trier, havde været med i ledelsen af handelshuset Meyer & Trier, som dog i de vanskelige tider i forrige hundredaars begyndelse maatte standse sin virksomhed, hvorefter familien levede stille og tilbagetrukket i ret smaa kaar. S. Trier var en from og stiltfærdig Israelit, der i sin ejendom ved Holmens kanal, i haven fik indrettet jøderne en forsamlingsaal, da den gamle synagoge ved den tid var nedbrændt, og den nye først mange aar senere rejste sig.

Morfaderen, M. L. Nathanson, S. Triers handelsfælle, saalænge det Mejer & Trierske hus stod, senere i mange aar Berlingske tidendes redaktør, var en slaaende modsætning til Trier.

Han var en ivrig, stærk lidenskabelig natur, der vel sad inde med megen godhjertethed, men paa den anden

side kunde være heftig og opfarende og sætte alle hensyn til side for at føre sine planer igennem.

Ud fra sin varme kærlighed til jøderne kæmpede han ivrigt for at skaffe dem lige ret med de andre borgere, hvad der delvis opnaaedes i 1814, mens jøderne dog først ved Grundloven i 1849 fik politisk ligestilling med landets egne børn.

For at højne den opvoksende slægt fik han to friskoler for jødiske børn i gang, og det var nogle af sine bedste timer han havde blandt børnene her. Han var en mester i at fortælle dem bibelhistorie og andet, der kunde glæde de smaa.

Ved dette ihærdige arbejde for børnene hjalp Nathanson mere end nogen anden til, at det danske sprog fik indgang i de jødiske hjem.

En storslaaet godgørenhed udfoldede han sammen med sin milde hustru Esther, især blandt jøderne.

Ogsaa kunstnere, digtere og musikere fandt stadig støtte hos ham under pengevanskeligheder, ligesom hjemmet med sjælden gæstfrihed aabnede sig for dem.

Det blev derved et i mange maader rigt hjem, den store børneflokk voksede op i¹⁾.

En af døtrene, Bella Marie, blev gift med S. Triers søn, tømmerhandler J. S. Trier, der fra barn af havde været hendes legefælle, da de begge havde deres hjem i samme gamle ejendom ved Frederiksholms kanal.

I dette ægteskab fødtes tre børn, af hvilke Ernst Trier (f. 23de Jan. 1837) var den yngste.

Forældrene var jøder, men børnene blev døbte, da Ernst var to—tre aar gammel. Først efter gamle S. Triers død lod forældrene sig døbe, da de ikke nænnede at volde den gamle, varmt troende Israelit den sorg at lade det ske i hans levetid.

¹⁾ Eckersberg har malet et stort billede af den Natansonske familie.

En af familiens nærstaaende skildrer Ernst Triers fader som en ildfuld, pligtro, selvkritisk, selvtugtende mand, der trods sin daab egentlig blev en ejendommelig jødisk skikkelse alle sine dage. Han var en djærv, men ved siden deraf ualmindelig nøjsom og fordringsløs mand, som beundrede sin elskelige hustru og var rørende øm over for hende.

Hun var ogsaa den kærlighed værd, idet hun ikke blot var børnene den ømmeste moder, men saa mild og deltagende over for alle, at de ganske naturligt lukkede sig op for hende og udøste deres sorger eller glæder for hende, som altid havde gode raad at give, hvor der trængtes til dem.

Hun var en fin natur, der elskede alt skønt og ædelt og havde en egen evne til at meddele andre af sit rige livs indhold.

Først og sidst var hun den fromme kristen der ved daaben blev stærkt greben, og hvis hele liv var præget af hendes urokkelige tro, der hjalp faderen gennem de svære tider og skabte et saadant hjem for børnene, at det blev som „en afglans af det paradys, Gud Fader oprindeligt havde beredt menneskene“, siger Ernst Trier selv ved sin moders baare¹⁾.

Den kristne bekendelse var ganske vist ikke fremtrædende i hjemmet, men dette hængte for en stor del sammen med tidsaanden.

Alle tre børn blev dog gennem dette hjem, hver paa sin vis, grebne af kristentroen og priste alle dage deres forældres mageløse, opofrende kærlighed, der altid sørgede for, at børnene ikke skulde mærke, hvorledes de tit maatte stride med pengesorger. De gav dem lejlighed til at høre og se alt godt og lod dem have omgang med mange begavede og udmærkede personligheder.

¹⁾ Ernst Trier: „Efterladte papirer“ v. P. Hansen. s. 107.

Som barn var Ernst Trier en køn, lys krøttop, der blev lagt mærke til for sin tidlige udviklings og ualmindelige frejdigheds skyld. Han indtog store og smaa, saaledes ogsaa Thorvaldsen, der i et selskab saa ham forestille Amor — i bar skjorte, med bue og pil —, saa at den berømte billedhugger maatte tage ham i sine arme og sige: „Du er da en dejlig dreng.“

Hans lege var, efter hans broders sigende¹⁾, for det meste anderledes end andre børns: der var en vis alvor i dem, ene var han om dem, og altid laa som en dybere tanke til grund for dem.

I Maribo skole lærte han at kende den senere stiftsprovst Egede Glahn, der ved sin udmærkede historieundervisning fik vakt hans interesse saa levende for det fag, at drengen tidlig fik sans for Saksens Danmarks-historie, der en tidlang blev hans kæreste fritidslæsning.

Ernst Trier har senere selv sagt, at det var Egede Glahn, der havde lært ham at fortælle.

Synges fik han ogsaa lært i den skole, takket være P. Boisen, Grundtvigs svigersøn og kapellan, der tidlig fik givet ham sans for saadanne sange, som han senere, under sin højskolegerning, i saa rigt maal skulde faa lejlighed til at sprede ud i folket.

Den fædrelandskærlighed, som saaledes vakttes i skolen, styrkedes ikke lidet ved, at drengen — fra fædrenehjemmets vinduer (omtrent ved den nye banegaard) — saa Frederik VII tage afsked med tropperne, efterhaanden som de drog over til Sønderjylland for at kæmpe mod oprørerne i 1848.

Det kunde nok virke stærkt paa et barn at se kongen komme sprængende paa sin hvide hest, med sin stab efter sig, og idet han holdt stille, med sin malmfulde stemme sige: „Farvel, vi ses snart“, — saa slaa ud med

¹⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“, 2.

haanden, vende sin hest, og afsted igen i galop, — og dette adskillige morgener i træk.

Den opvakte dreng elskede naturen og syslede i sine fristunder baade med en plantesamling og en jordbeskrivelse, for hvis skyld han mere end én gang bad sig fri for at være med ved familiesammenkomster, hvor han syntes, det var tidsspilde at være med i de andre børns lege. Ogsaa med skolefællerne havde han liden omgang og sluttede sig først de senere skoleaar til Octavius Hansen, den senere kendte højesteretssagfører, med et varmt venskab, der varede i mange aar, og hvorved Ernst Trier fandt en trofast juridisk støtte i sin manddomsgerning, men efterhaanden kom de ved deres vidt forskellige anskuelser dog langt fra hinanden.

I sin søster Marie fandt han allerede som dreng en fortrolig og tog sig derfor meget nær, at hun drog fra hjemmet — ved sit ægteskab med den senere Skamstruppræst, I. T. Borup, dengang lærer ved Sorø akademi. Ja, af sorg derover vilde han endda ikke, som de fleste af gæsterne, følge hende paa vej, men sad endnu og græd utrøsteligt, da de andre sent vendte tilbage.

Trods afstanden vedblev hun dog, livet igennem, at være ham en forstaaende veninde, som tog levende del i hans udvikling alle sine dage.

En meget læsende dreng var Ernst Trier, ogsaa i sine fritider, hvad der under opvæksten tog en del paa ham. Selv mente han, vist ikke med fuld ret, at skolen ene havde skylden for, at han følte sig overanstrengt efter at være kommen i Metropolitanskolen.

En god modvægt mod den megen læsen var dog hans friluftstrang, som engang endog gav sig saa dristigt et udslag som ønsket om at komme til at ligge paa landet ved Dyrehaven, noget som dengang var lidet kendt og ikke stemte med forældrenes smaa kaar, men broderen fik skaffet et billigt sted, og hjemmet gjort udvej,

saa at han virkelig, som saa tit, fik sin vilje —, noget et udtryk som „Ernsts evropæiske nødvendigheder“ tydelig fortalte om.

I øvrigt fortæller broderen om disse aar, at en dyb, alvorlig religiøsitet tidlig udviklede sig hos ham og blev næret under konfirmationsforberedelsen hos den milde og kærlige stiftsprovst Thryde ved Frue kirke, selv om det æsthetiske indtil begyndelsen af studenteraarene mest havde hans interesse.

Et lille indblik i hans tankesæt i overgangsaarene faar man ved at læse hans minder fra det Ingemannske hjem¹⁾, som han gennem sin søster i Sorø fik adgang til.

„Det blev til stor velsignelse for mig, i mit senere liv“, skriver han i 1889, „og har bevaret sig til den dag i dag. Fra jeg var en lille dreng, havde jeg hørt Ingemann omtale. Nu havde jeg lige læst hans historiske romaner og var i den syvende himmel over dem, da der tilbødes mig lejlighed til at besøge ham i hans eget hus, saa det kan man da vide var en hel begivenhed for mig. Fra den første til den sidste gang, jeg kom der, har jeg haft en underlig følelse af den fred, som hvilede derover. Jeg gad vide, om det nogensinde har været muligt for to mennesker for ramme alvor at komme til at skændes derinde. Jeg tror det ikke.“

Alt havde en egen hygge: blomsterne, fru Ingemanns billeder og hendes skikkelse, ikke længere smuk, men dog med en ubeskrivelig ynde over sig, — hendes og Ingemanns milde væsen, alt samlede sig siden i mindet som et lille paradis for den voldsomme og brusende, men dog saa modtagelige unge mand, der selv, i denne sammenhæng fortæller om, hvor lidt hans væsen huede digteren, der havde ondt ved at finde sig i hans heftige ordstrøm, som Ingemann engang fik standset, da han var allerivrigst, ved at purre ham i haaret, ganske stille

¹⁾ „Efterladte papirer“ s. 66 (Udg. II).

og sige: „Det er dog et morsomt stridt haar, de har, Trier.“ —

I dette hjem udvikledes den unges skelneevne over for digtekunsten, saa at han nu saa lidt sundere paa f. eks. Hertzes digtning, som en tid havde staaet i gylden glans for ham og som jo ikke helt igennem var lødigt nok til at bevare den over for Ingemanns fine, lidt ironiske smil ved den unge mands blinde beundring af et mindre betydeligt digt. Hertz, der kom i Ernst Triers Barndoms-hjem og som mente, Ingemann fordærvede smagen ved sine romaner, fik derimod ikke medhold hos den unge mand, der satte disse lige saa højt som Saksens Danmarks-historie.

I det Ingemannske hjem traf Ernst Trier sammen med digteren H. C. Andersen, som han dog ikke satte nær saa højt som præsten Ferdinand Fenger, hvis samtaler med Ingemann han ikke kunde blive træt af at høre paa. Det var ogsaa ved sine Sorøbesøg, Trier lærte præsten P. C. Kierkegaard, den senere bisp, at kende. Denne mand skulde i den følgende tid faa ingen ringe indflydelse paa Trier. --

II. UNGDOMSAARENE

Som student (1855) blev Ernst Trier —, der i sin skoletid havde været en stille, ivrigt læsende dreng, — en frisk og livsglad yngling, der omgav sig med venner, som alle skulde dele hans glæder, — glæder af den rette natur, altid blandede med dybeste alvor, og naar han saa fandt sig nye venner, da var det ikke saa, at de ældre glemtes, nej, de skulde glæde sig med ham

over de nye, han havde vundet. Altid var han fuld af planer, der skulde styrke samlivet, og saa at sige altid maatte de andre følge med, fortæller broderen om studenterdagene¹⁾).

Det blev et rigt liv, han i de dage levede med de mange og forskellige venner, der med gæstfrihed blev modtagne i det ualmindelig frisindede hjem. Med den senere professor H. Scharling og de senere højskolemænd Nørregaard og Baagø havde han hyggelige ugenlige sammenkomster, „Sladderasticum“ kaldede.

Snart blev han ogsaa, ved sin kærlighed til musikken, kendt med flere senere komponister, saaledes Emil Hartmann, A. Winding, Chr. Barnekow og J. Malling. Paa en ganske morsom maade fik han foden indenfor i det Hartmannske hjem: en dag da han skulde med toget og — som sædvanlig — kom i sidste øjeblik, faldt han over et par lange ben — og det var E. Hartmanns. Han gav ondt af sig, men E. Triers latter var saa smitsom, at den anden ikke kunde staa for den, og snart sad de i dyb samtale, som førte til, at de lovede hinanden besøg i København.

Ingen af disse venner kom til at staa Trier saa nær som A. Winding, hvem han flere gange tog med paa besøg baade hos B. S. Ingemann i Sorø og hos sin søster i Skamstrup, hvor svogeren I. T. Borup da var præst. Paa en saadan vandring jubledes Trier og svang med huen til landsbybørnene, idet han raabte „hurra“, saa de stod i én forbavselse. Men i den milde sommeraften saa vennen ham staa i stille andagt i den gamle præstegaardshave, i tak til Vor Herre for al den kærlighed, der havde mødt ham.

Venskabet mellem de to kølnedes ikke, men bar rige frugter, hvad Windings senere skønne toner til aandelige sange, tilegnede E. Trier, ogsaa vidner om.

¹⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“, 2 v. Povl Hansen.

Med flere unge kunstnere sluttede Trier ogsaa venskab, saaledes billedhuggeren Schierbeck, som var med i den venneklok af kunstnere og studenter, Trier 1857 havde faaet samlet om en Himmelbjergstur, og hvem han elskede højt og kom til at paavirke stærkt i kristelig retning, hvad flere af billedhuggerens emner ogsaa vidner om, saaledes Kristofforus med barnet og Hyrdernes tilbedelse. Desværre lagdes ved denne udflugt grunden til en alvorlig mavesygdom, som voldte hans tidlige død. Trier har sat ham et kønt minde i „En dansk billedhugger“¹⁾.

Det var Triers glæde at bringe studenter i nærmere berøring med kunstnere, og han arbejdede paa at højne studenterforeningen ogsaa i saa henseende, hvorpaa han ofrede ikke saa liden tid endda. Her traf han sammen med den senere saa kendte højskolemand L. Schrøder, der sammen med et par andre, ved smaaskrifter og foredrag arbejdede paa at bringe en bedre aand over studenterne og i dette øjemed havde dannet det saakaldte Samfund.

Livet i studenterforeningen tiltalte ham dog ikke rigtig, saa disse forsøg faldt hen efterhaanden, mens han privat vedblev at arbejde i den retning, hvad den omtalte Himmelbjergstur ogsaa vidner om.

Sin kærlighed til naturen bevarede han. Med en ven, L. Wagner, vandrede han om i Sønderjylland, hvor de besøgte to af hans lærere, præsterne H. V. Rasmussen (den senere kendte dansklærer) og Egede Glahn (senere stiftspr. i Aalborg). Her prøvede Trier, som var slaaet ind paa det teologiske studium, første gang at prædike, opmuntret dertil af Egede Glahn, hvis tillid gav ham mod derpaa. Det var et trofast faderligt venskab, den afholdte lærer bevarede overfor Trier, hvem han senere besøgte paa Vallekilde højskole, ligesom Trier

¹⁾ „Efterladte papirer“ v. P. Hansen, s. 46.

gentagne gange saa til Glahn, baade i Aalborg og senere i St. Hedinge. —

I 1856 holdtes det første nordiske studentermøde (i Upsala), der fik megen indflydelse paa Trier og bragte ham i forbindelse med flere udmærkede unge fra broderlandene, og baand, som da knyttedes, blev til velsignelse livet igennem, saaledes venskabet med Nordmanden Albert Lange, som efter en dyb aftensamtale med Trier og nattehvil hos ham i hans stue efterlod sit visitkort med de ord paa: „Tak, Trier, jeg glemmer dig aldrig.“

Intet under, at Trier, da han vaagnede, maatte skynde sig ud til toldboden for — sammen med sin svigerinde, der endelig maatte se „den mageløse Nordmand“ — at vinke det sidste farvel ved skibet!¹⁾

Stor indflydelse paa Triers udvikling fik P. C. Kierkegaard, hvem Trier, — som før omtalt — havde lært at kende, mens hans søster boede i Sorø, i hvis nærhed — Pedersborg — Kierkegaard da var præst. Sammen med enkelte læsefæller fik Trier hos ham vejledning i det græske testamente, timer, der gav anledning til mange alvorlige samtaler, men som desvære snart blev afbrudte ved, at Kierkegaard kaldtes til Aalborg som bisp.

Ogsaa i det gamle testamente fordybede Trier sig allerede i de første studenteraar, og tidlig vaagnede der en glæde og stolthedsfølelse hos ham over at høre til Guds udvalgte folk saavel som taknemmelighed over ved daaben at være bleven et Guds barn.

I 1857 gjorde Trier sin første Norgesrejse, hvor han i Lillehammer besøgte vennen Albert Lange i det friske rektorhjem deroppe.

En dygtig vandring i Gudbrandsdalen foretog Trier herfra og levede ret med den skønne, storladne natur, hvorom han skrev i et par smaafortællinger, af

¹⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“, 2 v. Povl Hansen.

hvilke den ene blev avtograferet og solgt til fordel for en fattig familie. Allerede fra ungdommen havde han en stærk trang til at gøre sine evner saa frugtbringende som muligt, vel til dels en arv efter morfaderen, M. L. Nathanson.

Fra denne rejse skriver sig ogsaa den kønne lille skildring „I L om“¹⁾ der vidner om hans tidlig udviklede historisk-poetiske sans.

En mægtig virkning paa Triers og hans venners sind gjorde det første nordiske kirkemøde i København 1857, med Grundtvigs velkomstord og den svenske biskop Thomanders fromme tale, men dog først og sidst med biskop P. C. Kierkegaards vægtige indlæg for det levende Guds ord over for skriftteologen dr. G. A. Rudelbachs tale.

Som flittige kirkegængere søgte Trier og flere af hans venner til Garnisons kirke, hvor N. G. Blædels prædiken fik meget at betyde for dem, ligesom det havde værd for disse unge at faa adgang til kandidatmøderne i hans saa vel som P. A. Fengers hjem. Allerede i de første studenteraar var Trier kommen i forbindelse med ikke saa faa jævnaldrende teologer, som i Maj 1858 enedes om at danne foreningen „Lille Teologicum“, et skelne-
navn fra det store teologiske samfund.

Blandt medlemmerne — elleve i tallet — var foruden de før nævnte venner L. Schrøder og L. Wagner, Jens Nørregaard og Chr. Baagø, den unge historiegransker Jens Paludan-Müller (søn af historikeren), som desværre fandt en tidlig død ved Sankelmark i 1864.

Schrøder og Trier var de mest fremtrædende. H. Begtrup siger i sin lille bog om den første, at han var foreningens aandelige hoved, Trier sjælen i den.

Hvor meget disse sammenkomster var værd for deltagerne, ses af det billed, Trier fik Dirckinck-Holmfeldt til at udføre af den lille forsamling paa hans tag-

¹⁾ „Efterladte papirer“ v. P. Hansen s. 31.

kammer. Møderne holdtes mest her, stundom dog ogsaa i Wagners hjem eller paa Ehlers kolegium.

Luthers billed paa væggen og det lille Thorvaldsenske basrelief af Kristus, der velsigner børnene, skulde antyde værdsættelsen af Luther som lærefader og af den vægt, der lagdes paa daaben.

„Lille Teologicum“ afsondrede sig ikke fra det større teologiske samfund, men havde udbytte af samvær med det.

L. Schrøder mindes (i sit lille skrift om E. Trier) særlig en Roskildetur sammen med flere senere kendte, dygtige teologer, som brødrene Holger og Skat Rørdam, Kalchar og E. Koch. Trods de mange gode ord, der lød paa den tur, prægede intet sig dybere i mindet end „Nu titte til hinanden“, som de unge sang ved Weyses grav — og „Lyksalig lyksalig“, der blev sunget ved aftenstide, da flokken var ved at drage hjem. — Gennem det andet nord. kirkemøde i Lund 1859 kom Nordmændene Herman Anker og Olav Arvesen til at staa Triers vennekreds nær, og deres stærke, begejstrede tilslutning til Grundtvigs kirkelige anskuelse gjorde stærkt indtryk paa ham.

Atter droges de unge af biskop Thomanders elskelige fremtræden og nød godt af hans storladne gæstfrihed, mens bispen paa sin side glædede sig over studenternes kønne sang. Intet under derfor, at de, syngende og i løftet stemning, drog hjem fra Lundemødet! Paa skibet kom T. O. Boisen Ernst Triers sanglærer fra tidligere tid, helt naturligt til at lede sangen, der skiftede med taler, lige til København.

Glad ved samværet med Trier og hans kreds fik han lyst til at føre dem til Grundtvig paa hans fødselsdag nogle dage senere, d. 8nde Sept., og herved lagdes grunden til de senere vennemøder.

Hos T. O. Boisen mødtes de unge jævnlig den følgende vinter, hørte af ham om Grundtvigs levned og lærte dér mange nye salmetoner og folkemelodier at kende.

Ernst Trier blev ogsaa blandt dem, der i Grundtvigs hjem fik lejlighed til at høre hans kirkehistoriske foredrag, der senere blev udgivne under navn af „Kirkespejlet“.

Baade i sit studium og i rent private forhold fandt den unge mand med den opladte sans en god støtte hos Grundtvig, til hvem han gik med mere frejdighed end nogen af de andre unge og derved berigedes for hele livet.

Da han, efter i 63 at have taget sin teologiske embeds-eksamen, blev lærer ved Tangs seminarium, hvor bibelhistorien blev hans fag, og hvor hans frie undervisningsmaade med foredrag ret tiltalte de unge, der sagde, at de foredrag hjalp dem ikke lidet til ikke at kvæles i eksamenstrædemøllen —, blev det ham af stort værd, stadig at raadføre sig med Grundtvig om undervisningen, ligesom arbejdet med de unge fra hele landet, ja, mest landungdommen, blev grundlæggende for det senere højskolearbejde.

„Disse forberedelsestimer hos Grundtvig satte han selv senere“, skriver Triers svigersøn, nuværende forst. Povl Hansen, „som noget af det rigeste og beste, han havde haft i sin gamle lærers hus, og fra dem skrev sig flere af hans lyseste og dybeste minder.“

Under denne mægtige paavirkning var det ogsaa, at Grundtvigs dybe livssyn, med tro paa det levende Guds ord gik Trier over i blodet.

Trods det store spring mellem dem i alder og udvikling — Grundtvig var da ved de firs — blev den unge lærling aldrig eftersnakker af sin store mester, hvis sprudlende aand meddelte sig saa rigt til ham, der i barnlig oprindelig og uskrømtet tillid aabnede sit hele sind og hjerte for den velsigende livsstrøm.

At det ikke blot var den unge mands varme følelse og stærke fantasi, men ogsaa i høj grad hans viljesliv,

der herved berigedes, ses af de mange udkast — ja, til saa godt som alle foredragene fra denne tid —, der fandtes blandt Ernst Triers efterladte papirer, og som er dybt prægede, ikke alene af hans varme troesliv, men ogsaa af den grundigste forberedelse.

Ved denne tid skrev han til sin ven Schrøder, som da var forstander ved Rødding højskole: „Jeg føler det daglig med mageløs stor glæde, for det er dog saa skønt at komme, ikke alene ud af eksamensvæsenets døde skyggerige, men at komme ud af ungdommens ferige ind i virkeligheden, for det er dog meget glædeligere og for en mand langt mere tilfredsstillende at udrette selv nok saa lidt end at drømme og tænke paa at udrette om end nok saa meget.

Det er yndigt, at som vi mødtes i ungdomsalderen, saa mødes vi nu atter i forretningsalderen. Som vi talte sammen dengang om, hvad vi vilde gøre, saa tager vi nu del i og hjælper hverandre med, hvad der er at gøre. Saaledes føler jeg mig nu at have del i mine venners arbejde, for saa vidt de bliver det tro, hvorfor vi sværmede i de første ungdomsaar.“

Ikke blot evnen til at holde foredrag for de unge øvedes, men ogsaa samlivet med dem udviklede ham selv, og manges hjerter vandt han ved sin ildfulde tale og jævne omgængelse.

Blandt lærlingene fra denne tid var Niels Thomsen, Triers medhjælper i højskolens første dage, senere fri-skolelærer i Ubberup, og Andreas Bentsen, først fri-skolelærer i Brøndbyvester, hvor han tillige holdt aftenskole for haandværkere, der med glæde samledes om den dygtige tømrer, hvad han oprindelig var oplært til. Senere oparbejdede og ledede han den haandværker-skole, der voksede op i ly af Vallekilde højskole i halvfjerserne og de følgende aar og blev Trier en trofast støtte i arbejdet for de unge.

Allerede fra de unge dage laa haandværkernes ve og vel Ernst Trier paa hjerte, og familien bevarer en morsom lille fortælling om, hvordan han allerede som ung student engang, han skulde pynte sig til bal, helt glemte den ny-stivede manchetskjorte og anden stads over en simpel, fattig haandværksmand, der kom og bad ham hjælpe sig.

Hvor afholdt Trier var blandt de unge paa lærerskolen, ses af et lille træk som dette.

En aften, da han stod uden for skolen sammen med et par af lærlingene og ved synet af den dejlige aftenrøde udbød: „Nej, hvad gi'r de mig! Hvad gi'r de mig!“, svarede en Sallingbo —, der senere sendte baade søn og datter til højskolen i Vallekilde —, troskyldig: „Hvad vi gi'r dem! Vi gi'r dem vores kærlighed.“

Det var en flok usædvanlige lærere, Trier her arbejdede sammen med, saaledes bl. a. Th. Skat Rørdam, Lindberg og Køster.

Til at begynde med havde Trier kun haft literaturhistoriske foredrag for de unge, og hertil søgte han ofte hjælp hos Grundtvig, men snart fik han sit ønske om at holde bibelhistoriske foredrag opfyldt og kom saaledes ind paa sit rette felt.

Senere fik han ogsaa — ved Skat Rørdams anbefaling —, fire studenter at undervise uden at bindes af eksamensfordringerne, der syntes ham aandløse.

Ved siden af bibelhistorien havde Trier en gang om maaneden gennemgang af salmer og to—tre gange dansk og svensk sang og poesi, altsaa alt andet end eksamensføde.

Hveranden fredag var der fire samtaletimer for de unge, foruden hvad den udmærkede daglige undervisning havde at byde paa, saa det var ikke til at undres over, at der ved saadan paavirkning kom en god aand over lærerskolen, saa at mange aldeles ikke lod sig smitte af Københavnerlivet, hvad Trier ogsaa med stolthed og glæde

fortæller sin ven Schrøder om og føler sin gerning i nært slægtskab med højskolens.

Snart brød dog krigen ud, saa at det vante arbejde standsedes for en tid. Ernst Trier mente at kunne gøre bedre nytte som feltpræst end som menig og søgte derom, men opnaaede kun (April 1864) som feltdegn at gaa feltprovst Høyer-Møller til haande ved Gudstjenesterne. Dog fik han ogsaa hyppig lejlighed til at tale til soldaterne flere steder paa Fyn.

Opskrifterne til mange af disse taler har Trier gemt, og nogle af dem er optagne i hans „Efterladte papirer“ ved Povl Hansen.

Man faar gennem dem ret indtryk af, at den unge feltdegn ikke blot med inderlig medfølelse, men ogsaa med dyb forstaaelse taler til de unge.

I sin allerførste tale — holdt ved aftenstide — tager han de kendte linier „Fred hviler over land og by“ frem og viser dem gribende modsætningen mellem aftenfreden og Dybbølmindernes sørgelige virkelighed, men minder tillige om, at der maa kæmpes for freden, en kamp, som fredens Gud ser med velbehag paa og giver tro paa, at han er med dem, der kæmper for freden.

I felten lærte Trier den unge lægprædikant Jens Pedersen fra Faarevejle (i Odsherred) at kende. Venner havde kostet hans rejse til Fyn, da de mente, den unge skræddersvends ord vilde gøre soldaterne godt, og Trier saa ham ofte blandt sine tilhørere.

Med liv og varme talte Jens Pedersen til Trier om den „mageløse“ unge præst paa hans hjemegn, V. J. Hoff, der var kapellan hos Vallekilde-Hørve-præsten Bonnevie. Og da Hoff snart efter kom over til Fyn at se til soldaterne fra de to sogne, førte lægprædikanten ham til Trier, hvorved der blev lagt grund, ikke blot til et trofast venskab mellem Hoff og Trier, men til hele den sidstes manddomsgerning i Vallekilde, hvor den milde,

venlige præst blev en af den fyrige højskolemands bedste støtter.

Snart sluttedes der, til manges sorg, vaabenstilstand og endelig fred, saa at Triers gerning paa Fyn var endt. Efter soldaternes hjemsendelse prædikede Trier dog endnu paa Frederikberg slots lasaret for de saarede, som hans broder Fritz Trier og hans kone gjorde meget for.

Men modløshed over den sørgelige krig betog Trier som alle fædrelandssindede mænd. I denne tid blev Hoff som ingen anden hans trøster, og under deres samtaler begyndte Trier at forstaa Grundtvigs store tanke om folkets rejsning gennem højskolen.

Under felttjenesten havde Ernst Trier haft den lykke at vinde sin tilkommende brud. Til vennernes store forundring var det en stille ung pige fra et gammeldags hjem, der stod de grundtvigske tanker fjernt, Trier havde valgt til sin fæstemø. En af dem skrev endog derom: „Da Vor Herre er daarers formynder, haaber jeg, det ret skal blive til velsignelse for ham, det kære menneske“, et ønske, der ikke kunde gaa bedre i opfyldelse, end det skete, da Marie Abel blev hans hustru!

Hun var den yngste i et stille, hyggeligt hjem i Dalum præstegaard nær ved Odense. Skønt 19 aar gammel, da Trier lærte hende at kende, var hun i mange maader udfoldet, da hun havde gaaet saa ene og kun levet i den stille præstegaards snævre verden.

Faderen, — hvis manddomsgerning var falden paa Holmsland (ved Ringkøbing), hvor han, som provst, med stor dygtighed havde bragt orden i kirke og skole, der begge var meget forsømte — blev senere flyttet til Eltang (v. Kolding), hvorfra han i 1845 kom til Dalum (v. Odense). Her voksede han dog aldrig saadan sammen med befolkningen, som tilfældet havde været paa Holmsland, hvor han var meget afholdt, og han vedblev at staa i forbindelse med enkelte af sine tidligere søgnebørn dér.

Paa Fyn havde den Grundtvigske bevægelse gjort sig gældende med en saa varm talsmand som Kold, hvem den gamle, rationalistisk paavirkede præstemand med det statsskoleideal, han paa Holmsland havde kæmpet saameget for at føre ud i livet, ikke kunde forstaa og til en begyndelse søgte at modarbejde; men da bevægelsen var ham for stærk, trak han sig ind i sig selv og levede et stille regelbundet liv i den gamle præstegaard.

Birkedal har træffende givet hans billed i disse faa linier:

„Han var en tavs, indsluttet mand —;
 hvad dybt sig i ham rørte,
 det fik kun røst i sjælens land,
 kun Gud hans hjerte hørte.“

Den unge, glade feltdegn, som fik sit kvarter her og trods al stilheden, der ellers laa over hele hjemmet, frejdigt trallede og sang, blev afholdt af alle, ja, selv den gamle, indesluttede præst sagde: „Han har et velsignet humør, den feltdegn.“

Nogen rigtig fortrolig fandt Marie Abel ikke blandt deres omgangsvener, men havde sine bedste glæder i det stille liv i have, eng og skov, hvorom hun selv siger:

„Hvert barnehjerte maa Guds storhed fatte
 og bryde ud i bøn og lov.
 Det føler jeg, naar glad omkring jeg vanker
 her i mit skønne hjem i mark og lund
 alene med min Gud og mine tanker,
 da takker jeg ham rørt af hjertens grund.“

Saa kom krigens alvorlige tider og med dem Ernst Trier, med sin sprudlende friske kristendom, der maatte virke overvældende paa den stille pige med den drømmende sjæl.

Han var ogsaa, paa sin side, betagen af hendes uberørthed og ynde, og i hjertens uskyldighed fik de sig mangan god samtale med hinanden. Dog, slaa af paa sit rige kristen-indhold fra sædet ved Grundtvigs fødder,

hverken kunde eller vilde han og var glad ved, i en prædiken dér i kirken, at faa lagt sit dybe livsindhold klart for dagen, før han kunde tale frit ud til hende om sin kærlighed og dagen efter bede faderen, den afmaalte, men dog venlige gamle præstemand, om hendes haand.

Underlig gribende er den stille mands svar paa bønnen: — han, den ellers stive, indesluttede mand, lægger al ydre værdighed til side og kysser den unge bejler, idet han mildt siger, at han har tillid til ham og gerne vil give ham sin datter!

„Øjeblikket efter var han atter den stive, afmaalte mand“, siger Trier i sine minder¹⁾, og sagde, som om intet var hændet: „Skal vi saa gaa ned til de andre.“

„Men jeg skyndte mig ned ad trapperne og ud i haven til Marie“, føjer Trier til.

Samme steds siger han: „Hun var vokset op med en barnlig, naturlig fromhed, men de store spørgsmaal om synd og naade havde været fremmede for hende. Nu var det først, hun hørte saaledes om Gud Faders naade mod det faldne menneske og frelsen i Vor Herre Jesus Kristus ved den forligelse med Gud, som han har bragt, at det greb hendes sjæl dybt.“

„Nu foregik der hos hende en udvikling, dejlig at være vidne til, som det er yndigt at skue blomsten spire frem ved foraarstid, sætte stængel og knop og til sidst blomst.

Hendes udvikling foregik langsomt, men sundt, sikkert og lykkelig. Man kunde som overskrift paa hendes indre liv sætte de ord:

„Og den har aldrig levet,
som klog paa det er blevet,
han først ej havde kær.“

„Hun lærte nemlig Vor Herres vej at kende ved at gaa den og ingenlunde ved beskrivelsen. Naar jeg for-

¹⁾ „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“, II, s. 19.

søgte at sætte hende ind i en eller anden side af kristenlivet, mærkede jeg snart, at al livlig fremstilling og ivrig tale var spildt, og alle mine forsøg paa at fæstne hendes opmærksomhed var forgæves. Men saa snart noget var kommet inden for hendes hjertelivs omraade, lyttede hun heller end gerne til og søgte ofte ihærdigt at faa oplysning derom.“

Det var godt, at hun det første halvaarstid efter forlovelsen opholdt sig mest i det rolige hjem, hvor hun kunde besinde sig paa alt det ny og overvældende.

Alene det livlige Trierske hjem — „familien Iversen var dens, og „Iver Iversen“ Ernst Triers øgenavn! — var saa vidt forskelligt fra det stille barndomshjem med den tilbageholdne fader, men snart vandt hun alle ved sit naturlige og sanddru væsen.

Over for Triers mange venner stod hun, som ikke selv havde haft en eneste veninde, til at begynde med helt uforstaaende, og vennerne rystede lidt paa hovedet ad hende, men hun vandt ogsaa dem ved aldrig at give sig udseende af at være videre, end hun i virkeligheden var.

Grundtvigs hjem stod hun straks ogsaa mere forundret end forstaaende overfor, hvad den gamle seer var ganske klar over og ved hendes afsked med hovedstaden mildt og venligt sagde: „Skal de nu tilbage til deres skove.“

Det hjalp ikke, naar Ernst Trier af en eller anden grund vilde overbevise hende med sine ord; da lagde hun sin bløde haand paa hans mund og sagde: „Nu maa du holde op, kære Ernst, du maa endelig ikke sige mere. Tænk, om du fik mig til at sige ja til noget, jeg dog ikke ret forstod, saa det ikke blev sandt fra min side.“

Trier skriver selv herom i minderne: „Jeg bøjede mig for denne hendes elskelige sanddruhed, der i forbindelse med bestemtheden i hendes karakter blev vor lykke. Jeg

lærte at forstaa, at kærlighed til frihed overfor andre be-
 staar i at lade dem være sig selv, saa de faar tid til at
 vokse deres vækst, saaledes som det hører sammen med
 deres ejendommelighed.“

For hendes udvikling fik det uendelig meget at sige,
 at hun en del af den følgende vinter fik lov at være i
 det Trierske hjem, som hun inderligt sluttede sig til, og
 hvorfra hun søndag efter søndag kunde komme i Vartov
 kirke, hvor Grundtvigs mægtige prædiken og vidunderlige
 oplysning greb hendes bløde, modtagelige sind.

Det var sikkert godt, — hvad Trier ogsaa senere fik
 syn for, — at hans første tanke om snart at gifte sig,
 ikke kunde iværksættes, for Marie Abel kunde trænge til
 at besinde sig paa alt det nye, ikke blot i kristelig hen-
 seende, men i de mange fra hendes barndomshjem saa
 forskellige forhold, hun ved sin kærlighed til Ernst Trier
 var bleven dragen ind i.

Da højskole tanken under den næste tids brydninger
 klarede sig for hendes hjertensven, vilde hun inderlig
 gerne følge ham i den, men indrømmede, at hun endnu
 saa lidt forstod den.

Sin første tanke efter hjemkomsten fra felten at faa et
 levebrød, saa han snart kunde sætte foden under eget
 bord, havde Trier nemlig hurtig maattet opgive som noget,
 han ikke kunde føle sig hjertelig glad ved.

En tid haabede Trier paa at blive kapellan hos Grundt-
 vigs gode ven, Gunni Busck i Brøndbyvester, hvad
 der allerede før krigen havde været tale om, og hvor han
 havde opmuntret sin tidligere elev, Andreas Bentsen,
 til ved siden af sin friskole for børnene at holde aften-
 skole for ungdommen, hvorved saa Trier vilde hjælpe
 ham.

Men imidlertid var Busckes svoger, Beck, der ved
 krigen blev fordreven fra Sønderjylland, bleven hans
 hjælper, saa Trier var overflødig derude.

Mere og mere dragen mod højskolen havde han planer oppe om at blive lærer ved en saadan, Frede Boisen tænkte paa at oprette i Holbækegnen, men Boisen var klartseende nok til at forstaa, at de to ikke egnede sig til samarbejde, og det var derfor godt, at Boisen snart efter fik sin tanke sat i værk paa Møen, hvor hans fader helst vilde have ham.

Endnu uklar over sin livsgerning drømte Trier en tid om at faa en børneskole i gang paa Frederiksberg. Mærkeligvis var der en lejlighed at faa lige ved Grundtvigs bolig, og Trier gik da til fru Asta Grundtvig at faa gode raad hos hende. Til hans store lykke sagde hun med klogskab: „Lad os høre, hvad Grundtvig siger“, — og nu fik Trier af sin faderlige ven at vide, baade hvor hans evner og — dybest inde — hans lyst laa: det var ungdommen, han skulde faa i tale for ret at hjælpe til folkets genoprejsning.

„Den samtale vil jeg vist aldrig glemme —, da løftede han mig saa forunderligt op“, skriver Trier (Dec. 1864) til Marie Abel¹⁾, „det var, som om jeg kom hjem, kom til mig selv; mine skønneste ungdomsdrømme stod atter for mig. Jeg fik atter mod og lyst.

Grundtvig mente, Holbækegnen var det rette sted for den næste højskole, saa det var et sted for Schrøder, om han ikke fik begyndt i Askov.

Da slog det ned i Trier, at han selv var manden, der kunde gøre det.

„Jeg var som et andet menneske, da jeg gik hjem, saa glad og opmuntret“, siger han videre i brevet og fortsætter:

„Den første, til hvem jeg talte derom, var moder, og til min store forbavselse gjorde hun alt for end mere at opmuntre mig dertil.“

¹⁾ „Fra Vallekilde højskole“ v. Povl Hansen, nr. 6 (1899) s. 25—26.

Længere henne i brevet (s. 28) skriver Trier: „Hvor taabeligt det er for os at gøre os bekymringer om, hvad vi skal spise og, hvad vi skal iføre os. Lad hedningene sørge derfor. Som kristne bøjer vi knæ for Gud Fader og beder ham om vort daglige brød.

Det vil han sikkert give os —, ja ogsaa os to, — naar vi trøstigt gaar vejen og gør uden betænkning det bedste, vi véd, tager den gerning op, der mest behager ham. Saa bort da med alle disse taabelige bekymringer: Jeg har intet hastværk mere, er glad og tillidsfuld derved. O, Gud ske lov for alle ting!“ —

Men var end tanken om højskolegerningen slaaet fast, skulde et stort forberedende arbejde gøres, før den kunde sættes i værk, og ved siden heraf var E. Trier godt „spændt for“.

Lærerskolen med foredrag baade over bibelhistoriske og literaturhistoriske emner tog meget af hans tid, ligesaa de folkelige foredrag, han havde begyndt at holde i Brøndbyvester. Ved siden heraf havde han de fire teologiske studenter at læse med, som T. Skat Rørdam havde skaffet ham. Og hertil kom en ugenlig gudstjeneste paa Frederiksberg slots lasaret, han havde lovet daværende feltpræst Holger Rørdam, — den senere som kirkehistoriker kendte Lyngbypræst, Skat Rørdams ældre broder — at holde for de saarede soldater, som efter krigen var førte hertil. Ogsaa her var soldaterne — ligesom i felten — glade for hans tale og hele person. Den vældende ordstrøm kom fra et barnligt og rigt kristeligt liv og rev derfor alle med, og med glæde mindedes soldaterne, hvor ildfuldt han kunde synge, f. eks. en sang som „Vor Hæere han er en konge stor.“

E. Triers broder, Frits Trier, og hans hustru tog sig — som alt nævnt — meget af de saarede soldater,

og det har været de to varmhjertede brødre en glæde at arbejde sammen i denne kønne gerning, hvor Andreas Bentsen som kirkesanger ogsaa gav sin haandsrækning.

Trier fik til tak bl. a. den glæde, at flere af hans senere højskolelærige, gennem bekendtskabet fra denne tid, fandt vej til Vallekilde.

III. MANDDOMSGERNINGENS FORBEREDELSE OG BEGYNDELSE.

Det var et særsyn, at denne unge mand af jødisk byrd, fra et københavnsk grossererhjem kunde faa lyst og lykke til at gennemføre at have sit arbejde langt fra byens velvære i den ene og den anden henseende, men forklaringen maa søges, dels i det ualmindelige hjem, han var udgaaet fra, dels i den mægtige indflydelse, han med kendskabet til Grundtvig var kommen under paa en tid, da krigens alvor havde uddybet mangt et modtageligt sind.

En af hjemmets nærstaaende siger herom, at det ganske vist var ved stærke indtryk udefra, at Ernst Trier fik den store lyst og kærlighed til at virke blandt danske bønder og bygge bro til en ungdom, der i anlæg og sædvaner var ham saa fremmed, men den aandelige luft og det gode eksempel i barndomshjemmet havde sin store del i beslutningen.

Dér lærte han frisind, af moderen inderlig fromhed, af begge forældrene kærlighed og selvforglemmelse, praktisk dygtighed, streng pligt troskab og urokkelig viljekraft,

der gik gennem ild og vand, — baaret, som hjemmet var, af den dybe taknemmelighedsfølelse over at være af jødisk byrd foruden ved daaben at være indlemmet i Vor Herres menighed med barneret dør.

Med dette hjem som baggrund forstaaer man, at den varmtfølende, rigt begavede unge mand, der ved arbejdet paa lærerskolen, i felttjenesten og under lasaretsbesøgene havde lært at kende og elske den ungdom, Grundtvig tidlig og silde havde opildnet ham til at vinde for det folkelige og kristelige liv, — forstaaer, at han var kommen til et punkt, hvor han, om han skulde blive det korsbanner tro, under hvilket han i de rige timer ved Grundtvigs fod havde faaet sin indvielse, maatte samle alle sine kræfter om at faa det højskolearbejde i gang, der laa mesteren saa varmt paa hjerte.

At Trier længtes inderlig efter juleferien for i den at faa rigtig talt med Marie Abel og hendes hjem om, hvad der gærede i ham, er let at forstaa.

Det blev en lang og svær kamp, han fik med svigerfaderens fordomme, men ved Marie Abels taalmodige færd overfor og inderlige kærlighed til den aldrende fader vandtes sejren til sidst, saa hun, for at kunne blive Ernst Trier den rette medhjælp senere, virkelig fik lov til at komme til Askov i sommeren 1865.

Under sit julebesøg i Dalum præstegaard var der én til, E. Trier higede efter at komme til at tale med. Det var Kold, hvis højskole laa dør, og hvis arbejdsmaade tiltalte ham mere, end hvad han ellers havde set i den retning. Hans nøjsomhed, hans evne til at bære savn for sin gode sags skyld, hans viljekraft og dybe religiøse trang, — alt dette havde han set prøver paa og trængte nu til hans støtte.

Kold forstod sig imidlertid ikke ret paa den unge mand med det varme, Semitiske blod i sine aarer og præg af det mærkelige købmandshjem, han var udgaaet

fra. Især naar Trier, med sin udviklede sans for det komiske, gav sig helt hen i den vældige, smittende latter, de fleste ikke kunde staa for, rystede Kold paa hovedet, men da Trier blev ved at trænge ind paa ham med sin varme begejstring for den paatænkte højskole, svarede Kold: „Prøv kun til! Vi faar se, om de kan tiltale de karle“.

Og straks efter nyaar tog saa Trier til Vallekilde for at tale med Hoff om iværksættelsen af sine planer. Lars Dinesen, der havde lovet at være ham til hjælp med kørsel, modtog ham paa Slagelse banegaard og kørte ham, i klar vinterkulde, nord paa. Med jublende sind saa Trier endelig Vallekilde ligge for sig i straalende solskin: her følte han, laa hans manddomsgerning.

Det var en varm modtagelse, han fik i „det lille kapellani“, hvor hjerterummet stod i omvendt forhold til husrummet, og hvor snart én gæst til fandt aabne døre.

Det var en mand af en helt anden støbning, ingen anden end den allerede da som opvækkelsesprædikant kendte Vilh. Beck.

Trier fortæller om dette møde¹⁾: „Jeg havde troet, at han var en høj, mager mand med langt, smalt ansigt, hult liggende øjne, kroget næse, — og saa stod denne lille buttede mand foran mig, munter og fuld af skæmt“.

Byens lærer, Tranberg, skrædder Jens Pedersen og hans mester og nogle faa andre var snart med i lag for at raadslaa om at oprette en folkehøjskole i Vallekilde.

Trier var bange for, at samarbejde med Beck —, efter hvad han havde hørt om ham, — i længden ikke vilde gaa og fremstillede derfor sin Grundtvigske opfattelse af folkelivet utvetydigt nok, at Beck ikke skulde tage fejl af hans standpunkt.

¹⁾ „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“, I, s. 16.

Skønt Trier to gange gav ham en grundig forklaring, syntes Beck godt om den, og da Trier nu sagde: „Det var dog kedeligt, om vi her skulde begynde med en falsk enighed“, fik han blot et: „Gak mig fra livet, menneske! Naar jeg virkelig er enig med dem, lad mig da have lov at være det“.

Da var det Trier en glæde at føle, at alle var enige med ham og vilde støtte ham i arbejdet for at faa skolen i gang.

Det blev en højtidelig aften med opbyggeligt møde i kirken, som fra julen endnu stod pyntet med gran. Egentlig vilde en lægprædikant have talt i skolen, men da der var mødt for mange til at rummes dør, henlagdes mødet til kirken, hvor præsterne Hoff og Beck talte.

Trier mindes, mange aar efter, den sidstes tale om den lykke det var at møde Vor Herre Jesus ved den hellige daab og den hellige nadver og dør aandelig slutte ham i favn som Simeon Jesusbarnet.

Den næste dags snefog hindrede en paatænkt tur i egnen, men det lagdes saa godt til rette for Trier, at han, ved Hoff's hjælp, fik lejlighed til skolen og sig selv i nabogaarden til præstegaarden, hos gmd. Peder Frederiksen, mens de unge maatte bo i gaardene i nærheden.

Først ved foraarstide kom Trier omkring i Holbæk amt for at bane vej for sit arbejde. Kvandløse, hvor Andreas Bentsens fader var lærer, var et af de steder, hvor der var mest tilslutning, og herfra fik Trier sin første lærling, Niels Thorsen, der endnu bor i Vallekilde.

Sammen med Hoff drog Trier ogsaa til Kalundborg-egnen og nød gæstfri modtagelse paa Ubberupgaard hos V. Holm, — begyndelsen til den forbindelse, der snart skulde blive mellem disse egne og Vallekilde.

Ved sommertide drog Trier til Odsherred, hvor lærer Rosendal i Høve var den bedste støtte for den Grundtvigske oplysning. Ved hans hjælp udstedtes der et

opraab til Odsherredboerne om at sende deres sønner til højskolen, naar den kom i gang til November.

Heri mindedes der om, hvor meget det gjaldt, at danske bønder, nu da Frederik VII's grundlov blev angreben, blev vel oplyste for at kunne tage del i kampen, „ikke en oplysning, der gør, at dens bærere hæver sig over det menige folk og stiller sig fjendtligt imod dette, ikke en kundskab, der opblæser, men en oplysning, der indplanter kærlighed til fædreland, modersmaal og det danske folk.“

Naturligt medførte dette opraab, at Trier fik nogle af de første indmeldelser fra Odsherred.

Ogsaa Vilh. Beck, hvis tale mangengang frastødte Trier, men hvis hjem tiltalte ham, var varm for højskolen og ytrede ved et møde om den, at mindst ti karle burde komme til den fra hans egn.

Det politiske røre i Odsherred var ikke efter Triers hjerte. Han syntes, bevægelsen havde sin rod i den franske revolution med bondehad over for overklasserne, i modsætning til den Grundtvigske bevægelse med troen paa folkeaadens genopvaagnen, som ene mægtede at jævne standsforskellene.

Ud fra saa forskellige grundsætninger kunde de saakaldte bondevenner og Trier ikke samarbejde, og de første søgte at standse hans arbejde ved at drage ungdommen til Hindholm højskole, hvori flere af deres ledere havde penge staaende.

Anderledes stillede Trier sig til det gudelige røre paa egnen. Selv skriver han senere herom¹⁾: „Med de folk, der sluttede sig dertil, havde jeg mest lyst til at komme i lag. Det hænger sammen med min overbevisning om, at alle de hører sammen, der deler Vor Herres Jesu Kristi tro og i hans navn søger ly under Guds

¹⁾ „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“, I, s. 31.

naades vinger, saa meningsforskelligheder om enkeltheder aldrig kan sønderrive det baand, hvormed Guds Aand knytter dem sammen. Dertil kom, at jeg paa den ene side syntes, at det notop var de gudelig vakte, der særlig trængte til folkelig oplysning, for at de kunde faa syn for betydningen af det menneskelige, som de i deres opvækkelsesiver i almindelighed kom til at overse, og at jeg paa den anden side mente at faa de letnemteste, mest lydhøre elever, netop mellem saadanne, ved hvis øren der i forvejen var rørt med et aandeligt ord. Jeg vidste jo godt, at den frihed, der følger med den Grundtvigske oplysning, ikke var yndet, at den kirkelige anskuelse om det levende Guds ord ikke var vel set, og at tale om folkelighed i almindelighed blev regnet for gudelig eller i alt fald for overflødig snak. Jeg haabede dog, at det skulde lykkes for mig at overbevise dem om mit kristelige sindelag og faa dem til at blive opmærksom paa, at den oplysning og dannelse, jeg vilde føre frem, kun skulde bidrage til at lære os bedre at bøje knæ for Jesus Kristus, Vor Herre, saa den skulde være som en ydmyg tjenerinde over for Guds menighed og dens sag. — —

Med stor forventning saa jeg derfor ud imod den gudelige bevægelse, og det saa meget mere, som Vilh. Beck dengang venlig omgikkes de faa herude, der sluttede sig til Grundtvig, navnlig Hoff.

Mig selv var han kommen aabent og kønt i møde, meningsforskellighederne havde aldeles ikke lagt sig hindrende i vejen for en kærlig og fri omgængelse. Han var glad ved mine besøg, skrev han, og vilde gerne være min gode ven. Jeg haabede dengang, at et frugtbart samarbejde skulde komme i gang.“ —

Trier arbejdede ivrigt paa at rejse de nødvendige penge til sit foretagende, bl. a. ved udgivelsen af „En

nyaarsgave“ og med ansøgning til det Classenske fedeikommis om støtte derfra.

Til hjælp ved arbejdet med de unge gav Grundtvig ham flere eksemplarer af sin oldtidshistorie og af Snorre- og Sakseoversættelserne, mens enkedronning Caroline Amalie med et: „Guds velsignelse til gerningen!“ gav ham 12 eks. af L. Chr. Müllers Danmarkshistorie. Ogsaa slægt og andre af hans venner gav ham forskellige bøger.

I efteraaret 1865 talte Trier forskellige steder, ogsaa i egnen syd for Vallekilde, for at vinde forstaaelse for arbejdet.

Ingensteds blev han hjerteligere modtagen end hos gdm. Niels Jensen fra Stenstrup (ved Næstved) der først „gudelig vakt“ og nu i inderligt samarbejde med C. J. Brandt i Rønnebæk havde en egen tro paa Ernst Triers gave til at udbrede Guds rige, fordi han var døbt jøde. Med glæde sendte Niels Jensen derfor sin ældste søn til hans højskole.

Paa sine vandringer gennem disse egne blev Trier et par gange tagen for omrejsende haandværkssvend, og i en gaard, hvor en soldaterven fra felttjenestens tid havde hjemme, blev der endog budt ham en mark! Men da fejltagelsen opklaredes, blev Trier pænt budt ind og siden kørt herfra til Anton Nielsen, som da var lærer i Munkebjergby.

Han var greben i indremissionsk retning, men forstod Triers tankegang. Hans karl, Peter, blev under samtale med Trier, hvem han kørte til Vallekilde, saa begejstret for højskolen, at han, der ellers var mut og indesluttet, ikke lod Anton Nielsen ro, før han gav ham lov til at komme derhen. Denne lille begivenhed gav Anton Nielsen stoffet til den kønne lille fortælling om „Hans, der kom paa højskolen“.

Ogsaa efter at have faaet sit bohave ud til Peder Frederiksens gaard drog Trier omkring i Odsherred og

Kalundborgegnen for at blive kendt med bønderne og fandt paa saadanne ture hvile og gæstfrihed hos Boesen paa „Rynkevang“, meieriforpagter Burchardi paa Birkendegaard, med hvem der sluttedes et varmt venskab, og — som før nævnt — hos Holm paa Ueberupgaard. I egnen sydfør nød han ogsaa gæstfrihed paa Nørager hos grev Moltke, men med ikke mindre glæde besøgte Trier de smaa hjem, saaledes en husmand, hvis søn kom paa højskole, fordi han græd saa hjertelig over at faa nej, at faderen forstod, at Vor Herre vilde have ham der, siden han havde saadan en lyst.

Da det Classenske fideikommis ikke gav Trier nogen støtte, som han havde haabet, traadte hans egen fader til og hjalp ham beredvilligt og rundeligt, saa han kunde faa det manglende bohavet til skolen og lærlingenes kamre skaffet til veje.

Af venner modtog han, foruden de nævnte bøger, forskellige gaver, saa at Peder Frederiksens tidligere øverstestue blev forvandlet til en hyggelig skolestue.

Af et par breve til Marie Abel i slutn. af Okt. ser man ret hans taknemmelighed over, som alt er lykkedes¹⁾: „Alt slid og slæb, som jeg har haft nok af, er mig intet imod den glæde, jeg føler ved Tanken derom. Saa kan jeg komme til at græde af glæde, og naar jeg har en rolig stund, da maa jeg takke Gud, der saa forunderlig har lavet det alt for mig. — Nu er skolestuen næsten færdig, og den er virkelig saa mageløs smuk. Du skulde se den, med det smukke billed af Frederik VII og skjoldet med det danske vaaben, og de store globus'er. Og nu, Marie! I gaar meldte sig atter en elev. Nu kan jeg ikke have flere²⁾. Vore bedste forhaabninger er opfyldte. Marie, hvordan skal jeg kunne takke Gud værdig nok“!

¹⁾ „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“ I, s. 44.

²⁾ 31 Karle havde Trier den første vinter.

I den klare Novembermorgen, skolens aabningsdag, maatte Trier op paa en kæmpehøj lige ved gaarden for der ret at give sit hjerte luft i tak og bøn til Gud, der havde ført ham saa vidt.

Den første lykønskning havde han faaet fra Marie Abel, hvis brev var lagt ved hans seng som morgenhilsen; og snart havde kvinderne i landsbyen travlt med at blomstersmykke forstuedøren og skolestuen.

Med bankende hjerte tog Trier mod de unge, af hvilke nogle kom agende langvejs fra, og førte dem til deres bolig i de forskellige nabogaarde.

Snart saas hans venner fra omegnen, saaledes lærerne Bentsen og Rosendal, den første med sin søn Andreas Bentsen (fra Brøndbyvestør).

Fra Kalundborgegnen kom Holm og Burchardi. Lars Dinesen kom med Termansen og C. Grovè (hvis arbejde ved Marienlyst højskole Trier i sin tid havde fulgt og lært meget af). Ungdomsvennen Baagø mødte ogsaa. Og endelig kom Triers egen fader kørende fra Skamstrup, sammen med sin svigersøn, pastor I. T. Borup.

Det var et højtideligt øjeblik, da Trier kunde byde sin fader velkommen derude!

Danebrog hejstes, mens Trier fremsagde Grundtvigs digt: „Hil dig, vor fane“ og mindede de unge om at blive deres opgave tro, opmuntrede dertil ved synet af korsflaget. Marie Abel var bedrøvet over ikke at være kommen til at sy dette flag, men da det var et ældre — og for lille — flag, der blev hejst første gang, fik hun snart sit ønske om at sy et opfyldt¹⁾.

Nu blev Nørregaards sang, med det smukke slutningsvers, sunget.

¹⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“ 12 v. P. Hansen.

„Her er plantet med haab, her vil vandes i tro,
 det er varslet for lykke og held,
 men Vor Herre maa selv lade plantningen gro,
 gid han sende velsignelsens væld“!

Efter at „Udrundne er de gamle dage“ var sunget, talte Termansen over sangens rigé indhold, som han anvendte paa højskolegerningen og sluttede: „Den oplysning, vi stræber at vinde, er ikke en saadan, at den vil kalde os bort fra vor egentlige livsgerning i samfundet, om det end var en liden, der blev os givet, men en oplysning, der følger os til de simpleste kaar, til den mindste gerning og skænker denne dens rette indhold og fulde glæde. — — Om end den oplysning, vi vandt, ikke hjalp os til at tjene en eneste skilling, skal vi komme til at sande sangens ord: „Langt mere værd end det røde guld det er sin Gud og sig selv at kende“.

C. I. Brandt fra Rønnebæk havde ogsaa skrevet en sang, hvis to sidste vers lød saadan:

„Frem bønder, frem i skolen,
 hvor lyset skinner klart;
 hvad nytter dem vel solen,
 der sover aabenbart?
 Lad modersmaalet klinge
 om, hvad vi ret faar kært,
 da rygtes det paa tinge,
 at vi til gavns fik lært!“

Kun der har livet skole,
 hvor folket mærker grandt,
 som straalere gaa fra sole,
 oplyses godt og sandt.
 Saa give Gud hin milde,
 at ungersvendens tak
 maa kranse Vallekilde.
 for lyset, der de drak!“

Hoff talte om kærlighed i pagt med Aanden som det eneste til at læge det brudte og oprejse det

faldne: den maatte ikke blot staa i pagt med folkeaaenden, ved at øse af de gamle minder i sagn og sang, men først og sidst med Guds Aand, ti først da blev kristenlivet et sundt menneskeligt liv, og folkelivet fik sit dybe aandelige præg.

Endnu talte N. Jensen, Stenstrup, om Trier som den lille Sakkæos, den Abrahams søn, der vilde tjene Gud i højskolegerningen, — som David samlede cedre fra Libanon til at bygge Herren et hus, saa vilde Trier bygge ham et af levende stene, — og Vor Herres ord: „I dag er dit hus vederfaret frelse“ kunde derfor trøstigt anvendes paa Trier og hans gerning med de unge.

Trier selv bød nu alle velkomne og trøstede sig, naar nogen vilde drage hans evner til at tage gerningen op, i tvivl, med Termansens historie om Kold, der gik og samlede en mængde smaa tørvbrokker op, som var blevne liggende udenfor, efter at tørven var læsset op, og paa Termansens spørgsmaal om, hvorfor han gjorde det, svarede: „Jeg har lagt mærke til, at alt, hvad der er lidet, kan Gud velsigne, saa det bliver til meget. Kun hvor intet er, kan Gud det ikke. Derfor lader jeg aldrig haant om, hvad der er lidet“.

Denne fortælling anvendte han baade paa sig selv og de unge og bad saa Gud Fader tage skolen i sin haand og velsigne den.

Senere paa dagen overrakte Hoff en danebrogsfane, hans hustru havde bedt ham give højskolen, med varme ord om ikke blot i krigens tid, men ogsaa i fredens gerning at bekende sig til det banner med korsets mærke, bekende sig som danske og som kristne, og bad de unge elske den og, hvad den med æren bar det danske folk hen til gennem tiderne.

Med fanen i spidsen gik alle saa over i almueskolen, hvor Hoff og Trier i fællesskab gjorde gildet for de

unge, men hvortil slægt og venner ogsaa havde givet deres bidrag.

Det, der laa Trier allermest paa hjerte, var, at der blev levet et kærlighedens samliv som grundlag for den oplysning, skolen havde at give. Hvor godt dette er lykkedes, ses af en udtalelse af en lærling fra hans skole: „Det staar saa klart for mig, at Trier er rigtig paa sin plads til at oplive og bringe et rigtigt samliv i stand“, — og bedre ros kunde Trier ikke ønske! — De mange taarer ved afskeden fra skolen var ogsaa et levende vidnesbyrd om samlivets styrke.

Naar gerningen, selv under de vanskelige forhold, alt den første vinter lykkedes saa godt, da skyldtes det i ikke ringe grad Triers medlærer, Niels Thomsen (fra Glud v. Horsens), efter Triers sigende en af hans mest begavede og udviklede lærlinge fra seminariet og en af de faa, der af hjertet delte hans Grundtvigske livssyn.

Ved sin sindige maade at tage sagerne paa blev han Trier til megen støtte. Naar blodet kogte op i den ivrige højskolemand, havde den anden en egen rolig maade at møde ham paa, som ganske afvæbnede Trier. Da denne en dag tordnede løs over Thomsens danskundervisning og efter en vældig ordstrøm udbrød: „Naa, de siger ingenting“, svarede Thomsen blot paa sin stilfærdige vis: „De siger jo saa meget“.

Ogsaa Hoff og Tranberg var trofaste støtter i arbejdet for de unge, den første vel allermest ved den stille magt, han gennem gudstjenesterne og samtaler med de enkelte havde over sindene.

Ikke sjældent holdtes gudelige forsamlinger i omegnen, hvor baade Hoff og Trier talte.

Den sidste har i et brev til sit hjem skildret et saadant møde¹⁾.

¹⁾ „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“ I, s. 67.

„Sikken et lille fattigt hus, vil Københavnerne sige, naar de kommer dér forbi. Der ser fattigt ud, men der skjules dog megen rigdom derinde. Der bor hjulmanden, Niels Pedersen.

Følg nu med Thomsen og mig derud i aften! Lyset skinner gennem vinduet, hør, de synger derinde. Buk hovedet, mens du gaar ind ad døren, ellers støder du dig. Døren staar aaben til stuen derinde, men lad os hellere først gaa ind i huggehuset ad den anden dør! Der staar Peters — en af mine karles — seng om dagen. Om aftenen flyttes den ind i stuen, hvor han da ligger ved siden af Anders Jensen. Paa sengen kan du lægge dit tøj. Saa, lad os nu komme ind. Stuen er propfuld og kun svagt oplyst af tællelys, som man rundt om hjælpes med at holde i hænderne, for der er kun et bord, og man skal jo se i salmebøgerne. Enkelte hjælper sig med den lygte, de selv har medbragt, for de er jo komne langvejs fra. — Døren staar aaben til én stue til, der ogsaa er fuld af folk“.

Hoff sidder paa et bord, Trier har bedt om lov til at tale og vælger fortællingen om den værkbrudne, til hvem Vor Herre siger: „Søn, vær frimodig, dine synder er dig forladte“ — „og saa talte jeg da“, skriver Trier videre, „om syndernes forladelse og troen derpaa, om den Herre, der har forhvervet os den og selv sat sit liv til derfor og givet os sit ord derpaa, for at vi skulle tro det og faa genoprejsning derved“.

Der synges de kære og kendte gamle salmer, som „Hvor salig er den lille flok“, „Du Herre Krist“ og „Den yndigste rose er funden“. Hoff taler ind imellem varmt om at være „glade i haabet, udholdende i trængsel, stærke i bønner“, bekender troen og beder bønnen, — saa endnu „Alt staar i Guds Faderhaand“ og aftale om næste møde.

„Det er saa fornøjeligt at se næsten alle mine karle

derude. Nogle af dem har aldrig været til „forsamling“ før; en af dem er saa stærkt bevæget og knuger min haand“, slutter Trier.

Nogle af de unge var aldeles ikke kristelig grebne, andre stærkt paavirkede af Vilh. Beck.

En af dem, Peter Olsen, Trier havde lagt mærke til allerede ved et skovmøde ved Konradineslyst, havde store planer om at drage til Indien som missionær og var endda for den sags skyld rejst til København med Vilh. Beck, men følte sig ikke tiltalt af missionsskolen og begyndte, ved at høre Trier tale (i Værsløv) at komme paa den tanke, at det var hedningene i Tømmerup sogn, han skulde prædike for.

Han havde bedt Trier holde plads paa skolen til ham, men var næsten opgivet, da han, i sidste øjeblik kom og virkelig endnu fandt en plads.

Men en svær tid kom der nu for ham, der før havde holdt Sakses Danmarkshistorie for „Djævelens bog“ og nu maatte se ikke blot den, men ogsaa Oehlenschlägers digterværker satte højt i ære, og en aften, da „Aladdin“ blev læst højt, gik han, vred, smældende døren i efter sig.

Det var altid hos Hoff, han søgte trøst, og her blev han gerne beroliget.

„Men længe var det ham uforklarligt“, fortsætter Trier, „hvorledes kærligheden til det menneskelige, til folk og fædreland, kunde forliges med det genfødte kristenliv, og poetisk billedsprog var ham længe til forargelse. Dog, lidt efter lidt klarede alt dette sig for ham, og mærkværdigt var det at være vidne til den alvor, hvormed han tog det, da det gik op for ham. Da maatte han lette sit hjerte ved at græde ud, og engang sagde han: „Hvorfor har man ikke fortalt os bønder, fra vi var smaa, alt det smukke om vort fædreland, som jeg nu hører?“

Trods alt det, han fra sin hjemegn maatte døje for

sit lysere syn paa livet, holdt han dog fast ved det og vilde nu arbejde hen imod at blive friskolelærer, hvad der ogsaa, under kamp og møje lykkedes ham, først paa Ourø, senere i Aarby (ved Kalundborg), hvor han i 1874 fik bygget skolebygning, men aaret efter blev han dødssyg og klagede sig (paa sygehuset i København) for Hoff: „Saa skal jeg da aldrig faa begyndt“, — ord, som Hoff snart efter tog op i sin tale over ham: „Han fik visselig godt begyndt, og nu skal han faa bedre fuldendt, om end vejen maatte gaa gennem dødens porte“.

Med hensyn til det daglige liv paa skolen fortæller Trier selv¹⁾ om, hvordan de efter morgenkaffen begyndte med morgensang, hvorefter Thomsen underviste dem i regning, læsning eller skrivning og jordbeskrivelse, medens Trier selv før middagen talte om verdenshistorien og menneskelivet. Om eftermiddagen var der atter læse- og skrivetimer, — for de sidstes skyld havde Trier selv taget undervisning hos sin skrive lærer fra Maribos skole — og historiske saavel som samfundsforedrag af lærer Tranberg eller fortælling af Danmarks historie, som Niels Thomsen paa sin grundige og sindige maade gav dem.

De unge fik ogsaa lejlighed til at lære landmaaling, og lidt naturkundskab fik de ogsaa.

Ofte læste Trier højt for dem om aftenerne, og døren til forstuen lukkedes da gerne op, for her samledes folk fra omegnen for at høre med, naar digterværkerne lød inde fra stuen. „Ofte hørte jeg lyden af rokken, der sattes hen tæt op ad døren, og da hørte man den lystige snurren-rundt, mens læsningen gik for sig“, fortæller Trier selv ved mindet om den huslige flid, der gik haand i haand med denne første vinters skolehold.

Stor var den forstue ellers ikke, for Trier skriver

¹⁾ „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“, s. 63 ff. og „Efterladte papirer“ v. P. Hansen. S. 33—43.

sammesteds om, hvordan de unge, trods den ringe plads, „tumlede sig i fritiden, hoppede, sprang og baskedes, saa han mangengang tænkte, at nu fik han vel væggen ind i stuen til sig“. Ret stille var der ikke i hans stue, med denne tummel i forstuen og lyden af Thomsens kridt paa den store tavle: „plus—minus—plus!“ til den anden side, mens gaardens børn i sovekammeret enten græd eller legede „holde skole“ ved at traske om paa gulvet og synge: „I alle de riger og lande“ og raabe hurra!

„Og dog var der en forunderlig skøn fred over hele den vinters arbejde. Her havde jeg et at samle mig om, mens lyden fra den store verden, jeg tidligere havde levet i, ligesom tabte sig i det fjerne. Det var en fryd saadan første gang i sit liv at tage fat paa en saa dejlig gerning med friske kræfter og i frihed“, siger Trier, eller som min moder i et brev udtrykte det: „Det er ogsaa et prægtigt liv, du fører, saaledes at kunne opdrage disse unge mennesker uden at staa under andre, at kunne lære dem, hvad du selv finder rigtigt. Der er kun faa, der faar lejlighed dertil“.

„Det var min glæde“, fortsætter han, „helt at give mig hen til denne skønne gerning, at kunne leve sammen med de unge karle dagen igennem, ikke alene undervise dem, men hjælpe dem til rette med de mange ting, der kunde falde for dagen igennem, ikke alene mødes med dem paa skolen, men ved alle maaltiderne, for at der kunde gøres alvor af samlivet. Ofte tog dette stærkt paa kræfterne, ikke alene fordi jeg ikke var vant til den fede og svære mad, vi fik, men ogsaa, fordi jeg i almindelighed maatte bruge en del af natten til forberedelse til undervisningen. Men jeg var saa jublende glad den vinter, og det gav kræfter“, fryder E. Trier sig ved at tænke tilbage paa.

„Karlene paa deres side kom mig nu ogsaa kærlig i møde og søgte ofte at lægge deres venlighed for dagen,

og det gjorde mig godt, selv om det kun er smaa ting at nævne, som naar de enedes om at pudse mine lamper og passe ovnene — ja, det drev de saa vidt, at det blev for meget af det gode.“

Peder Frederiksen og hans kone var de bedste værtsfolk af verden: „Aldrig nogensinde hørte jeg tale om det bryderi, som det dog virkelig maatte volde dem at have saadan en flok i huset. De var glade som alle vi andre. Vi undrede os tit over de kræfter, vor madmoder havde, hvor hun dog kunde holde ud og midt under sliddet se mildt til os alle.“

„Det var i sandhed en stor lykke at have venner som dem, jeg havde i præstegaarden lige ved siden af og almueskolen lige overfor. — — Gode raad, inderlig deltagelse, kærlig opmuntring var jeg sikker paa altid at faa dér. Om ikke andet skulde nok den gamle præstes varme haandslag, fru Hoff's venlige smil og Hoff's gode ord daglig overbevise mig om, hvor lidet jeg stod ene med min gerning.“

„Kort efter at skolen var kommen i gang, begyndte Hoff at holde foredrag i almueskolen over kirkehistorien. Det følger af sig selv, at vi ikke forsømte at tage det med. Men afgørende stor betydning for den tids skoleliv havde tillige søndagene med gudstjeneste og Hoff's gode prædiken. Til ham tyede vore elever med deres sjælesorger og bekymringer, og han fulgte med udviklingen hos dem som ingen anden.“

Intet under, at den ungdom, der kom under denne varme paavirkning, blev beriget for hele livet derved!

En af Triers kendinge fra lasarettet, der til trods for, at hans arm endnu ikke var lægt, fik lov til at komme med i flokken og senere atter blev lærling paa højskolen, kunde aldrig glemme, hvor godt det samliv havde gjort ham, idet han dér ret fik øjet opladt for alt, hvad der var stort og godt, saa at han kom til at føle Guds kær-

lighed til menneskene og derved blev dygtiggjort til sin gerning, saa at han paa sine ældre dage kunde sidde som én af tillidsmændene paa sin hjemegn.¹⁾

Af en anden lærlings udtalelser faar man et indblik i, hvad for et nøjsomt liv Trier førte sammen med de unge. Ofte var „mellemmaden“ blot et stykke fedtebrød, hvortil hver med fingrene tog salt til brødet, hvad nogle dog fandt sig for fine til og klagede over. Men Trier satte sig blot midt i flokken og tog selv saltet paa samme maade.

En ting kunde han dog, mange aar igennem, ikke nægte sig, nemlig sin pibe, der kom igang, selv under sangen efter foredraget, skøndt det var de unge forbudt at ryge, — men da lægen senere forbød ham at ryge, fik han, rigtignok efter en streng kamp, vænnet sig af dermed.

En særlig glæde var det for hele skaren, da Marie Abel overraskede sin ven paa hans fødselsdag (23de Jan.). Hun var med til hans foredrag og senere med paa en af de fornøjelige vandringer til en af omegnens kæmpegrave, hvor Trier under den forfriskende tur lærte de unge at kende og elske fædrenes minder. Ved den lejlighed fik Marie Abel talt med flere af de unge og „vandt dem alle ved sin livlighed og elskværdighed, saa de syntes, hun var saa smuk og god, og tænkte, at Trier sagtens kunde være glad, han, som kunde vente at faa en saadan medhjælp“, siger en af den vinters lærlinge ved mindet om hine tider.²⁾

Saadanne ture, hvor skaren drog ud i sluttet trop, havde ikke blot noget festligt over sig, men hjalp ogsaa meget til at ryste de unge godt sammen, idet der blev anledning til mangan god samtale derved.

¹⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“ 12, v. P. Hansen.

²⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“ 12, v. P. Hansen.

Ofte var Hoff med, og de to mænd, Trier den brusede og talende, Hoff den stille og sagtomme, fik stor magt over sindene.

For mange kom der dog en svær tid, naar de vendte tilbage til hjemmet og ikke paa deres egen grund forstaaelse af alt det nye, skolen havde bragt dem

I saadanne tider maatte mere end én trøste sig med Vilh. Becks ord ved et besøg paa skolen den vinter: „Kan I bare lære at synge mange saadanne sange, da kan I sige, at I har haft et godt udbytte af jert højskolebesøg.“

Gerningen lykkedes saa vel denne vinter, at lejligheden ikke strakte til, om arbejdet skulde fortsættes, og Trier maatte da i gang med den vanskelige sag at faa købt jord til selv at bygge paa.

Skønt faderen og flere af hans venner havde lovet støtte til byggeriet, var Trier, efter et par maaneders for-gæves forsøg, ved at opgive at faa købt jord i disse egne, hvor bøndernes afhængighed af baron Zytfen-Adeler særlig vanskeliggjorde køb af jord.

Ved at høre om Triers mange bryderier tilbød baade V. Holm paa Ubberupgaard og komtesse Moltke paa Konradineslyst ham hver 1 td. land, om han vilde flytte skolen dertil.

Ogsaa fra Anton Nielsen i Munkebjergby kom et rørende tilbud om at bygge paa lærerloden, blot myndighederne vilde give minde til det, — men Trier kunde ikke ret slippe sin kære tanke om at fortsætte i Vallekilde.

I sine minder skriver han herom¹⁾: „Der var en mand, der opmærksomt havde fulgt alt dette (med købets vanskeligheder) og ærgret sig i al stilhed over, som det gik til. Det var hujemand Niels Pedersen. Han var en af de

¹⁾ „25 aars skoleviksombud i Vallekilde“, I.

kristelig vakte, der med stor inderlighed sluttede sig til Hoff (sml. s. 36), og som efterhaanden havde faaet vor skolegerning kær og en sikker overbevisning om, at det nok skulde lykkes at skaffe skolen jord netop her paa stedet. — — Han kom til mig og bad med taarer i øjet, om han maatte faa lov til at hjælpe mig med denne handel. Skulde alt andet slaa fejl, lovede han at ville lade mig faa én td. land af de fire, han selv havde.¹⁾“

Det gjaldt om at faa en af bønderne til at købe sin gaard af baronen til arvefæste og bagefter lade Trier faa en del af jorden. Men den høje herre var i København, og før han selv, et par ugerstid senere, kom ud til godset, kunde intet ordnes, skøndt en gaardmand, Erik Eriksen, hvem hjulmanden havde faaet overtalt til købet, og Niels Pedersen straks drog til København for personlig at gøre aftale med baronen.

Ikke saa sært, at Trier i denne mellemtid kunde blive tvivlraadig og trænge til at tale med sin faderlige ven Grundtvig om, hvad der laa ham saa stærkt paa sinde.

Skøndt Grundtvig var syg, fik Trier dog adgang til ham og talte ret ud for ham om de svære kaar i Vallekilde og de andre gode tilbud.

„Det sted“, svarede oldingen, „hvor man aabenbart som de har haft lykken med sig til at begynde, skal man ikke, uden man er nødt til det, forlade.“

Med jublende glæde kom Trier tilbage til Vallekilde, hvor han blev modtagen med et varmt hurra, da flokken fik at vide, beslutningen om at blive var tagen.

¹⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“ II, v. P. Hansen.

IV. RODFÆSTELSE I VALLEKILDE. FRU MARIE TRIER

Ved hylmandens ihærdighed kom den omtalte handel i orden, saaledes, at Trier fik 10 td. land, hvorved der kunde blive avling til højskolen, der saa vilde kunne holde sig med mælk og besørge de nødvendige kørseler selv. Vel blev husholdningen besværligere, men vilde, hvad ogsaa siden har vist sig, betale sig i det lange løb.

Triers fader, hans broder og ungdomsvennem Octavius Hansen var gode hjælpere ved sagens nærmere ordning. Baade disse og flere venner — Nørregaard, Baagø og Frede Boisen var blandt dem — var villige til at yde laan, ligesom faderen gav tømmer og brædder til bygningen paa kredit.

Det var godt, at Trier, der selv var opdragen til bogen og helt ukyndig paa disse omraader, fik dygtig hjælp til ordningen af byggeriet, som endda kom til at volde ham uendelig mange bryderier.

Foruden de af vennerne tilsagte penge maatte Trier skaffe sig et laan fra baroniet Adlersborg mod sikkerhed i ejendommen og blev derved i stand til at udbetale ejeren pengene for de 10 td. land.

Arbejdet begyndte saa hurtigt, at skolens lærlinge kunde være med ved nedlæggelsen af grundstenen, en festlig dag, hvor skaren, med danebrog i spidsen, vandrede op til byggestedet, hvor Anton Nielsens kønne sang til dagen blev sunget; heri hedder det:

„Lad saa siden, nat og dag,
Dine øjne milde
vogte paa det ringe tag
her ved Vallekilde!

Lad Din aandes rene luft,
 kærlighedens søde duft,
 strømme i dets sale.“

„Vær Du selv de unges lyst,
 kærlig Du dem frede!
 Lad dem elske Danmarks kyst,
 hjertets hjem hernede!
 Før dem saa i Dine spor
 over grønne fædrejord
 op til Faderhuset!“

Ved denne lejlighed forærede Anton Nielsen selv hver af de unge sin lille bog om „Hans, der kom paa højskolen.“

Trier talte denne sidste aften, de unge endnu var hos ham, om det kærlighedsbaand, som havde knyttet alle dem sammen, der aabnede hjertet for samme aand. Intet under, at afskeden efter saa rig en vinter blev mere bevæget end nogensinde senere. Der var noget af „det første mødes sødme“ over den vinter, siger Trier siden ved at mindes den tid.

Det var ikke blot over det daglige liv, der havde ligget festglans, men af og til var der ogsaa gilde, hvor alle fra præstegaarden og almueskolen var selvskrevne gæster.

Den allerdejlige fest var Helligtrekongersaften med juletræ og med Anton Nielsens kønne sang, hvori det hedder:

Vi faar nok godt vejr i morgen,
 store børn de lege nu!
 Julesangen slukker sorgen,
 giver store børnehu.
 Jesu navn, det søde, bolde,
 varmer op i hjerter kolde,
 aabner favn og tænder mild
 i hvert broderøje ild.

Vi faar nok godt vejr i morgen,
 det er Danskens haab og trøst
 Herren skal nok vende sorgen
 om til liflig hjertelyst,

give syn vort jordeøje
for det dybe, for det høje,
give glædeligt nytaar,
alle trolde banesaar!

Senere har festen paa den dag vundet hævd, og kønt er det at se flokken samles efter juleferien og paa barnevis gaa syngende om træet med de mange „lys som fugle paa kviste.“ —

Udefra kom ogsaa mange af Triers venner, som Nørregaard og Baagø, — C. J. Brandt kom kørende de 11 mil fra Rønnebæk i følge med Niels Jensen, Stenstrup, ligesom V. Holm, Burchardi og pastor Mohr kom fra Værslveggen, og alle havde de et og andet godt at lære de unge, hvad enten det nu var oplysning af den ene eller den anden art.

Ogsaa Vilh. Bech fandt vej til højskolen ved et af sine besøg i Vallekilde præstegaard og talte om, at hans haab var, at virksomheden ved skolen skulde udvide ungdommens synskreds ud over den snævre bondestue, i al fald til Danmarks sydgrænse og fylde deres hjem, saa den danske sang maatte lyde med ægte fædrelandssind, og en ny slægt kunde vokse op her i Danmark, anderledes end den nærværende. Til slut udtalte han sit ønske om, at skolen maatte faa tilgang især fra de troende.

At skolen havde mange venner, kom tydelig for dagen ved dannelsen af det saakaldte Vallekildesamfund til støtte for arbejdet. Desværre sygnede det hen efter et par aars tid, men forstaaelse og støtte vedblev Trier at finde.

Efter en vinter som denne første var det intet under, om Trier ved foraarstide følte sig overanstrengt, men han blev dog i Vallekilde uden at søge forfriskning, dels for at tage sig af et par karle, der var blevne for at lære bibelhistorie hos ham, og dels for at tilse byggeriet, hvorved Niels Pedersen kom Triers ukyndighed godt til hjælp, til trods for, at han ofte maatte døje en del

for det af haandværkerne, der endog kastede træstumper efter ham.

Han paatog sig ogsaa, til en begyndelse, at opdyrke jorden og overraskede Trier med — paa sin egen mark, lige op til hans lod — at have anlagt en køkkenhave, som skulde komme skolen til gode.

Det var ikke blot ved denne lejlighed, men ogsaa senere, da skolens lod skulde indvies, at han kom Trier saa beredvillig i møde, saa det var velfortjent, naar „den gamle hjulmand“ senere blev sat højt af alle og ret fejret paa sin 90aarsfødselsdag af vennerne omkring ham. Mest rørende var det, at han i sin ydmyghed atter og atter maatte udbryde: „Men hvad har jeg da gjort, at man saadan mindes mig!“, og da det gik op for ham, maatte sige: Underligt at tænke paa, for jeg var et redskab.“¹⁾

Mange bryderier havde Trier med at faa ordnet pengesagerne og faa mønten til at række til, selv om regeringen havde givet ham 300 rdl. og højskolesamfundet omtrent lige saa meget.

Ogsaa paa anden maade havde Trier vanskeligheder, idet der baade i den nærmeste omegn og i nabosognene var stærk uvilje mod arbejdet.

„Jeg skal ikke her undersøge“, skriver Trier i sine minder²⁾, „hvormeget jeg selv har haft skyld deri, og hvor meget der kan skrives paa den kristenstros og livsoplysnings regning, hvorfor jeg var bleven ordfører. Modstanden tydede paa i alt fald, at vi havde rejst vort banner og bar vor fane højt. Saa meget er vist, at jeg kom til at lide derunder, og meget er mig den dag i dag uforklarligt.

Noget deraf stod nok i forbindelse med det mishag, som de paa disse egne fremragende politikere følte over for min gerning og mig.

¹⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“ 11, v. Povl Hansen.

²⁾ „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“ I, s. 95.

De var ledende mænd i Oktoberforeningen, hvis dannelse stod i forbindelse med forandringen af vor gamle grundlov, der nu, til ubodelig skade for vort folk, gik for sig. Jeg kunde umulig slutte mig til Oktoberforeningen og kom snart til at mærke, i hvilken grad dens mænd søgte at sætte bom for udbredelsen af den Grundtvigske oplysning.“ —

Endnu sværere var den dyst, Trier fik med de gude- lig vakte paa Kalundborgegnen. I vinterens løb havde Vilh. Beck allerede gjort Trier opmærksom paa, hvad strid skolen havde ført med sig i Ubby, men saalænge Becks venlige forhold til skolen gjorde sig gældende, brød den ikke ret ud, men des stærkere, da han var bleven kaldet til præst i Jylland.

Allehaande bagtalelser maatte Trier døje fra denne kant, saa at flere karle, der havde meldt sig til skolen, tog deres ord tilbage.

„Det var kommet til en aaben kamp mellem to forskelligartede betragtningsmaader, og i den deltog vore venner“, skriver Trier videre. „Stor betydning fik utvivlsomt under den et møde paa Ubberupgaard, hvor Birkedal talte. Dér var Beck til stede. Med ham fik jeg talt rent ud ved den lejlighed. Hvorledes han egentlig stillede sig til sagen, fik jeg dog ikke dengang at vide. Men siden den tid har jeg i min virksomhed været helt skilt fra ham.“

Til den øvrige modgang kom ogsaa, at provst Abel ikke vilde give sit minde til brylluppet, før skolen var sikrere i gænge.

Dette var Trier en haard skuffelse, men blev til megen velsignelse, idet Marie Abel fik lov til at tage til Askov den sommer og derigennem forberedes og modnes til den ansvarsfulde gerning, der ventede paa hende.

For at blive sat ind i landlig husholdning og for at bo „lidt mere standsmæssigt“ kom hun i en gaardmands

hjem nær ved Askov, hvor hun tog del, selv i malkningen, ved siden af undervisningen. Og stor glæde fik hun efterhaanden af samværet med den glade pigeflok.

Hun var betagen af Schrøders foredrag, der lærte hende at kende, ikke blot det danske folkelivs ejendommelighed og herlighed, men rørte ved de dybeste strenge i hendes indre og spredte lys for hende over livet i dets helhed.

Her lærte hun de to mærkelige mænd, Peter Larsen Skreppenborg og Niels J. Termansen at kende og havde stor glæde af, sammen med den øvrige flok, at gæste oplyste bønder „norden og sønden aa“, ligesom Svejstrups gudstjenester i Skrave drog de unge til Sønderjylland.

Snart følte hun skolen som et hjem, noget vel ingen mere end Schrøders elskelige hustru bidrog til, baade ved tidlig og silde at tage del i arbejdet paa skolen, men ogsaa, og det ikke mindst, ved sin gode omgængelse.

Hvor inderlig de unge piger benyttedes til hjemmet, ses af, at de alle blev indbudte til at være faddere, da fru Schrøder havde faaet sin ældste datter.

Med hvilken fryd Trier tog imod opfordringen til at være med ved den fest, kan man let forstaa, naar man tænker, ikke blot paa hans varme hjerte, men paa den udvikling, Marie Abel var undergaaet siden deres første forlovelsesdage.

Ja, indholdsrige dage havde det været paa Askov, og svært var det for Marie Abel at leve en stille, ensformig vinter hjemme efter de dage. Hverken ved skolens eller den nye bygnings indvielse havde hun kunnet være til stede, fik i det daglige blot underretning om arbejdet i Vallekilde, tit i lidt travle breve. At hun i saadanne tider kunde lette sit hjerte ved at græde, er forstaaeligt; men hun lod det ikke blive ved det, men bad Vor Herre hjælpe hende til at se, hvad det rette var, og som svar

paa en saadan bøn sagde den gamle provst en dag, at hun gerne maatte rejse over til Trier i hans juleferie, ogsaa for at gøre aftale om mangt og meget, hvis brylluppet blev til foraaret. Endnu turde hun knap tro, at det kunde blive til den tid, men alt føjede sig saa vel, at brylluppet virkelig blev bestemt til at staa ved paasketid.

Trier havde med ængstelse skrevet til sin svigerfader om sine fremtidsudsigter, men fik til svar, at han ikke mere behøvede at opgøre pekuniære beregninger, ti den gamle mand stolede sytten gange mere paa hans karakter og hele personlighed end paa alle talstørrelser i verden!

Byggeriet, som havde voldt Trier saamange bryderier, var trukket ud hele sommeren, saa at huset end ikke var færdigt til den fastsatte dag, noget, der nær havde kostet et menneske livet, idet han i skynding og mørke ikke saa, at trappen manglede, saa at han styrtede ned og fik en slem hjernerystelse.

Trier, der havde faaet hele 40 mand i gang med arbejdet — trods det var søndag — for at naa færdig med bygningen til indvielsesdagen, d. 23de Okt., var meget ulykkelig over at se en af sine kærester lærlinge undgælde saa haardt for jageriet, endda paa en søndag, og skriver selv senere derom: „Hvad havde vi nu for al vor søndags-travlhed! — Men fra den dag har vi aldrig mere haft søndagsarbejde paa min gaard. Glad er jeg ved hver søndag at kunde lade sætte flaget op til tegn paa, at her er festdag og hvile efter ugens arbejde.“¹⁾

Da den sidste dags travlhed, — nu med et tryk over sig af den ulykkelige begivenhed, — var overstaaet, stod skolen saa vidt færdig, at indvielsen kunde finde sted.

For sidste gang drog Trier med ungdomsskaren —

¹⁾ „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“, I, s. 102.

næsten alle vinterens lærlinge havde givet møde — fra Peder Frederiksens gaard, der havde saamange lyse minder, takket være hans og hans kones store velvilje over for arbejdet; han havde jo været villig til at undvære en god del af sin lejlighed, og hun med kærlighed sørgtet for de unges kost og hygge.¹⁾

I Spidsen af flokken vejede Danebrog, og „Nu skal det aabenbares“ lød fra den unge skare, der drog op mod den nye bygning med udsigt vidt over Lammefjorden (som nu er omdannet til enge) og til bakkedraget ved Skamstrup og Jyderupegnen.

Her hejstes et flag, syet af kvinder i København.

Foruden ungdomsskaren, der kom med Trier, havde en stor menneskemængde samlet sig, vel en 7—800 i alt.

Nu lød Triers ord, om gerningen som en fortsættelse af det begyndte, sammen med takken for Vor Herres naade og kærlighed, som gjorde, at skolen nu havde faaet sin egen grund.

Niels Jensen, Stenstrup talte atter her, ligesom præsten C. J. Brandt, den sidste om foreningen af det kristelige og det menneskelige.

Anton Nielsen havde atter digtet en sang, der lyste af kærlighed til ungdommen, og friskolelærer Morten Jensen endnu én, saa fest var der over dagen, selv om der var lidt for mange mennesker samlede til, at der ret kunde blive hygge over maaltidet, der dog snart afløstes af forskellige taler, af Hoff og flere af Triers andre gode venner.

Endnu længe efter indvielsen gik haandværkerne ved deres dont, og daarligt var det derfor med pladsen den første tid, men des mere glæde, hvergang noget blev færdigt, især dengang dagligstuen, hvori, til at begynde med, 6 af karlene havde maattet holde til huse om natten,

¹⁾ Den gamle gaard nedbrændte i foråret 1913, men reistes i sommerens løb paa bakken lige i nærheden, med vid udsigt over den storladne egn.

omsider blev ryddelig, og klaveret hentet derind. Billeder kom der paa de hvidkalkede vægge, — ellers var der kun et stort bord og 12 tarvelige stole.

Men Triers kære gamle lærer, Egede Glahn, der snart efter besøgte ham, var, trods manglerne, glad ved at se det hele og sagde: „Snorene faldt for dig paa de liflige steder“, hvortil Trier senere sagde¹⁾: „Dertil maatte jeg i mit hjerte sige ja og amen.“

Det var en stor flok, — 42 —, Trier havde denne vinter, og arbejdet med dem gik godt, i samme aand som forrige gang.

Den tilskadekomme lærling var helt kommen sig og hjalp — ligesom den senere landinspektør Wejtemejner — Trier med regne- og retskrivningstimerne.

Til at sørge for madvæsenet havde Trier, efter Kolds varme anbefaling, faaet md. Storm, en købmandsenke fra Kerteminde, som med stor uegennytte, — løn vilde hun aldrig have —, og dygtighed klarede sig gennem de vanskelige forhold. Hun havde en urokkelig tro til, at naar der gjordes en god gerning i Guds tjeneste, da skulde han nok lægge drøjelse i maden og velsignelse til huset. Og hendes gode aand virkede paa pigerne, saa at arbejdet gik med munterhed og sang, hvor haardt tag der saa maatte tages.

Trier selv maatte tit sidde til ud paa natten med forberedelse til næste dag, fordi han dagen igennem var optagen af de unge og højskolens gang i stort og smaat.

Trods alle interesser var og blev højskolegerningen med foredrag og samliv Triers kærester og bedste arbejde, som krævede megen forberedelse, men hvorigennem saa ogsaa hans sjældne evner ret kom til udvikling.

Det var om menneskelivet af guddommelig oprindelse, som det var levet gennem tiderne, belyst af

¹⁾ „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“, I, s. 107.

myterne og verdenshistorien, men især dog af bibelen med jødefolkets enestaaende historie, at han, med sit dybe syn for evighedsværdierne, — som han i de unge dage, ikke mindst ved Grundtvigs hjælp, havde vundet og siden udviklet —, at han nu talte til de unge, der aar efter aar flokkedes om ham.

Var Ernst Trier end stærkt paavirket af Grundtvig, var han ingen snæversynet tilhænger af ham, hvad et brev til Marie Abel ved afslutningen af den første vinters arbejde tydeligt fortæller om¹⁾:

„Sjældent er et foredrag blevet fulgt med mere opmærksomhed end det, hvori jeg gennemgik Grundtvigs liv. Langt ud paa aftenen sluttede jeg til sidst af med at tale om „Grundtvig-ianerne“ og paaviste, at al den tale om dem som et eget parti med et eget, til dels skjult, partimaal egentlig var usand.

I kirkelig henseende arbejder de netop paa, at der aldeles ikke skal blive tale om „Grundtvig-ianere“, men kun om kristne; de arbejder netop paa at rive skillemurene ned mellem alle troende og døbte, af hvad slags de end er. Men derimod murer de stærkt paa et gærde mellem tro og vantro.

Og ligesaa i folkelig henseende, ogsaa her gaar arbejdet ud paa, at der ikke bliver tale om „Grundtvig-ianere“, men kun om Danske, ogsaa her vil de rive skillemurene ned mellem danske folk, de, som standsvæsen og fremmed opdragelse har stillet op. Og alt dette sker ved at fremme en ægte dansk oplysning for alle danske; en oplysning der som Hejmdal paa Bifrost skal vogte adgangen til Asernes hjem.“

I det hele var Trier en altfor rig og dyb natur til, at snævre partihensyn kunde komme til at gøre sig gældende hos ham. Selv skriver han herom¹⁾:

¹⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“ 15 v. P. Hansen.

²⁾ „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“, I, s. 31.

„Jeg har altid følt mig vel mellem kristne mennesker, naar jeg mærkede, at det var ærlig ment med deres bekendelse, hvor meget jeg saa end syntes, at jeg kunde have at rette paa deres anskuelse, eller hvor meget jeg end misbilligede deres levevis paa enkelte punkter.“ Og med hensyn til de gudelig vakte siger han:

„Jeg haabede dog, at det skulde lykkes for mig at overbevise dem om mit kristelige sindelag og at faa dem til at blive opmærksomme paa, at den oplysning og dannelse, jeg vilde føre frem, kun skulde bidrage til at lære os bedre at bøje knæ for Jesus Kristus Vor Herre, saa den skulde være som en ydmyg tjenerinde over for Guds menighed og dens sag.“

Selv om han havde faaet en flink og paalidelig gift karl til at drive jorden, var der nok, der kunde ligge tyngende paa ham selv, saaledes det stadige penge-spørgsmaal og mange praktiske smaating, hvormed han var saa lidt fortrolig.

Ja, en aften havde han kun en eneste skilling og gruede for, hvordan det skulde gaa, men bad til Gud om hjælp, og næste dag kom en sognefoged fra nabolaget kørende med sin søn, han gerne vilde have paa skolen, og betalte forud for hele vinteren.

Strengt vejr blev det i vinteren, og sygdom tog fat baade blandt lærere og lærlinge. Intet under, at Trier, da foraret kom, var inderlig medtagen og kun blev hjulpen til at holde ud, ved at Schrøder kom i besøg og talte flere dage paa skolen.

I et lille overblik over denne tid siger Trier: „Hvad jeg i løbet af det sidste aar havde oplevet, havde ikke været saa let endda. Det havde ikke været let at overtale de unge karle til at komme hertil, at vinde venner for skolen og afværge mangfoldige angreb paa den, at skaffe bolig, først paa en og saa paa en anden maade, faa penge rejst, sætte mig ind i penge-, hus- og avls-

væsen, der alt var mig saa fremmed, alt dette ved siden af at føre ordet daglig for ungdommen og føre gerningen frem. Under alt dette havde jeg forandret mig ikke lidet. Meget af ungdommens munterhed gled til side for at gøre plads for manddommens alvor.

Men der var dog noget i mig, der jublede af glæde, ti denne gerning var min kærlighed, og ikke vilde jeg for nogen pris bytte. Hjælpen fra oven havde jeg ikke savnet, og derfor syntes jeg, at det var herligt at være med at bane nye veje for det vaagnende folkeliv, at bygge det nye hus op i Danmark i læ af Vor Herre Jesu Kristi menighed, i Guds vingers skygge.“

Under det daglige anspændte arbejde med de lyse udsigter til brylluppet ved paasketider løb vinteren hurtigt for Trier. Og nu var alt travlhed for at skaffe huset kønt i orden til brudens komme, mens hun, paa sin side, ogsaa havde nok at gøre med udstyret. I disse travle tider —, der saa lidet svarede til den vante stilhed i den gamle præstegaard —, maatte Marie Abel mængang ud i sin ensomme skov, som det var hende svært at drage bort fra. Gennem sin smerte ved at skulle forlade det elskede fædrenejem, hvor hun havde været en datter som faa, udvikledes hun mere og mere, og kønt er det at læse Triers dømme om denne udvikling (i hans tilbageblik over de tider)¹⁾. „Den unge knop“, skriver han, „der havde hvilet i sit svøb, var i færd med at folde sig ud til den dejligste blomst. Med inderlig tak til Gud skriver jeg dette ned. Tit havde vi sunget: „Giv tid, og hver en blomst udspringer“ —; nu, som hun stod der færdig udsprungen, var hun et vidnesbyrd om Guds naade, der laa klart udbredt for os i hendes skønne livs-

¹⁾ „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“, II, s. 53.

førelse, hvor vi saa, hvorledes alt var lagt til rette stykke efter stykke af Guds faderhaand, saa vi havde kun at bie efter Herren og give tid; og enhver der følger hans førelse opmærksomt, vil se, hvor godt det er at bie efter Herren vor Gud og lade ham raade.“

Rørende er det ogsaa at læse den gamle Dalumprovstes svar paa Triers ønske om at kunne holde bryllup ved den omtalte tid¹⁾: „Vil altsaa han, der holder alt i sin almægtige haand, da kom i Guds navn paa den tid, de ønsker og foreslaar og tag hende, der hænger med faste kroge ved mit faderhjerter, og som jeg vel ser og føler, jeg ofte dybt vil savne, men som jeg ikke bør forholde den, der elsker hende som de, og jeg tør vel sige det, sandelig ogsaa er deres kærlighed værd.“

Fru Marie Trier, f. Abel.

Et dybt skaar i festglæden fik Trier ved budskabet om Grundtvigs sindssygdom; og det lagde en egen stilhed over alle.

Brylluppet blev en yndig afsked med den gamle præstegaard, hvorfra den lille brudeskare — næsten ene begges næreste slægtninge — vandrede gennem hasselgangen til den gamle klosterkirke.

Dagen efter samledes de unge med slægt og venner i Odense, hvorfra saa rejsen gik over Slagelse til Vallekilde. Trier var lidt beklemt om hjertet ved at skulle byde sin brud fra det pæne gamle hjem den tarvelige fjælevogn med de smaa udasede heste for, til den lange 6-mils tur op til højskolen. Hun saa hans modfaldenhed

¹⁾ „Femogtyve aars skolevirksomhed i Vallekilde“, II, s. 52.

og puttede — ganske stille — en 100-dalersseddel i hans haand. Hun havde sparet de penge fra udstyret for at have den glæde at kunne overraske Ernst Trier med dem.

Og nu, da de naaede Slagelse, — kunde Trier tro sine egne øjne: Dør holdt en nydelig lille fjedervogn, og de gamle heste var saa vel pyntede i nyt, pletteret seletøj, at de ikke var til at kende igen. Et brev fra Hoff bragte forklaringen: dette var en gave fra ham og mange andre af højskolens venner!

Først henad aften naaede de Vallekilde, der modtog dem flagsmykket. Ved præstegaarden og almueskolen gjorde de lidt holdt og kørte saa videre til skolen, mens aftenrøden bredte sit skær ud over hele egnen. Endnu en velkomsthilsen af Thomsen og alle husfolk, mens Trier førte sin brud gennem den flagsmykkede æreport ind i det hjem, der fra nu af var hendes.

Hun blev ham en velsignet hustru, hvem alle, der lærte hende at kende, kom til at holde af. Hendes sagtmodige væsen var maaske Trier den allerbedste støtte i arbejdet og bar ham oppe under den anstrengende gerning, han havde taget sig paa, og hvorved han, med sin fyrige natur, ofte sled overmenneskeligt paa sig selv. — Det var ikke let for hende at gaa ind til den store landhusholdning, hvor det tit endda var smaat med mønten. En ung kone fra egnen fandt hende en formiddag helt modfalden, — hun vidste ikke, hvad hun skulde give den store flok til middag, og klokken var 11 —, men da de sammen fik set fadebur og spisekammer efter, fandt de paa raad, og øllebrøden og det stegte flæsk blev nok nydt med taknemlighed, mens Trier og hans kone selv, efter landlig skik, langede med til fadet!

Ja, nøjsomme og jævne var de baade i levesæt og klædedragt, disse to mennesker fra de dannede hjem, for derved des bedre at faa folket i tale, og at det lykkedes, vidnede — og vidner — skolens trivsel om.

Ved at høre om hine tiders nøjsomme levemaade og stærke fællesskabsfølelse bliver man mindet om udtrykket fra den første menigheds dage: „med fryd og i hjertens enfoldighed.“

Et saadant samliv maatte bære oppe og give kræfter, selv om det i og for sig vel nok var den unge kone, hvis barndom og første ungdom havde været saa ualmindelig stille og indadvendt, en svær overgang stadig at færdes blandt saa mange, der hver især ventede et smil, et nik eller et venligt ord af hende.

Naar hun saa trængte til lidt hvile fra alt dette, gik vandringerne gerne ad Skippinge til, hvor hun saa undervejs ret, efter gammel vane, kunde glædes ved naturen og ensomheden.

Og var hun saa naaet derned, fandt hun, i asylmoderen Marie Junker, en forstaaende sjæl at tale med: de to kunde ret aabne hjerterne for hinanden og deles om det bedste, saa at fru Marie Trier, lettet og styrket, vendte tilbage fra saadanne besøg.

Denne kærlighed gik naturligt i arv til børnene, der alt fra de var store nok til at gaa ene derned, sammen (de skiftedes til at sige ordene for des sikrere at faa lov!) bad om — som noget af det bedste, de vidste — at maatte gaa ned til asylet, til den moderlige veninde med den store børneflokk, til hende, der trods de smaa kaar altid havde noget godt at byde paa, foruden hvad glæde legen med asylbørnene bragte.

Det var et lykkeligt samliv, der førtes i hjemmet, hvor de fire pigebørn, — af hvilke dog de to døde i en tidlig alder, — øgede glædesfølelsen ikke lidet.

Stundum kunde Trier jo nok blive vel voldsom i sin kærlighed, men naar „Iver Iversen“ (som ungdomsvennerne spøgende havde kaldt ham) traadte for stærkt frem, fik den besindige hustru ham paa det jævne ved et lille spøgende ord om „at elske lidt og længe“. —

Dog, hvilken fromheds aand der hvilede over hjemmet, kunde en af smaa pigernes ord til sin søster fortælle om:

„Naar højskolen bliver reven ned, skal vi gaa ned til skomagerens, naar skomagerens hus rives ned, til hjulmandens, naar hjulmandens rives ned, til fattighuset, naar fattighuset rives ned, til Vor Herres hus, og det rives aldrig ned“¹⁾).

Den første vinters smukke fællesskabsfølelse holdt sig inden de nye mure, og arbejdet udvidedes stadig. Saaledes fik Trier en sommerskole for friskolelærere i gang og havde den glæde at se friskolen udvikle sig, først paa Kalundborgegnen, — hvor hans medlærer fra de første aar, Niels Thomsen og Søren Rasmussen under smaa kaar blev foregangsmænd tillige med den tidlig døde, før nævnte Peter Olsen, — men ogsaa efterhaanden ved Vallekilde, hvor Triers gamle lærling fra seminariet Andreas Bentsen, der, som før nævnt, en tid holdt friskole i Brøndbyvester, og efter at være bleven knyttet til højskolen, satte bo i Vallekilde, hvor han, som hjemmet voksede til, indrettede friskole der og senere i et hus ligeoverfor, hvor lærer Gravesen kom til at lede undervisningen.

Det opvaagnende menighedsliv gav sig ogsaa udslag i et asyl i Skippinge, som Hoff og Trier ved fælles arbejde fik sat igang, med god støtte af gmd. Jens Pedersen, Lykkebjerg, og som snart — under den omtalte Sønderjyde Marie Junkers haand — bragte megen velsignelse paa egnen: folk nøjedes ikke med at sende deres børn til asylet, men bad hende ogsaa at læse videre med børnene, saa at der, helt naturligt, dannedes en friskole, hvor undervisningen gik med liv og hjertevarme.

Det var under meget smaa kaar, denne gerning voksede op. Marie Junker maatte mangengang tage natten med til arbejdstid for ved haandarbejde at tjene til opholdet for

¹⁾ „Efterladte papirer“ v. Povl Hansen, s. 106.

sig og til dels de plejebørn, hun i sin kærlighedstrang fik til huse og endnu helt op i de gamle aar har taget sig af.

Af det meget haandarbejde, der i aarenes løb er udgaaet fra hendes hjem, er kniplingerne mest kendte og værdsatte — op i halvfjerdsene prydede hun alderdugen i Vallekilde med dem —, og endnu drager hun saa til én, saa til en anden gaard for at lære ungdommen kunsten, skønt hun nu er over de firs.

Det er ikke faa lærlinge, hun paa den ene og den anden maade har haft, og som med tak og glæde ser tilbage paa livet i de lave stuer i den lille landsby, hvor hjemmet var.

Asylet er nu, med egnens voksende velstand, blevet overflødigt, og de større børn søger til Vallekilde friskole, som senere har vokset sig godt frem og nu — under ægteparret Marie og N. Cramer — tæller en 40 børn.

Marie Junker har, i sin høje alderdom, den glæde at bo hos et af sine plejebørn, den flinke sønderjyde, gaardmand Axel Fredslund, i Særslev, ikke langt fra Skippinge, hvor hendes livsgerning er falden.

Under to saa betydelige kristne mænd som Hoff og Trier udviklede der sig et eget menighedsliv, som til en begyndelse dog fandt mest tilslutning paa Kalundborgegnen, hvor den tidligere vækkelse havde beredt sindede, og hvor V. Holm paa Ubberupgaard gæstfrit havde aabnet sine døre for Hoff's forkyndelse, og senere, da Hoff's kapellanvirksomhed i Vallekilde ved gamle pastor Bonnevis død var afsluttet, gav jord til den kirkebygning, som ved frivillig hjælp af egnens bønder, der var utrættelige i at køre sten og grus til den, opførtes efter bygmester A. Bentsens tegning og indviedes palmesøndag, d. 6te Apr. 1873, under navn af Betlehemskirken¹⁾.

¹⁾ Kirken er senere, af bygmester A. Bentsens søn, arkitekt Ivar Bentsen, udvidet og prydet med taarn.

Lige ved den rejste sig ogsaa snart den præstebolig, som i mange aar blev Hoff's kære hjem, hvorfra han udfoldede sin stille, velsignede gerning i hele omegnen, indtil han, for ikke paa sine ældre dage at ligge menigheden til byrde, 1895 modtog opfordringen til at blive præst ved Vartov i København.

De sidste aar forinden havde han faaet Carl Koch til hjælper, og denne blev naturligt hans arvtager i den omfattende gerning, hine første tiders arbejde efterhaanden udviklede sig til.

Det var vidunderligt for Trier at se tilbage paa de 7—8 aar, der var gaaede, siden han gjorde begyndelsen med skolen i Peder Frederiksen's gaard: det var, som trivedes alt under hans kærlige haand, og som det opblomstrende hjem skulde være hans bedste menneskelige støtte i den lykkelige gerning.

Da ramte der ham pludselig den tungeste sorg: hans elskelige hustru, der i ydmyghed havde bøjet sin sjæl ind under hans kald, blev, ved at tage sig af en af skolens unge piger, der var bleven haardt angreben af faaresyge, selv smittet og maatte efter et kort, men strengt sygeleje lade livet derved, d. 23de Juni 1873.

Dobbelt tungt blev slaget ved, at hun var frugtsommelig, saa det var at vente, at en saa voldsom natur som Triers maatte være helt lammet derved.

Dog han, der i det daglige mangengang lod det heftige sind løbe af med sig —, hvad han dog altid hurtig fortrød, — kunde, naar de store sorger kom, bøje sit hoved som „den mand efter Guds hjerte“, han var og ud fra sin store kærlighedstrang dele ogsaa sorgen, ikke blot med vennerne, men ogsaa med skolens unge.

Atter og atter maatte Trier fortælle dem om, hvor meget hans hustru havde været for ham, dvæle ved træk efter træk af det rige liv, hun saa brat og tidlig var bleven kaldt bort fra, saa de unge, som søgte skolen

dette og det følgende aar —, da Trier, kun med en maanedes mellemrum mistede de to af sine smaapiger —, altid med tak maatte mindes den rigdom, de fik ved at faa lov til at være med i den dybe sorg, som tjente til at inderliggøre Triers barnlige gudsforhold end mere.

Som udtryk for hans evne til at dele sorgen med andre staar den lille tale, han holdt ved sin næstældste datters grav i 1874, og som er tagen med i de „Efterladte papirer“ v. Povl Hansen.

Venerne rundt omkring, ikke mindst Hoff, der var og blev hans hjertensven trods de tre mil, der til daglig var mellem dem, siden præstegaarden i Ubberup var bleven bygget, gjorde alt deres for at mildne sorgen.

Til disse egne var Trier selv jo ogsaa stærkt knyttet, ikke blot ved Betlehemskirken, men ogsaa ved venskabet med Holm og Burchardi saavel som friskolelærerne Niels Thomsen i Ubberup og Søren Rasmussen paa Refsnæs.

En god støtte i hjemmet fandt Trier i frk. Magdalene Flensted, der havde været lærinde ved højskolen, men nu med opofrelse og dygtighed tog sig af hjemmet med de to moderløse smaapiger, Ingeborg og Sigrid.

Med sin rige kærlighedstrang fandt Trier trøst, baade i samlivet med dem og med den ungdomsflok, der stod hans hjerte saa nær.

V. ARBEJDETS VIDERE UDVIKLING I 70'ERNE. FRU JULIE TRIER

Hvem der med opladt sans kom til disse egne, maatte se, at et ejendommeligt og rigt liv havde fæstet rod her.

Triers søstersøn, forstander Joh. Borup, skriver ved mindet om disse tider¹⁾: „Naar jeg kom fra Svinninge, skraaende over engen mod Vallekilde, syntes jeg i min første studentertid, at dette var et eventyrland, hvor alting saa anderledes ud, — hvor det store var smaat, og det smaa var stort, hvor man ikke gnavede paa hverandre, ikke misundte, ikke skændte, men levede som en stor familie, disse hundrede mennesker, altid fornøjede, altid kærlige“.

Med hvor dyb en alvor Trier tog paa de unge, forstaar man f. eks. ved at høre en gammel kone i Vallekilde, som i sin tid var pige paa højskolen, med taarer i øjnene fortælle om en ung fyr, der tog 50 kr. fra sin sovekammerat, som uforsigtig, mod den andens advarsel, lod pengene ligge paa sengen, da han ved madklokkens kalden løb ned til middagen.

En stakkels Københavner fik mistanken paa sig og maatte ned i „hulen“ (Triers læsestue) til en alvorlig samtale, men fik bagefter, uskyldig som han var, alles medfølelse og velvilje, mens den stakkels synder, efter sin vandring dermed, maatte tage „skade for hjemgæld“ og rejse bort for sit haarde brud paa fællesfølelsen i flokken.

Under et saadant kærligt og alvorligt samliv tyede mangan søgende sjæl ind til Trier i fortrolig samtale, og mangengang, naar skolen var endt, kaldtes en af de unge, der i dagens løb havde bedt om at tale ene med ham, ned i „hulen“, hvorfra mangan ung, stille og forgrædt vendte tilbage.

„Hemmeligheden ved hans magt over de unges sind var hans hjertes udelte hengivelse“, siger maler Viggo Pedersen om ham i indledningen til „Efterladte papirer“.

¹⁾ „Tidens strøm“ 1894.

Derfor kunde ogsaa saa mange græde synd og sorg ud i hans favn og ved hans hjælp oprejses til et nyt og bedre liv. —

Paa forskellig vis kendtes det, at der ret var kommet liv paa egnen. Asyl og friskole er alt nævnte. Ogsaa skyttesagen vandt stærk tilslutning, med A. Bentsen som foregangsmand.

Allerede i Brøndbyvester havde han ledet en skyttekreds og samlede nu højskolens mandlige ungdom paa lignende vis, ja var med til at stifte Holbæk amts skytteforening, som han senere i mange aar var formand for, ja, blev endog 1887 formand for overstyrelsen af de danske skytteforeninger og da han i 1910 trak sig tilbage, endog deres æresmedlem.

I det hele blev han alle dage Trier en uvurderlig støtte, vel allermest ved at drage haandværkerne til højskolen. Som før omtalt tog han, der selv var oplært til tømrer, sig med særlig interesse af de haandværkere, der søgte til højskolen, og hjalp dem i deres fritid med bygningstegning, hvorved grunden lagdes til den haandværkerskole, der senere (1877) kom til at staa i nær forbindelse med højskolen, selv om Bentsen blev dens selvstændige leder med 5—6 hjælpere under sig, og den fik sin egen bygning i 1879, hvor undervisningen i de særlige fag fandt sted, mens lærlingene fik hovedfagene paa højskolen, hvor de ogsaa fik deres kost. Til en begyndelse var der 24, senere 110—120 haandværkere paa skolen, og ligesaa mange mældte sig uden at kunne faa plads.

Det var xylograf Fr. Hendriksen, som ved et lærermøde paa Askov fik aabnet Bentsens øje for værdien af, at højskole og haandværkerskole blev forbundne, og mange steder er senere eksemplet blevet fulgt, til stor velsignelse, for landhaandværkerstanden vel især. Mere end halvtredjetusende lærlinge har Bentsen

haft, saa at vel faa har som han fortjenesten af den gode aand og større dygtighed, der nu gennemgaaende raader blandt de landlige murere, tømrere, snedkere og malere.

Ved siden af arbejdet ved haandværkerskolen havde Bentsen en stor virksomhed som bygmester. Det er allerede nævnt, at han i 1873 byggede Betlehemskirken i Ubberup og i 1876 ledede ombygningen af højskolen. I 1882 byggede han Korskirken i Vallekilde og havde et par aar senere ingen ringe del i øvelseshusets opførelse, hvorved han arbejdede i fællesskab med prof. M. Nyrop.

Mangfoldige kirker — især for fri- og valgmenigheder — højskoler, forsamlingshuse og øvelseshuse landet over byggede han eller gav tegning til, ja „Hvilans“ øvelseshusi Sverige og Dannebod kirke i Amerika skyldes ham!

Han var en mand med en ualmindelig arbejdsevne — tit tegnede han til langt ud paa natten — og forstod, med en lykkelig haand, at drage de unge opad, ude i livet som inde paa højskolen.

I de egne, hvor han byggede, spurgtes det, at der var en egen aand over arbejdet, som gik med liv og under sang, og at haandværkerne, efter endt dagværk, med fornøjelighed øvede idræt, hvad dengang var lidet kendt.

Hans hjem stod gæstfrit aabent for højskolens unge, som ogsaa paa denne maade knyttedes nærmere til den beskedne, stiltfærdige banebryder i ungdomsarbejdets saga.

Søndagsfreden laa, midt i travlheden, over hans sind og styrkedes i den kirke, han selv havde bygget, og hvor han, en lang aarrække, var forsanger.

Da han paa sine gamle dage (1907) trak sig tilbage fra ledelsen af haandværkerskolen, gik denne over til hans søn, arkitekt Ivar Bentsen, som ved siden heraf ude i livet med dygtighed hart ført sin faders arbejde

videre og de senere aar overladt snedker og billedskærer Hans Olsen, Vallekilde styrelsen af haandværkerskolen.

Sine senere aar boede Andreas Bentsen i den gamle friskole — en ny havde under hans haand flere aar inden rejst sig, — lige over for det tidligere hjem og den skole, der menneskelig set, skyldte ham sin tilblivelse.

Her syslede han i stilhed med for den unge slægt, — han havde en talrig børneflokk, af hvilke flere stiftede egne hjem der paa egnen og med deres børn ofte gæstede ham, — at optegne de mange minder fra sit lange, daadrige liv i haandværkets, friskolens, højskolens og skyttesagens tjeneste.

Ved Bentsens 70aarsdag var der blevet bragt ham en varm tak for hans omfattende gerning, der kønt blev mindet i ord som disse, fra en tidligere lærling:

„Du gik mellem os i din daglige dont
og talte saa venligt og virked saa sundt
og bygged saa mandig og dog saa beskeden
dit livsværk saa grundfast paa virkeligheden“.

Det var, som klang de sidste toner fra dette lille digt ud over de følgende aar:

„Ja, trøst dig kun trygt i din gammelmandsstol,
dig venter Guds fred bag den dalende sol“.

Med forstaaende blik og lykkelig haand har Johs. Krag givet eftertiden et billed af den gamle trofaste arbejder i fædrelandets tjeneste.

De sidste aar faldt Bentsen en del sammen, laa de sidste dage stille hen og døde d. 17de Maj i dette aar.

Den store skare, der flokkedes om hans baare, vidnede, sammen med de mange gode ord, dør taltes, og den fyldige sang, dør lød, om hans livs værd for det land, han fra ungdommen af havde sat sin glæde i at tjene.

Triers usædvanlige, til dels nedarvede, evne til at sætte i gang gav sig ogsaa udslag i en sømands- og fiskeriskole, hvor den unge styrmand Jørgen Andersen, efter at have nydt videregaaende undervisning paa Askov, blev lærer, men ikke levede længe. Efter ham toges gerningen op af skipper Kristoffer Andreasen, der senere tog familienavnet Guldhammer. Han røgtede sit arbejde der, indtil sømandsskolen maatte nedlægges, fordi den, — ved en lignende, mere heldigt liggende skole (først v. Kerteminde, nu v. Snoghøj), — var bleven overflødig.

Ligesom haandværkerne havde deres særtimer, saaledes ogsaa sømændene og fiskerne, der ved siden af fællesundervisningen (menneskelivet og historien) fik særlige timer i naturhistorie (hvor hovedvægten lagdes paa kendskabet til havets plante- og dyreverden) og stjernekyndighed, ligesom de unge øvedes i at tegne kort og danne saadanne redskaber, som de i deres fremtidige gerning vilde faa brug for.

Det var af ikke ringe værd, ikke blot for denne afdeling, men for hele højskolen, at Trier, efter Schrøders raad, i 1878 fik knyttet Valdemar Bennike¹⁾ til skolen.

Han var en varm beundrer af den frie lærergerning, til hvilken han, ved ophold paa Vejstrup højskole og senere hos Kold — som ogsaa en kortere tid paa Askov — havde uddannet sig og øvet sine evner ved huslærervirksomhed.

Senere havde han faret viden om, først som søsoldat gæstet Madeira og senere som kok rejst en tur paa et helt aar til Ekvador, hvorefter han en stund opholdt sig i England, arbejdende som maler (faderen drev det haandværk) for selv at klare udgifterne. Jævne folk havde altid haft hans kærlighed, og ved stadig at færdes

¹⁾ V. Bennike: Mine ungdomsminder. („Fra Vallekilde højskole“, 12, v. P. Hansen.)

mellem dem var han bleven vel egnet til at tage en højskolegerning op.

Ud fra sin grundige natur kunde han med kyndighed lære de unge en del af naturens vidundere at kende, og jordbeskrivelsestimerne, som han var selvskreven til at overtage, fik et eget liv ved hans mangeartede erfaringer paa dette felt.

En dygtig regnelærer fik skolen ogsaa i ham, ligesom han overtog retskrivningsøvelser med de unge.

Ved siden heraf blev han skolens — punktlig — regnskabsfører, saa det snart viste sig, at han var en trofast støtte for skolen.

Nørrejyden Peder Bukh¹⁾, der ogsaa en lang aarrække gjorde et trofast arbejde ved skolen som regne- og skrivelærer, maa nævnes her. Efter endt gerning bor han paa sine gamle dage nær ved Vallekilde.

Ogsaa en husflidsskole, indrettet efter svensk mønster, med arbejdet i Nääs som forbilled, fik Trier i gang, og en særlig bygning rejstes for den. Om sommeren var her væveskole, saa den ene virksomhed efter den anden knyttedes til den oprindelige højskolegerning²⁾.

Stor kærlighed havde Trier ogsaa til havevæsenet. Hvor han kunde se lejlighed til at udvide sine kundskaber i saa henseende, udnyttede han den, og mangt og meget lærte han paa sine foredragsrejser, hvad der kom den hjemlige have til gode. Og da der stadig byggedes nye huse omkring højskolen — der er efterhaanden en hel lille koloni —, var der rig lejlighed for ham til at være med ved fremelskningen af nye haver ved siden af plejen af den gamle.

1) „Fra Vallekilde folkehøjskole“, 13, v. P. Hansen.

2) Efter Triers død maatte disse to afdelinger opgives, og huset beboes nu af Triers søn, landskabsmaler Troels Trier, der paa sin stille vis arbejder videre i faderens aand.

Saa varmt interesserede han sig for havevæsenet, at han paa dette felt regnedes for en særlig frugttrækender og blev en foregangsmænd i værdsættelsen af grøntsager. En trofast medhjælper i haven havde han i sin senere svigersøn, den fynske gaardmandssøn Niels Hansen.

Denne kærlighed til haven blev Trier en velsignet sundhedskilde, ikke blot i tider, naar skolearbejdet hvilede, og hvor han, med sin stærke gaaen op i det, der laa for i øjeblikket, helt levede og aandede i omsorgen for haven, men ogsaa i det daglige, mens skolen var i gang, ti i saadanne tider var det ham en hvile at sysle med træer og blomster, naar dagens byrder ellers kunde ligge tungt paa ham.

Og vederkvægende for hans sjæl var det, naar han, ene eller med andre, frydedes over det væld af blomster og frugt, den gode dyrkning fremkaldte.

Hvor mangan sjæl har han ikke taget under armen og talt fortrolig med derude i havens gange, hvor mangan sønderknust har ikke der, ved hans kraftige haand fundet oprejsning og kunnet tage livet sundt og smukt op!

En slægting af Trier fortæller om, hvordan han her havde set ham tale med en ung mand, hvis barndom og ungdom var falden blandt skøger, — hans moder var en af dem, — tale med hele sin persons indflydelse, om mennesket i hver enkelt, saa den unges øje blev opladt, ikke blot for syndens elendighed, men for livets værd, saa at ynglingen, ved den stærke, hjælpende haand, blev bragt til at bryde med hele den frygtelige fortid, komme i vej med arbejde og udvikle sig til et godt og nyttigt samfundsmenneske.

Dette lille træk er kun et af de mange, den store, smukke have, paa bakkens sydhæld mod Lammefjordsengene, gemmer over. Velsignet den plet, hvor livet saadan i stilhed har faaet lov til at udvikle sig!

Det var denne menneskevens store glæde at kunne give en og anden uformuende karl, som gerne vilde blive ud over vinteren, arbejde i have eller mark, og tit fik Trier herved altfor stort folkehold i forhold til arbejdet, hvad der jo gik mere ud over hans penge, end godt var, men paa den anden side blev til velsignelse for mangen, der kunde trænge til at sunde sig lidt oven paa skoletidens stærke indtryk, før kampen med livet udadtil skulde tages op.

Ogsaa inden døre var der et væld af blomster, som ret hjalp med til at hygge i hjemmet.

Alt fra skolebygningens indvielse —, da Anton Nielsen bragte en køn lille samling planter fra sig selv og Konradineslyst, — var det, hjemmet fik sin blomstersmykning, der aaringer igennem holdtes vedlige gennem stiklinger fra det første kuld og altid senere frededes — ogsaa efter Triers død, med hans store blomsterkærlighed i minde.

Landbruget¹⁾, som Trier fra første færd af slet ingen forstand havde paa, men med sin iagttagende natur og sit geniale blik, ved dygtige hjælpere fik bragt paa fuld højde med samtidens, tog ogsaa hans tanker stærkt, da han, med sin virksomme natur, maatte have øje med alt. Først i de senere aar, da de stærke legemlige kræfter var i høj grad svækkede, maatte han overlade ledelsen deraf til sin svigersøn Niels Hansen, som med kærlighed og dygtighed hævdede skolens ry ogsaa paa dette omraade.

Med de bedste venner fra ungdomsdagene blev Trier ved at staa i forbindelse, saaledes Schrøder, Nørregaard og Baagø.

Ogsaa sine venner blandt digtere og kunstnere havde han stor glæde af at besøge i København. „Naar han kom et par dage derind, kunde man sikrest finde ham gladest,“ skriver Nørregaard²⁾, „naar han spiste frokost

¹⁾ P. Sams: Ernst Trier („Vort landbrug“ 1894).

²⁾ „Ill. tidende“, 1894.

hos Hostrup, middag hos Winding og tilbragte aftenen hos Hartmanns eller Marstrands“, ligesom han aldrig var mere i aande, end naar de, paa hans varme opfordringer gæstede Vallekilde, hvor komponisterne med glæde hørte deres egne toner til salmer og sange sungne af de friske unge stemmer.

Det er ikke let at maale, hvor stor en rigdom den smukke samling „sange for den kristelige folkeskole“ —, som Trier ved Grundtvigs vejledende haand samlede, (sangen: Et jævnt og virksomt, muntert liv paa jord“ blev endog særlig lempet til brug ved højskolen her) —, takket være de Hartmannske, Windingske og Barnekowske toner, bragte den danske ungdom og derigennem efterhaanden hele folket.

Det var jo imidlertid, fra Triers ungdom af, ikke blot tonerne, men ogsaa maler- og billedhuggerkunsten, der havde draget ham saa stærkt, opfødt som han var med aabent øje for alt det skønne.

Det var derfor naturligt, at han, der trængte saa stærkt til at dele med andre, ogsaa ret ønskede skolen et smukt billed, der kunde glæde og berige de unge.

Efter hos maleren Dalsgaard i Sorø at have set den smukke altertavle til Ansgarkirken paa Mors —, som Peter Larsen Skreppenborg havde bedt ham om at male og ved synet af den var saa glad, at han til sin ven Povlsen Dal ytrede: „Ja, naar de kan male saadan, at det kan varme en lige om hjertet, saa kan man da kalde det kunst,“ — var Trier paa det rene med, at her var det rette emne og den rette maler, „der ikke vilde have kunsten til forlystelse, og som var en af de faa, der havde sans for det fremblomstrende folkeliv blandt ungdommen.“¹⁾

Billedet fik, for at passe til den store skolestue, som

¹⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“, 14, v. Povl Hansen.

Chr. Dalsgaard: Ansgar døber en ung moder og hendes lille barn.

Bentsen havde maattet udvide paa grund af det voksende lærlingetal, en noget anden form end Ansgarkirkens, men indholdet var det samme: det lille spæde barn, som den unge moder, selv dugget af daaben, rækker frem for at døbes af Ansgar, mens Ødbert holder korset hen over den lille, er billedets midtpunkt, hvorom alt kønt samler sig.

Som dette billed den dag i dag pryder den store foredragssal (der efter prof. M. Nyrops ombygning af skolen i 1907 er langt lysere, rummeligere og rigere dekoreret end før), svarer det ret til tanken med det: ved det jævne, historisk fortællende og dog saa dybe kristelige indhold at drage de unge mod det bedste.

Det var Triers kønne tanke, at billedet skulde være en gave fra tidligere lærlinge, saa krone for krone kom summen ind, dog med et tilskud af ham selv, „til de mange bække smaa var blevne til den store aa,“ til glæde for hver, der den dag i dag, hviler blik og sind i det.

Det var saa naturligt, at den skønhedsverden, som i de unge dage havde fyldt Triers sunde, livsglade sjæl, nu ogsaa i de alvorligere tider blev ham til trøst, og det ikke mindst, fordi han i saa rigt maal forstod at dele med andre.

Paa en egen maade vendte det bedste i det liv, han havde givet afkald paa for at vie sig til sit kald, nu tilbage i hans manddomskaar, idet en kvinde, hvis aandsudvikling, ikke blot i kristelig, men ogsaa i rent menneskelig henseende var stærkt beslægtet med hans, med inderlig forstaaelse af hans gerning og dens værd gav ham sin sjæls varme og dybe kærlighed.

Det var frk. Julie Marstrand (broderdatter af maleren V. Marstrand. Efter at være bleven stærkt Grundtvigsk paavirket af Triers ungdomsven Melbye (i Asperup paa Fyn), mens hun var lærerinde paa Hindsgavl, kom

hun til Askov som lærling og lærerinde — og sommeren 1875 til Vallekilde som lærerinde.

Det var forstaaeligt, at den unge, fintdannede kvinde virkede betagende paa Trier, som ved sin hustrus død havde mistet saa meget og i det daglige savnede en jævnbyrdig saa stærkt. Manges gode ønsker fulgte dem, da hun vinteren efter, under en rejse i Italien med sin fader, gav ham løfte om at ville gaa ind til den velsignelsesrige, men anspændende gerning som husmoder i hans hjem.

Fru Julie Trier. f. Marstrand.

I foraaet 1876 stod brylluppet — pastor Melbye udførte vielsen, i Vartov, — og en lykkelig tid oprandt nu for Trier, der havde fundet den kvinde, som ret forstod at frede om hjemmet og højne livet for ungdomsskaren, selv om det mangengang ikke var let for hende at gaa ind til gerningen, da alles hjerter hængte ved den afdøde fru Trier.

Mere end én gang saa de unge højskolepiger hende komme stille og forgrædt til sin time, men hun vandt dem ved sin bramfri person og rige begavelse.

Hvor meget hun var for Trier, kunde ses af, at han, under sin aftenvandring blandt flokken, først ret fik ro paa sig, naar han fik hende med blandt de unge. Hans senere svigersøn, Povl Hansen, der var lærling paa skolen den følgende vinter, mindes særlig en aften, da han havde bedt Trier forklare forskellen mellem den italienske og den hollandske malerkunst. Fru Trier blev kaldt ned til de unge og maatte nu, for den lyttende flok,

klare det efter bedste evne, mens Trier ret glædede sig over at se ungdommen samles om hende med spændt opmærksomhed.

Ogsaa bygmester A. Bentsen var hun en god hjælp, mens han (i 1876) udvidede foredragssalen, og forklarede sin mand tegningerne dertil. I det hele interesserede hun sig varmt for, hvad Bentsen havde under arbejde og blev ham en god støtte ved sit kendskab til kunsten.

Ikke blot med V. Marstrand, men ogsaa yngre kunstnere, som Chr. Zacho og Viggo Pedersen, kom Trier ved slægtskabsbaand i forbindelse.

Af andre kunstnere kom brødreparreret Joakim og Niels Skovgaard til at staa højskolen særlig nær ligesom maleren Johs. Kragh.

Disse for hjemmet og skolen saa lykkelige aar, hvor Trier ret følte lejlighed til at udvikle sine rige evner, blev ikke blot ham selv og de nærmeste, men ogsaa de mange, han hjemme og ude kom i berøring med, til stor velsignelse.

En egen festglans laa der over det daglige arbejde paa Vallekilde. Fra den lave forhøjning — talerstol fandtes der ikke i skolestuen —, talte Trier om det gamle testaments patriarker, visende det ægte menneskelige i de storladne skildringer af Israels historiskrivere, „mere oprigtige end alle andre, fordi de har skrevet, ikke til forherligelse af Israels folk, ikke for at rejse straalende mindesmærker over dets helte, men ene til Herrens ære, som har ført sit folk vidunderligt og givet det den højeste forjættelse,“ siger maler Viggo Pedersen ved mindet om de rige taler, der samlede saamange om den lavstammede, kraftige skikkelse med den glødende begejstring.

„Han maler for os Abraham, hyrdekongen,“ fortsætter kunstneren, „hvem Gud har givet løfte om landet for det folk, Han vil rejse af hans lænder. Han, fyrsten

blandt sin stamme, med den uindskrænkede myndighed, vil ikke trættes med Loth; han lader ham uden indvending vælge det fede land; ikke engang sin overhøjhed, sin ret forlanger han først anerkendt; men i sit hjerte har han sikkert tænkt med sorg: Hvor kunde, hvor kunde du dog gøre det! — Og han fortæller videre, men det mærkes snart, at dette er ikke almindelige bibelhistoriske foredrag. 'Ti hvordan er det dog, han skildrer Abraham, manden efter Guds hjerte med den dybe tro, den urokkelige lydighed, Herrens ven, med hvem han taler!

Nej, saadan skildrer man kun, hvad man selv har oplevet, saa dyb en tro tolker kun den levende, der selv ejer den, den tryghed i den ubetingede lydighed kender han selv! Ja, selv en Herrens ven, der vandrer for hans ansigt, det samme blod i aarerne, den samme tro i hjertet, det er hemmeligheden! Han har levet med Isak, naar han vandrede i Ørkenen ved aftenstide, sorgfuld efter sin moder Saras død, og holdt sin bøn under den store hvælving, højtidsfuld, men tryk ved Herrens valg af hans brud. Hans længsel vokser, han løfter spejdende sit øje, — aa nej, se, kamelerne kommer!

Og hør ham tale om Jakobs underlige kamp om natten med Herrens engel, — med den levende Gud! „Jeg slipper dig ikke, før du velsigner mig!“

Det gaar gennem marv og ben. Alle er med; denne hellige glød tænder. Den søvnige er vaagen; den levende sidder ubevægelig. Som han stiger og daler, følger de ham alle“. — —

Ogsaa Triers slægting, forstander Johan Borup, dvæler i betagethed ved det mægtige indtryk af hans ildfulde tale. „Det samme indtryk af noget herligt har fulgt mig bestandig“, siger han ¹⁾. — — „Selv om jeg ofte fandt, at dette var saa højt, at jeg hverken nu eller nogensinde kunde følge, naar han brød frem over alle gærder og

¹⁾ „Tidens strøm“, 1894.

steg saa højt, til han sejlede som en drivende sky, — selv om jeg ofte tænkte, at den eller den, som sad paa bænken og lyttede, nødtes til, som den lille gærdesmutte at lade sig bære af den stærke ørn —, saa maatte jeg dog altid tilstaa, at hvor højt han saa steg, saa kom han dog ned paa jorden igen, og hvor stærkt begejstringens baal end blussede paa Vallekilde bakker, saa blev Ernst Trier dog aldrig til en drømmer, en fantast, et usammenhængende menneske, men han førte igennem, hvad han havde begyndt paa, holdt aldrig inde og betænkte sig, men brød paa med en udholdenhed, som jeg rent ud sagt aldrig saa magen til —, og som derfor nok kunde faa én til at skamme sig.“ — —

„Han var Grundtvigianer som faa, med barnlig, ubetinget tillid og forud givet tro paa Grundtvigs tanker og ord. Han havde imidlertid sin egen maade at frugtbar gøre Grundtvig paa. — — Begyndte han end i sine foredrag med mytologi og gamle sagn, kastede han snart dette af sig som en fremmed kappe, — og arbejdede sig ind i sit eget felt, det, som han under sin syslen med menneskehistorien havde truffet paa og kendt som det land, hvor han hørte hjemme: Jødefolkets historie, efter det gamle testamente. Han var“, føjer Borup til, „ikke saa meget Grundtvigianer, at han dog var mere sig selv, og fulgte uden frygt den grunddrift, der laa i ham til at gennem søge dette herlige, store land med dets mægtige heroer.“

„Ja, disse enkle, storladne skikkelser: patriarkerne, Moses og flere af den gamle pagts mest fremragende mænd, var det, han malede for de unge, saa det aldrig udslettedes. Én toges mest af denne, en anden af hin af disse aandens helteskikkelser, men alle, der blot i nogen maade havde opladt sans for de dybere værdier, følte, at de her stod over for noget førstehaands, noget, der kom med samme slags myndighed som hos den Moses, han skildrede, der steg ned fra bjerget med Herrens ord paa

tavlerne og ved synet af det troløse folk i dans om den usle guldkalv, i harme kastede stenene mod jorden, saa de knustes!“ — —

Først og sidst var det Triers ønske at vække de unges vilje. For ham selv var disse storladne gammeltestamentelige skikkelser af den største opdragende betydning, fordi han saa paa dem med det barnligt troende øje; derfor var det sikkert ogsaa, at de storladne billeder, han oprullede for ungdommen, ikke blot fængslede den i øjeblikket, men tjente til at uddybe dens sind og styrke dens vilje til et sundt og pligtro liv paa det sted, hvor hver især fik sin gerning lagt.

Udenforstaaende — blandt dem ogsaa biskop Martensen, som paa visitatsrejse kom til skolen, — stødtes ganske vist ofte over undervisningsmaaden med de mange foredrag og savnede overhøringer. Trier fortalte ham da, at ældre teologer uden synderlig udbytte havde skrevet de teologiske universitetsforelæsninger op i deres hefter, indtil en ung professor begyndte en række forelæsninger saa aandfulde, at ingen havde hørt noget lignende i den lærdomsgren, — men under dem glemte de aldeles at skrive i hefterne!

„Maa jeg spørge“, sagde biskoppen, „hvem var denne unge professor?“ „Det var deres højærværdighed“, svarede Trier med sit dybeste buk.¹⁾

Ja, mangan modstand havde mødt og skulde endnu møde den ejendommelige højskolemand, men hvem der kom i personlig berøring med ham, maatte betages af ham, som han stod dér i sin manddoms fulde kraft, baaren af sin barnlige tro og udviklet gennem lykkens og lidelsens dage til den udprægede skikkelse, han blev i den danske højskoles historie.

¹⁾ Viggo Pedersens indledn. til „Efterladte papirer.“

Vel var det med hovedrysten, Kold havde hørt hans vældige latter i de unge dage og ment, at af ham kunde der ikke blive nogen god højskolemand, men da Trier trods den mærkelige højskolemands uvilje trængte ind paa ham for at faa gode raad med hensyn til det højskolearbejde, han da længtes efter at faa i gang, havde Kold, som alt nævnt, dog sagt sit: „Prøv kun til! Vi faar se, om de kan tiltale de karle“ — hvad han jo kom til at vise, at han i særlig grad evnede!

Det var ikke blot den Københavnske grosserersøn, Kold ikke ret forstod, men vel endnu mere den varmblodige Semit, Trier alle dage bar det stærke slægtspræg af, som Dalumhøjskolemanden, med sin udpræget danske natur, ikke kunde komme til bunds i.

Senere maatte han dog indrømme, at „karlene, han læmpede,“ var gode, men hvordan han „læmpede“ dem, forstod han ikke.

En varm anbefaling var det dog for Trier og hans skole, at Kold engang efter først at have sagt nej til et par karle af mangel paa plads, dog ved at høre, at de havde været paa Vallekilde, tog dem, med de ord: „Saa har de lært at gaa rolig ned ad en trappe.“

Og mærkeligt var det, at Kold maatte ende med at sige om Trier: „Jeg kendte ham ikke, før jeg paa én gang opdagede, at han stod mig helt ved siden.“

Som Trier stod i den inderligste hjemlige lykke og den rigeste udfoldelse af sine kræfter, skulde paany en uendelig tung sorg ramme ham, idet hans hustru, kort efter at have født den yngste datter, døde i Nov. 1881, under den haardeste lidelse, idet barsel-feberen, hun kæmpede med, slog sig paa hovedet, saa at hun endog i den forpinte tilstand, maatte føres bort fra hjemmet.

Det havde været en vidtomfattende gerning, hun var

gaaet ind til, med usædvanlige betingelser for at udfylde den. Men det tog tid for hende at leve sig ind i den, og først lige før sin død var hun naaet saa vidt, at hun i fortrolighed til sin søster, fru Petra Sams, (g. m. Povl Sams paa Svendsbjerg nær ved højskolen) turde sige: „Nu føler jeg, at jeg kan magte den.“ Hun havde ikke haft saa let som Triers første hustru ved at tale med enhver og slutte sig til nye mennesker, idet hun var en mere indesluttet natur, der først, naar hun kendte folk, ret kunde ytre sine følelser over for dem, men i det stille havde hun et varmt hjerte for mange, og havde hun først sluttet sig til nogen, var hun dyb og varm i sit venskab med dem.

Men var der end megen lykke i hendes gerning, saa maatte den ogsaa tage kræfterne stærkt med, idet børneflokkene, der snart voksede op, ogsaa sled paa hende, selv om den ved siden af bragte hende den rigeste menneskelige lykke. Og da saa barselbeberen overmandede hende, var kræfterne udtømte, saa at hun, i sin bedste alder, blev kaldt bort fra det liv, hvor hendes personlighed havde sat saa dybe spor.

Det var den haardeste prøvelse for Trier, som nu stod ene tilbage, denne gang med en stor børneflokk, men nu som før vandt hans ydmyge barnetro sejr over hans voldsomme, brusende jødiske sind og gav ham kraft til at tage livet op, ogsaa i disse trange tider.

Hans trofaste støtte i hjemmet blev atter frk. Magdalene Flensted, der paatog sig den vanskelige plejemoderstilling for de to kuld børn, af hvilke den ældste, Ingeborg, ikke var langt fra konfirmationsalderen.

Ogsaa slægt og venner hjalp ham gennem denne svære tid. En trofast ven havde Trier i den tidligere lærer paa skolen, Povl Sams, der som omtalt, havde købt gaarden Svendsbjerg nær ved højskolen og ægtet Triers svigerinde, frk. Petrea Marstrand. Han vandt

ved sit aabne sind alles hjerter, og, som aarene gik, ved sin dygtighed, egnens særlige tillid.

Mellem hans og højskolens jorder laa en mindre gaard, Egedal, som Trier havde hjulpet sin tidligere gaardbestyrer Peder Madsen fra Kærby til at købe, og her mødte Trier ogsaa vennensind med aabne hjerter.

I landinspektør Weitemeyer fra Svinninge, skolens lærling og lærer i de første tider, havde Trier ogsaa en inderlig hengiven ven, hvis hjem alle dage stod i nær forbindelse med højskolen og den menighedskreds, som dannedes om den, og i hvis styrelse Weitemeyer længe havde sæde.

Paa skolen havde Trier de trofaste støtter A. Bentsen, hvis kone havde staaet fru Julie Trier særlig nær, og V. Benneke, der begge i det daglige arbejde blev Trier en god hjælp i den sørgelige tid.

Vennerne i Ubberup tog ogsaa hjertelig del i Triers store sorg, vel ingen mere end Hoff, der ret talte ud af sit hjerte, naar han ved jordfæstelsen sagde til Trier: „Gud har givet dig en stor livsgerning, som jeg ved, du har taget af hans haand. I denne din livsgerning gik din hustru ind, helt og fuldt, og med dyb forstaaelse deraf, og hun spurgte aldrig, hvad det kostede, eller om hun ikke kunde slippe med mindre; nej, hjertegreben, som hun var, gav hun sig selv til din gerning. Usigelig stort vil derfor dit savn blive, — vi ved jo, hvilken god, trofast hustru hun var for dig, hvilke gode raad hun gav dig, hvilke klare, sunde tanker hun ejede, hvilke milde, faste ord hun talte.“

Ogsaa udefra traadte vennerne støttende til. Saaledes kom fru Grundtvig en sommer ud til Vallekilde med sin veninde, frk. Filippine Larsen, for at tage sig af arbejdet med de unge piger.

Hostrup var ogsaa en kær gæst paa skolen, saa-

velsom Fr. Jungersen, som paa den tid var præst i Odsherred.

At mænd som I. P. E. Hartmann og Aug. Winding ogsaa hjalp til at sprede skyerne, skønner man let, ligesom hvad glæde det maatte være for Trier at huse en gæst som Bj. Bjørnson, der, trods deres forskellige standpunkter i kristelig henseende, takket være Triers frihedssans, kunde glæde sig ved at se livet udfolde sig paa højskolen.

Ingen evnede dog som Triers ældste datter, Ingeborg, at mildne sorg og savn for ham.

Gennem det friluftsliv, hun som barn havde levet, — da faderen, ængstet ved to af hendes søstres tidlige død, af hjernebetændelse, ikke turde lade hende anstreges ved læsning, — havde hun faaet meget af moderens forstaaelse af og kærlighed til naturen og modtagelighed for aandeligt liv, og den unge pige fulgte nu med aabent øje faderens liv i mark og have som og i skolestuen, saa at hun, trods aldersforskellen, blev faderens fortrolige, hvad der efterhaanden ikke blot bragte ham den rigeste velsignelse ved opfriskelsen af de kæreste ungdomsminder, men ogsaa udviklede hende til en modenhed, som egentlig var forud for hendes aar og som dygtiggjorde hende til, allerede som attenaarig, at tage en gerning op blandt de unge efter sine udprægede evner, nemlig som gymnastiklærinde, og til senere —, efter at hun i 1889 havde ægtet den føromtalte fynske gaardmandssøn Niels Hansen, leder af skolens landbrug og havevæsen —, tidlig og silde at aabne sit hjem for den skare unge, der aar efter aar søgte til Vallekilde.

VI. VALLEKILDELIVETS UDFOLDELSE I 80ERNE

Menighedslivets vækst i Vallekilde stod sikkert i en egen sammenhæng med de alvorlige og tunge dage i firsernes begyndelse.

Hidtil havde Hoff draget kredsen over til Betlehems-kirken i Ubberup; men da menigheden i Vallekilde var vokset stor og stærk nok til at bygge egen kirke, paatog A. Bentsen sig ogsaa her at opføre den, og et aarstid efter fru Triers død stod Korskirken færdig.

Den blev saa tillægskirke til hovedkirken i Ubberup. Naar Hoff ikke kunde lede gudstjenesterne —, der var tre mil mellem de to kirker —, var det Trier selv, der førte ordet. Ejendommeligt vækkende har hans tales mægtigt sprudlende væld, side om side med Hoff's milde og dybe ord, virket!

Her tolkede han med dyb forstaaelse Davids salmer, indlevet i det gamle testaments rige billedtale, som han var.

Og altid vendte han i sin rige tale tilbage til den kristne tro og bekendelse, til daabens og nadverens velsignelse.

Flere opskrifter til taler fra denne tid er tagne med i Ernst Triers „Efterladte papirer“, en bog, som hver, der ønsker at lære den sjældne højskolemands person nærmere at kende, med stor glæde vil fordybe sig i.

Ikke blot som taler, men ogsaa som forsanger i den Grundtvigske menighedssang (efter hans „festsalmer“) havde Trier en særegen gave, og den dag i dag lyder „festsalmerne“ kraftigt og varmt fra unge og gamle under Korskirkens tag!

I nøje sammenhæng med Triers opladte sans for alt menneskeligt stod ogsaa hans værdsættelse af legemsøvelser.

Allerede skolens første vinter havde lærer Jessen fra S. Jernløse bragt saadanne tanker paa bane, og, som før omtalt, søgte Trier, ved lange spadsereture med de unge, der var vante til meget friluftsarbejde, at holde baade sjæl og legeme friske hos dem.

A. Bentsens arbejde med at faa højskoleungdommen dragen ind i skyttebevægelsen, var ogsaa i denne henseende af ikke ringe værd.

Særlige, regelbundne legemsøvelser fik indgang ved skolen, og et ret primitivt øvelseshus, — der nu tjener til vognskur — blev opført. Først langt senere, i firserne, fik den svenske gymnastik ret liv og fart i Vallekilde, takket være banebryderen paa dette felt herhjemme, polyt. kand. N. H. Rasmussen, der som tømrer og lærer ved Bentsens haandværkerskole fik stor indflydelse paa ungdommen. Han interesserede sig varmt for legemsøvelserne, som da dreves, under Peder Madsens ledelse, efter den „danske“ gymnastiks regler, og fik aabnet Bentsens øje for den store betydning, disse øvelser havde for den legemlige og aandelige sundhed, hvorefter de to mænd sammen deltog i Stockholmergymnastikfesten 1882.

Hvor varm ogsaa Trier blev for sagen, ser man af hans begejstring for „den svenske gymnastiks fader“, F. H. Ling, hvis levnedstegning findes i Triers „Efterladte papirer“ v. P. Hansen. Denne mærkelige digter- og gymnastkikkelse var ret noget for Trier, der gav

sin varme beundring for gymnastiken et smukt udtryk i det — i de tider — enestaaende øvelseshus, der blev til under samarbejde mellem prof. M. Nyrop og A. Bentsen.

Ved aktietegning blev det Trier muligt at faa opført denne smukke bygning, som i aarene siden efter har baaret rige frugter.

„Fra første færd af“, siger Trier i sin tale ved øvelseshusets indvielse¹⁾ i Febr. 1884 „har der været ét, der har været den ledende tanke igennem hele den gerning, der har været udrettet her: den at drage op og hjælpe frem det inderste i mennesket hos ungdommen, der samles her, at det gudbilledlige og dermed det ægte menneskelige maa komme til sin ret, og det i den folkelige skikkelse, det maa tage her i Danmark. — — —

Næppe kommer undervisning i legemsøvelser dog paa deres rette plads, før den drives saaledes, at den tager sigte ikke paa denne eller hin sjælelige evnes udvikling, men paa det hele menneske med alle dets evner, men ogsaa med hele dets store bestemmelse for øje, saa vi altid mindes, at naar Gud skabte os i sit billed, var det ikke alene med hjerte for aand, men ogsaa saaledes, at det skulde huses i dette legeme, hvorom det hedder, idet ordene lægges Gud i munden: „Mon mit aasyn ej afpræger boldt sig i dit bløde ler!“

Herfra gaar Trier over til at omtale N. H. Rasmussens fortjeneste af at have vakt hans sans som aldrig før for gymnastikens værd og for dens udmærkede udvikling hos de svenske, takket være den mærkelige digter-gymnast Ling, der, „i begge egenskaber vilde modarbejde tidens blødagtighed ved at minde nutidens nordboere om de gamle dage, tilraabe dem, at de skal blive værdige børn af herlige kæmpelige forfædre, og dermed opfylde den

¹⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“, 16, s. 24.

plads og udføre den gerning, som Gud har anvist nordboerne mellem alle de andre folkeslag.“ -- — I denne sal haaber jeg, at ungdommen skal faa lyst til at tumle sig til gode, sunde legemsøvelser, men her haaber jeg ogsaa, at den ægte gode sang skal lyde, og ordet føres om forfædres bedrifter, om nutidens krav til en ægte nordisk slægt, saa det skal (med Ingemanns ord)

„ryste sjælen og vække aanden
og styrke hjertet og ruste aanden
til dansk, til stor og til herlig id, —
til Danmarks frelse i nødens tid!“

Over indgangen til denne sal skal der sættes et billed der skal fremstille den unge blandt Aserne, Tyr, der mens alle blegner omkring ham, kækt træder frem, rækker sin haand ind i uhyrets gab, for ved sin frivillige opofrelse at redde det herligste, mens dyret bliver bundet. — Jeg haaber, det skal være for ungdommen, der kommer til at færdes her, en daglig paamindelse om, at „Nordens ungdom maa sværme langt mere for æren end for herredømmet, altsaa efterligne Tyr, hvis navn betyder ære, og hvis opofrelse vandt den“, — saa den maatte sætte sin største ære i højmodigt at kunne opofre sig selv og derved bidrage sit til, at det lille Danmark maa bevares over for de forfærdelige farer, der truer det“. —

Og ved enden af salen skal sættes et billed af de tre valkyrier, som billed paa den kæmpelyst, der bor i kæmpens barm, driver værket og fører ham, om end gennem døden, til sejr, — at det tidlig og sent skal lyde gennem I unges barm:

„Kæmp for alt, hvad du har kært,
dø, om saa det gælder,
da er livet ej saa svært,
døden ikke heller.“ —

Det var til denne fest, C. Hostrup skrev „de unges sang“: „Vi fik ej under tidernes tryk“, der siden er sunget saa godt ind i den danske ungdom.

La Cour fra Askov talte ogsaa her, ønskende landet til lykke med den gode begyndelse, her var gjort med N. H. Rasmussen som leder for de første unge delingsførere, der, efter en tre ugers øvelse, viste, at den svenske gymnastik nok var den anstrengelse værd. La Cour raadede alle til at tage fat med gymnastiken, selv om midlerne var ringere, saa at ikke enhver kunde faa et saadant øvelseshus. „Det er nok til at drage ungdommen“, sagde han, „at deres lemmer ligesom kommer til at synges en lovsang til Skaberens ære“.

N. H. Rasmussen, der med saa stort held ledede den første flok gymnaster, havde selv faaet undervisning paa „centralinstituttet“ i Stockholm og skulde snart — ved „Hvilans“ øvelseshuses indvielse, hvis bygning A. Bentsen havde forestaaet, og N. H. Rasmussen ledet gymnastiken blandt haandværkerne, — vække kapt. (nu øverste) Norlanders interesse.

Han var gymnastiklærer ved Lunds universitet, saa det var ingen liden ære for Vallekilde, at han i 1885 gæstede højskolen med en flok af sine unge akademikere. Dette besøg drog efter sig, at en hel tyltv gymnaster — med den senere professor La Cour i spidsen — gennemgik et gymnastikkursus i Lund hos Norlander, hvorefter den svenske gymnastik vandt god indgang paa Askov og efterhaanden i hele højskoleverdenen.

Allerede i 1884 havde Trier til sommerskolen faaet frk. Sally Högström fra hovedskolen for gymnastik i Stockholm for ogsaa at faa indført det fornøjelige fag blandt de unge piger.

Under stærk modstand, -- ikke mindst mod de korte dragter, som viste sig at være uundværlige, — maatte Trier kæmpe sig frem, i dette som i saa mange stykker, men sejrende gik han ud af kampen og havde endog den glæde, at hans ældste datter, Ingeborg, der med liv og lyst deltog i det allerførste kvindelige gymna-

stikholds øvelser, selv fik tanken om at blive lærerinde i dette fag og virkelig allerede et aar senere, efter et teoretisk kursus, overtog ledelsen af kvindegymnastiken, medens den ellers udsete lærerinde dygtiggjordes til sin gerning ved centralinstituttet i Stockholm.

Det var flinkt af den unge pige paa atten aar at lede gymnastiken blandt de 170 elever. Og da hendes evner saa utvetydigt laa paa dette felt, var hermed hendes gerning — eller den ene side af den — afstukken. Hun blev den første danske kvindelige leder af den Lingske gymnastik ved højskole, og sytten aar igennem blev det hendes kære gerning, indtil hun, i en forholdsvis ung alder blev kaldt bort (i 1903) fra det liv med de unge, hun saa varmt, paa den ene og den anden maade havde taget del i.

Ved siden af sommerpigeholdet havde hun hver vinter et hold af egnens unge piger, der flokkevis søgte til hendes undervisning, som hun ikke vilde tage nogen betaling for, at den des sikrere kunde komme enhver til gode.

For at lede gymnastiken med kyndighed overværede hun — ene kvinde — skytteforeningernes delingsførerkursus i Vallekilde, saa at hendes indsigt øgedes i den sag, der havde hendes hjerte saa fuldt, fordi hun, ligesom sin fader, saa gymnastiken som middel til aandsudvikling, først og sidst til udvikling af Gudbilledet i den enkelte.

Ud fra dette livssyn og med de sjældne evner blev det friske, fornøjelige timer, Ingeborg Trier beredte sine mange lærlinge i det store, smukke øvelseshus, hvor hun efterhaanden med lige dygtighed ledede den kvindelige gymnastik i det daglige eller overtog de mandlige elever en og anden søndag aften, naar læreren — i flere aar Hans Jørgen Rasmussen, der døde samme aar som Trier, senere den nuværende Joh. Brydegård

—, af og til havde fri, og det var med stolthed og glæde, hun tumlede en flok paa et par hundrede mand.

Taktfasthed og viljestyrke blev der sunget ind i den skare, der kom under hendes befaling. Og elsket var hun, der ofrede sit liv helt for de unge, i samme grad af dem.

Intet under derfor, at venner og lærlinge satte hende det smukke minde (af Joh. Kragh), som nu pryder den sal, hvor hun havde haft sin gerning 17 aar igennem.

Det var dog, som allerede berørt, ikke blot i gymnastiksalen, hun paavirkede de unge, men først og sidst i hjemmet, hvor de altid var velkomne gæster og derfor gik ind og ud som i deres eget hjem. „Hytten“, som M. Nyrop efter Triers ønske med mesterskab havde opført til hende og Niels Hansen, bragte, blot ved sin mærkelige bygningsmaade — af træ, med straatag, — ungdommen nye skønhedsindtryk, som øgedes ved den indre udsmykning med de enkelte, stilfulde møbler af træ, som kunde taale en god del slid uden at skæmmes derved. De store vinduer, uden gardiner, men fulde af blomster, som ret trivedes i sydsolen og under den nænsomme pleje, medvirkede til stuens ualmindelige hygge.

Her førtes mangt et varmt ordskifte, naar de nye tanker, foredragene havde ført ungdommen ind paa, drøftedes. Og for ret at kunne følge med i de mest brændende spørgsmaal blandt lærlingene, hørte fru Ingeborg Trier-Hansen gerne selv hovedforedragene. I „Hytens“ dagligstue lærtes ogsaa melodier til de mange gode sange, højskoleopholdet havde at byde paa. Selv elskede hun musik og sang, som med hendes trofaste veninder, søsterparret fru Ingrid Schmidt og frk. Bodil Lange, dyrkedes i det yndige hjem — især ved sommertide, naar frk. Lange underviste pigeflokken i sang —, og maaske mere end nogen tale virkede berigende og opdragende paa de unge.

Det var ikke til at undres over, at Trier havde en egen fornøjelse af at kigge ind i den dagligstue en og anden aften og se den glade flok samlet her.

I „Hyttten“ var der ingen børn; derved blev det fru Ingeborg Trier-Hansen muligt at være saa meget for de unge, blandt hvilke hun om sommeren gerne søgte sin „pige“ for paa den maade at hjælpe en til at komme paa højskolen, ti hun var meget rundhaandet til at lade sin hjælper følge med blandt de unge.

Vemodigt var det, at hun i saa ung en alder skulde kaldes bort fra den velsignelsesrige gerning, og inderlig savnet blev hun af de mange, til hvem hendes kærlighed var naaet, og det var ikke blot dem, der var nærmest om hende, men ogsaa fattige i omegnen. Saaledes vidste folk paa Bjergsø fattiggaard ikke alt det gode, de vilde sige om hende. Naar de talte om hende, endte det gerne med: „Ja, Ingeborg er god mod os smaa fattige“.

Hendes veninde frk. Bodil Lange skrev betegnende om hende i et lille digt ved hendes død:

„En sjæl saa fuld af kærlighed,
en kærlighed saa stor,
den sjæl maa i Guds himmel
synges i englekor“.

Niels Hansen som paa sin stille vis aabnede hjem og hjerte for de unge sammen med sin hustru, er bleven ved dermed, sammen med sin søster Maren Hansen, saa „Hyttten“ er bleven sin gode begyndelse tro og er den dag i dag de unge et andet hjem.

Det var en egen skønhedsverden, der med legemsøvelserne foldede sig ud paa Vallekilde højskole. Men ogsaa paa anden maade lukkede det skønne sig op for de unge, og det ikke som „æstheteri“, men som udtryk for den evighedsverden, mennesket hører

hjemme i. Mindre dannede mennesker kunde stundom, fejlt seende, mene, at Trier overvurderede det skønnes betydning, men han saa det alt i det himmelske lys, og naar han med sin stortskaarne natur og sin fine aanddannelse fra det ikke helt sædvanlige hjem kunde rumme saa meget mere end jævnmaalet af folk af skønhedsglæde, da havde denne hos ham den dybe kristelige ballast, som ene giver den ret og værd.

Vi har Triers egne ord for hans syn paa kunsten i hans tale om J. Skovgaards kendte billed af røveren i paradiset, som var udstillet i øvelseshuset i Vallekilde ¹⁾

„Det er en saare skøn gave“, hedder det, „kunstneren har faaet af den Gud, der uddeler saa rundelig til os mennesker alle de forskellige gaver.

Er han en ægte kunstner, giver han sig selv, han former og danner, tegner og maler ud af sit eget indre liv og maa følge en indre drift, kan ikke rette sig efter regler og opgaver, som andre vil give eller stille ham. I forhold til, som han selv er, faar vi da glæde af hans værk som noget helt menneskeligt, og er han sand i sin kunst, vil den altid blive til gavn.

Dejligst, synes jeg dog, at den træder frem, naar den bliver som en af de Tyri døtre, hvorom det i den 45nde salme hedder, at de bøje sig med gaver for Guds menighed, der sammenlignes med en dronning, der skrider frem i alt sit skrud, efterfulgt af alle sine jomfruer“.

Ud fra saadanne ord forstaar man ret Triers glæde over at faa højskolen beriget med Dalsgaards føromtalt Ansgarbilled!

Korskirkens billed, „den hjemvendte søn“, — hvis oprindelige udkast var af den begavede unge maler Holger Roed, mens faderen, senere etatsraad, Jørgen Roed fuldførte billedet efter sønnens død —, kom ikke,

¹⁾ „Efterladte papirer“, s. 138.

selv om der er meget kønt i det, til ret at staa maalt med Triers stærke og glødende gudsforhold.

Ikke blot de dybe kristelige emner havde Trier hjerte for, ogsaa de kraftige billeder fra oldfolkets tro og tankesæt her hjemme maatte for ham tale til de unge om livsværdierne, og saaledes kom J. Skovgaards prægtige Odinsskikkelse paa Slejpnir til, som vejrfløj, at pryde taget, mens L. Moes alt nævnte billedet at Tyr med haanden i ulvens gab fra øvelseshusets forside taler et alvorsord til de unge, som har opladt øre derfor, ligesom den føromtalte, tidlig afdøde, billedhugger Schierbecks valkyrier fra dets indre ogsaa minder om livets alvor og kamp.

Ikke blot paa det smukke øvelseshus kom prof. M. Nyrop til at sætte sit præg, men ogsaa „Hyttten“ (Triers ældste datters hjem) og „Solvang“ (hans næstældste datter, Sigrids, første hjem — da hun i 1890 ægtede daværende lærer ved, senere forstander for højskolen, Povl Hansen, broder til Niels Hansen —) fortæller ved deres kønne linier og ejendommelige hygge om den fremragende kunstners haand.

Flere huse er senere byggede i beslægtet stil, hvad der medvirker til at give den lille koloni om kirken og højskolen en egen skønhed.

Ogsaa højskolen prægedes snart af kunstnersmag, idet maleren Dalsgaard ved A. Bentsens udvidelse af foredragssalen i 1876 fik bestemmelse over udsmykningen der, mens J. Skovgaard senere paa forskellig vis berigede „den gamle skole“ med dekorative forskønelser, ligesom han og broderen, Niels Skovgaard har givet det gamle hus Solbakken der i nærheden dekorative gavlprydelser o. a.

I hjemmets spisestue minder J. Skovgaards Grundtvigbilled om Triers varme kærlighed til og beundring for den gamle mester.

Forskellige prydelser i hjemmet skriver sig fra maler Troels Trier og hans søster, fru Gudrun Trier-Mørch.

Skolens udsmykning efter ombygningen i 1907 er naturligt ledet af prof. M. Nyrop, og dens kunstneriske del udført af Troels Trier, hvem ogsaa Korskirkenes dekoration skyldes.

Det mærkelige mindebilled af Trier, som J. Skovgaard gjorde efter hans død¹⁾, maa nævnes i denne sammenhæng. Det er hugget i granit og hviler paa en sten, der med megen møje er ført hertil fra Betlehem.

I sin tætsluttede kraft giver denne mærkelige bavgavsten ret den ejendommelige, jødebaarne mand, hvis liv var viet den danske ungdom.

Billedstøtten har naturligt faaet sin plads over for skolen, nær øvelseshuset, og paa dens fodstykke ses ofte ved sommertide en lille flok unge slaa sig ned i hyggelig samtale.

Her skal ogsaa mindes om det føromtalte marmor-billed i øvelseshuset af Ingeborg Trier-Hansen, der ligesom faderens støtte er en gave fra venner, og som maler Johs. Kragh har gjort.

Triers kærlighed til kunsten kom til paa en egen maade at blive frugtbringende for den, idet flere af hans venner blandt kunstnerne ikke blot paavirkedes af ham i valget af emner, men ogsaa brugte hans mærkelige dansk-jødiske skikkelse i flere af deres billeder.

Mest iøjnefaldende træder denne frem i J. Skovgaards billed af Elkana, som blev til under et Vallekildeophold, hvor Trier, med sin store gæstfrihed, hjalp kunstneren, ogsaa til de kvindelige skikkelser i billedet.

¹⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“, 5. v. Povl Hansen.

Og hvem der kender N. Skovgaards pinsebilled i Immanuelskirken i København, vil atter her med glæde have fundet Trier i den brede, firskaarne Petersskikkelse.

Viggo Pedersens Isak (paa Frederiksborg højskole) er saa at sige bleven til under et af Triers foredrag, hvor kunstneren har set ham, med aftensolen over skikkelsen, male Isaks bøn og hans glæde ved karavanens komme i det fjerne saa levende, at patriarken med et stod saa lyslevende for ham, at han maatte hjem og faa den frem paa lærredet.

Ogsaa Troels Trier har i sin „hjemvendte søn“ haft faderens billed i minde, ligesom Viggo Pedersen har benyttet samme skikkelse i flere Udkast til Faderen, der omfavner den hjemvendte søn, der som illustration er anvendt i Carl Kochs: „Fra bakkens top“.

Det var naturligt, om Triers skikkelse kunde virke betagende paa den ene og den anden, glødende og ildfuld som han var. Vel forløb han sig mangengang, men han søgte som faa at gøre det godt igen, naar han var kommen til at saare nogen.

Let var det vel ikke altid for danske sletteboere at forstaa hans voldsomme natur, der gjorde, at han med omfavnelser og taarer kunde bede om forladelse, naar „stormen“ havde lagt sig, lige saa varmt og inderligt overfor sin røgter som overfor sine jævnlige. Men ét maatte alle indrømme, at hos ham var disse stærke følelsesytringer ægte, fordi saameget af den østerlandske glød luede i hans sjæl.

Af den var det, de mægtige gammeltestamentelige skikkelser, han som ingen anden kunde fremmale, udsprang, af den vældede de vidunderlige taler om menneskelivet i det hele, der aar efter aar samlede landets ungdom om hans — i det ydre saa beskedne —

talerstol¹⁾, saa enhver, der i nogen maade var modtagelig for aand, maatte have let ved at tilgive den, der havde en saadan rigdom at bringe.

Dog var det tit, at udenforstaaende ikke ret fattede Trier, og flere af de omboende præster af anden retning kunde ikke faa ham til at passe efter deres snævre tankesæt, saa en del maatte han døje af deres haarde omtale.

Under saadan paavirkning kom ogsaa biskop Fog til højskolen for paa embedsvegne at tilse den, tilknapet og lidet venlig stemt overfor den, men kunde ikke staa for Triers overstrømmende venlighed; store gæstfrihed og hele mærkelige personlighed, og dagen efter saa man de to vandre i god forstaaelse i den smukke have, Trier havde saa stor glæde af at vise den ene og den anden, hvis vej faldt om ad Vallekilde.

Morsomt nok faldt bispens ord nu saadan: „Ja, hvad skal man sige! — Der er jo ikke noget at sige: jeg kommer og hører en udmærket prædiken af Hoff i kirken og et udmærket foredrag af dem paa skolen! — Der er jo ikke noget at sige“.

Ja, selve det glade liv paa Vallekilde var den bedste modsigelse mod skumlerierne fra den ene og den anden side, og hvergang den æggende klokke lød, som Trier ved hjemkomsten fra en af sine foredragsrejser havde faaet i gave af ungdommen, var det, som klang Hostrups lille vers paa den ud over mængden:

Herop mig bar de unge:
her vil min sang jeg sjunge,
og naar dens tone gjalder,
det er paa dem jeg kalder!

1) Malerne Viggo Pedersen og Luplau Jansen har begge tegnet Trier, talende til ungdommen. Det første findes i litografi.

VII. TRIERS SYGDOM OG DØD

Rigt og lykkeligt var det liv, Trier førte paa højskolen, selv om mangen bitter skuffelse ogsaa fulgte med. Egentlig menneskekender blev han aldrig, trods det, at han fik med saamange at gøre og havde en enestaaende evne til at huske deres navne, — dertil var hans natur for umiddelbar. Men baade det vidtgrenede arbejde og modgangen af den ene og den anden slags kunde nok slide paa hans kræfter, og efterhaanden udviklede en alvorlig nervesygdom sig hos ham og lammede hans kræfter, saa at han sine sidste aar, efter lægens raad, gang efter gang maatte søge til det svenske kursted Bie, hvor han i dr. A. Levin, hvis billed han smukt har tegnet i „Efterladte papirer“ v. Povl Hansen, baade fandt en dygtig læge og ualmindelig ven.

Hvor Trier kom hen, vandt han venner, saaledes ogsaa den lille kone, der passede hans værelser; — lægen magede det saa, at han fik en lille stille villa at bo i for at undgaa det urolige kurliv blandt de nervesvækkede. (Bie var tilholdssted for mange, der var bukkede under for drikkens fristelse). — Trier fik hende og hendes mand til at komme ind til sig. Han havde hørt svenskeren, til guitar, synge rørende smaa engelske sange og gav dem nu begge smag for friskere sange som f. eks. Hostrups: „Jeg har baaret lærkens vinge“. Megen glæde havde han af dette svenske lille ægtepar, som han haabede at faa over til sin højskole.

Dog, den venlige „städterska“, som aldrig lærte at forstaa Triers folkelige du, men vedblev at kalde hans unge datter Sigrid, som fulgte med faderen for at være ham til hjælp, „fröken“ og dem begge „herrskåbet“,

døde allerede før Trier, saa at det ønske aldrig gik i opfyldelse.

Det var en alvorlig tid for den unge pige. Mången nat, naar Trier troede, hun sov — i værelset ved siden af, hvortil døren stod paa klem, — hørte hun ham vandre op og ned ad gulvet og ikke sjældent bede højt. Faa kunde vel med større inderlighed give sig hen i bønnen, og det var en mærkelig sjælekamp, hun her blev vidne til: sine lærlinge fulgte han i tankerne, og mangen brændende bøn blev opsendt for den eller den, Trier vidste om, at han var i sjælenød, — ja, datteren hørte ham en nat, under bønnens kamp for en af sine unge sige: „Jeg slipper dig ikke, før du velsigner ham!“

I sine bønner kom han saa ofte tilbage til dette: „Herre, du ved det jo, at jeg er en syg mand, jeg kan ingenting, men gør du det!“ Det var saa kønt, at der hos Trier, med afmagtsfølelsen fulgte kun des inderligere hengivelse i bønnen, for ham selv og for de mange, hvis ve og vel laa ham paa hjerte.

Hvad der et af de sidste aar meget øgede Triers lidelser, var en slem blodforgiftning, som i længere tid bandt ham til sengen og nødvendiggjorde et ophold paa kommunehospital.

Dér, som altid, fik Trier stærk indflydelse paa sine omgivelser, især dog de kvindelige hjælpere, der droges saa stærkt af hans varme, aandfulde tale, at de mængengang glemte alt for at lytte til den. Det kunde saaledes hænde, at den plejerske, der sendtes med gradestokken, ikke kom videre, hvorfor en anden blev sendt for at faa fat i hende, men selv blev hængende, indtil afdelingens overplejerske kom til stede — for saa ogsaa at maatte lytte!

Men det var Trier en sorg at se de mandlige plejeres mangel paa forstaaelse af deres kald, ikke blot fordi han selv led derunder, men fordi det gjorde ham saa

ondt for deres egen skyld, og han vilde saa gerne vække deres slumrende aand lidt.

Om denne tid skriver hans svigersøn, forst. Povl Hansen¹⁾: „Kun langsomt rejste han sig fra det svære sygeleje, og saare langsomt vendte kræfterne tilbage, men den nødtvungne stilhed og ro, han nu maatte underkaste sig, og som hans stærke sjæl aldrig før havde kunnet forsone sig med, blev af god og heldbringende betydning for hans helbred. Tiden faldt ham ikke lang, ti naar han sad ene i sin stue eller om sommeren ude i fri luft, da vældede minderne frem hos ham. Mange rige minder havde han, men helst syslede han med dem, der knyttede sig til hans forudgangne kære; i saadanne øjeblikke var det, som hele hans væsen smeltede hen i den dybeste længsel efter de kendte skikkelser, og da dvælede hans tanker atter og atter ved gensynets glæde, og med en forunderlig inderlighed kunde han fordybe sig deri. Mig forekom det altid, i saadanne stunder, som saa jeg sjælen folde sine vinger ud og berede sig til hjemrejsen.“

„Alt som helbredelsen imidlertid skred frem, begyndte livsmodet dog igen at gøre sig gældende; tankerne om hans virksomhed traadte atter i forgrunden og ejede snart deres gamle tillokkelse for ham, ja, til tider kunde man næsten tro, at hans inderlige kærlighed til den rige livsgerning havde faaet ny spændkraft netop ved hans lange ufrivillige skilsmisse fra den; jeg glemmer saaledes aldrig den tone af inderlighed, ja, næsten jubel, hvormed han engang sagde de ord til mig: „Gud har atter givet mig min gerning tilbage.“

Efter denne haarde sygdomstid kom Trier sig dog aldrig helt, selv om han efter sommeren 1893 syntes friskere og kraftigere end i mange aar. Den sidste søndag

¹⁾ „Taler ved Ernst Triers jordfærd“ udg. af Povl Hansen.

før vinterskolens aabning udbød han i sin familiekreds: „I skulde blot vide, hvor jeg længes efter at faa fat paa de unge karle, jeg synes, jeg har saa meget, saa meget godt, jeg skal have dem fortalt.“

„Og da saa skolen kom i gang, tog han sit arbejde op med en kraft og en frejdighed, som næppe i mange aar forud“, siger hans svigersøn, der maatte tænke paa „blomsten i høst“ med „varmere farver og rigere glans, som om den vidste, kraften er størst paa det sidste.“

Aldrig havde Triers morgenandagter været saa dybe og dejlige som i denne tid, syntes de, der kendte ham allerbedst, og de modnere forstod, hvorledes han gennemskinnedes mere og mere af evigheden.

Da juleferien kom, var det Trier saa svært at skulle skilles fra størstedelen af de unge — ferie var ikke noget for hans virksomme natur —, men han trøstede sig med at kunne sysle med et af sine kæreste arbejder: mindebogen „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde.“

Da saa julen kom, forkyndte Trier, „barneglad jublende, mødet mellem den fattige synder, og julens fyrste“ og talte ved denne lejlighed ogsaa saa kønt om de smaa børn, der var gaaede forud ind til Vor Herre — en af familierne i kredsen havde lige før jul mistet et barn — og om, hvad for en fryd det var at skulle mødes med dem.

En og anden sagde vel derved: „Mon ikke det skulde blive Triers sidste jul?“ men ingen drømte om, at han, allerede faa dage efter skulde gaa bort.

Paa hjemvejen fra kirken ytrede Trier selv, at han ikke i lange tider havde følt sig saa glad og let om hjertet som netop denne dag, saa det var ikke saa underligt, om hans ord havde baaret præg deraf. „Denne levende glæde særtegnede ham hele julen.

Juledag nød han paa sin barnlige vis, sammen med Hoff, at være gæst hos sin datter og svigersøn, Sigrid og

Povl Hansen, i „Solvang“ ved siden af højskolen, og da han et par dage efter var indenfor hos dem igen, tog han deres lille mindste barn paa armen og dansede frem og tilbage paa gulvet med det, mens han sang:

„Dans, lille barn, paa moders skød,
en dejlig dag er oprunden,
i dag blev vor kære Frelser født,
og paradysvejen funden!

Endnu den 29de Dec. 1893 var han tidlig oppe og paa formiddagen en køretur med sin lille svenske hest for; han kom forfrisket hjem fra turen og vilde efter middagen have skrevet videre paa sin bog, men følte sig syg, og kom i steden for til sengs.

Efter et stærkt ildebefindende laa han en stund bevidstløs, men da han havde sundet sig lidt, gav han sig til at synge: „Julen har bragt velsignet bud,“ — den sang, der julens dage igennem særlig havde fulgt ham — og kom flere gange tilbage til de linier, han havde sunget med sit lille barnebarn paa armen.

Dog, snart kom et nyt anfald, og kort efter bøjede han sit hoved ned i døden og „sov hen, som sol i høst gaar ned“, uden det mindste synlige spor af døds kamp.

Lægen, som var kommen til stede, sagde, at det var et hjerteslag.

VIII. ERNST TRIER I MINDET

For mange var det næsten uforstaaeligt, at denne levende mand, hvis ord kunde tænde hjerterne i glød, virkelig var kaldt bort fra det virksomme liv, han stod midt i.

Det var, som ringede hans mægtige stemme endnu gennem stuerne, som klang hans friske latter endnu, — men selv var han jo tagen bort, til det fælleshjem, der havde staaet ham for øje under hele hans livsgerning, og som vinkede ham des mere, alt som de legemlige kræfter svandt.

Ved hans baare kom der til at lyde mangan tak for al den velsignelse, hans liv havde bragt.

Hoff vidnede f. eks. kønt derom i ord som disse:¹⁾

„Frem for alt skal dette siges om ham, at hans liv og dets gerning bares af troens enfold. Barnet i hans sjæl var hans bedste herlighed og det at være Guds barn hans hjertes største lykke. — — Solstraalen i hans øje sluktes ikke under livets kamp og møje, trods alle smerter var han en lykkelig mand, rig ved det strømmende liv i hans indre, stærk i sin gerning, velsignet mangfoldig af Gud. Og da saa hans time kom, tog Gud sit barn hjem, mildt og let. En lys og sjæleglad aften-

¹⁾ „Taler ved Ernst Triers jordfærd“ v. P. Hansen.

stund fik han, og midt i sin gernings blomstren, nynnende julesalmen, sov han ind saa let som barn paa moders skød.“

Om hans sjældne gave til at tale ungdommen til hjertevidnede Hoffshjælper, Carl Koch¹⁾, som efter Triers død vedblev at være skolen en trofast ven. Grunden til denne gave saa han i, at Triers egen ungdom havde været saa indholdsrig: „Hans sjæl var som et musikinstrument, rigt paa forskellige og skønne toner, stemt helt og fuldt lige fra hans ungdom. — — Det var en saadan rigdom af stærke, forskellige og dog sammenklingende toner, at der var nok til at lyde gennem et helt liv. Det var ikke saaledes, at han intet lærte siden; baade hans manddomsgernings rige erfaringer, hans lykke og hans sorg gjorde disse toner fyldigere. Men det, der bestandig klang igennem, var dog tonerne fra hans ungdom. — —

Han forstod ungdommen o: han fandt og forstod det skjulte midtpunkt i de unges sjæle, det, som er det samme for 1000 aar siden og nu. Dette vilde han tale til, drage frem, naar det laa gemt, vække, naar det sov. Dette havde han for øje, naar han talte ud af sit livs erfaringer, naar han saa uforglemmeligt tegnede bibelhistoriens personer, naar han skildrede de store fra hans samtid, og naar han talte om nutidens forhold; for dem glemte han ingenlunde.“

Saa dyb var Triers tale til de unge, at Carl Koch om den siger: „Selv den, der har hørt mange aandelig prægede mænds ord, maa indrømme, at der næppe i vort fædreland føres et kraftigere ord til ungdommens samvittighed og hjerte, end det, han talte.“

Og forklaringen til, at hans gerning gik saa dybt og rakte saa vidt, laa i hans hjertes længsel efter at være

¹⁾ „Taler ved Ernst Triers jordefærd“ v. Povl Hansen.

„sandhedens ydmyge og kraftige tjener“, der ved sin sunde og rige menneskelighed virkede betagende paa alle, han kom i berøring med.

Saaledes ytrede en mand, som kun én eneste gang havde haft lejlighed til at tale med ham, at han var den mest indtagende mand, han havde set, med alle en jødes tiltalende og ingen af de utiltalende egenskaber.

Denne „taarernes mand“, som Hoff kaldte Trier i sin mindetale over ham, var den samme, om hvem Albr. Albrektsen (i mange aar forstander ved Hjør-lunde højskole) i sine mindeord siger¹⁾, at der vist sjældent var nogen dag, uden man hørte Trier le. Og denne latter var „saa trillende frisk og saa smittende, at man lo med, naar Trier lo, selv om man ikke havde anden Grund.“

„Engang ved et stort efteraarsmøde hos ham var der et lille frikvarter,“ fortæller Albrektsen. „Det var smukt, sollyst vejr, og flere hundrede mennesker stod udenfor op ad vejen til boghandelen. Trier stod højest og samtalede med nogle enkelte.

Pludselig ruller hans friske latter ud over den store skare mennesker saaledes, at det kun varede faa sekunder, før hele forsamlingen lo, saa det klukkede!

Skøndt kun ganske faa kunde vide noget om, hvad der var den egentlige aarsag til latteren, lo alle de andre alligevel, fordi Trier lo saaledes, at man — hvis man da ikke var en tværdriver — umuligt kunde lade være at le.

Men sammen med Trier hørte den slags nærmest til det daglige.“

At en mand med saamegen livsglæde i sig, var en stor børneven, behøver næppe at siges:

Vallekilde er rigt paa minder i saa henseende.

¹⁾ Alb. Albrektsen: „Ernst Trier, en lille mindetegning for venner“.

En og anden kunde ogsaa være bange for ham, for han kunde jo nok være „bussemand“, naar nogen var paa gale veje, — men hvor kunde han glæde sig med de smaa i uskyldig leg!

En vinter, der var megen sne, og „skolens“ børn sammen med flere andre fra den lille koloni havde bygget en stor snehytte, hvor de alle kunde være inde, kom Trier til og maatte ind med, og det kan nok være, der blev glæde, da en af flokken blev sendt op i køkkenet for at bede om at faa kogt chokolade til hele det lille selskab!

Hvad for et barn i omegnen kendte ikke til at faa et æble eller en pære af Trier, naar han færdedes i det daglige! Han havde ret sin hjertensfryd af at fylde lommerne med dem for at kunde give deraf til, hvem han mødte

Den dybeste side af hans kærlighed til børn er allerede omtalt under hjemlivet og var en naturlig følge af hans eget aabne barnesind over for den himmelske fader.

Hans gode hjerte er ogsaa nævnt, og de er mange, som priser ham for det. Regnskabet kunde f. eks. vise, at af 2700 Kr., han et aar havde til gode hos fattige elever, fik han aldrig mere end de 1600, ligesom det er fortalt, hvorledes han som regel havde større mandskab til landbrug og have, end der kunde „betale sig“, men mangfoldige blev hjulpede aandeligt og timeligt derved, saa at de økonomiske bekymringer —, der til tider kunde hvile trykkende paa ham, — langt overvejedes ved velsignelsen, denne godhjertethed bragte.

En ung mand, som paa anden vinter var lærling paa skolen, kunde f. eks. aldrig glemme, hvordan Trier, der havde bedt ham en tid overtage en syg friskolelærers arbejdeovre paa Samsø, gav ham en ny frakke til tak, da læreren ikke havde raad til at undvære noget af sin løn, og den unge mand ikke havde villet tage imod penge af

Trier derfor, da han stod i saa stor taknemmelighedsgæld til ham, at han med glæde gjorde dette arbejde for ham. Trier havde jo hurtigt set, at der var trang til frakken og ret haft sin hjertensglæde af at skaffe den til veje og af at se den unges undseelige glæde over den!¹⁾)

Triers dybt poetiske sind var hans rigdom livet igennem.

I sine paabegyndte „minder“ under navn af „25 aars skolevirksomhed i Vallekilde“ v. Ernst Trier giver han det skønneste billed af ungdomslivet og de første manddomsaar.

Det var en af hans kæreste sysler at arbejde med at faa dem nedskrevne, og hans søstersøn forst. Joh. Borup, var ham en udmærket hjælp derved, opvoksen som han var i et hjem, hvor moderen fra Triers barndom af havde været hans fortrolige. Ja, sine steder hjalp den forstaaende søstersøn endog morbroderen at give minderne den endelige form.

Under dette arbejde fik Trier lyst til at tage over til Vilh. Beck, — som da var bleven præst i Ørslev, ikke mange mil fra Uby, hvor han havde virket i de unge dage, — for at lade ham høre, hvad der var nedskrevet om Vallekildearbejdets første tider, da de var mødtes i god forstaaelse, og oprømt vendte Trier tilbage fra besøget, med løfte om, at Beck vilde gæste Vallekilde paa ny, hvad dog aldrig skete, da Trier døde kort tid efter.

Endnu i juleferien syslede han med at nedskrive minderne og glædede sig, den sidste dag, han levede, til efter middagen at hengive sig til sin kæreste fritids-syssel: fortsættelsen af sin bog om skolens historie, siger Povl Hansen i sin mindetale over Trier.

¹⁾ Alb. Albrektsen: „Ernst Trier, en lille mindetegning for venner“.

Det er et stort savn, ikke at kunne følge Triers egen fortælling længere end til foråret 1867, hvor arbejdet saa brat blev afbrudt, men savnet afhjælpes dog noget ved de efter hans død udgivne „Efterladte papirer“ v. Povl Hansen, en bog, som enhver, der ønsker at lære Ernst Triers mærkelige skikkelse nærmere at kende, vil have stor glæde af at fordybe sig i.

Til de mange vidnesbyrd om Triers værdsættelse hører den række digte, hans bortgang fremkaldte. I varme ord lød takken for hans virke, som f. eks. i Albr. Albrektsens lille digt¹⁾: „Stort var dit værk, der vil tusinder signe dit minde“, hvori det hedder:

„Tak for dit varme og kraftige vidne om livet,
grøde til livsvækst i tusinders barm det har givet.
Trofast du stod, hented fra himmelen mod.
Æren er Guds i det høje!“

Digt efter digt vidner om Triers mærkelige fører-natur og hans troskab i arbejdet. Præsten Schørring synger saaledes om ham²⁾:

„Han var af Israels rod udgangen,
det kendtes paa hans varme blod
og paa hans stærke tro og sangen,
naar han paa lærestolen stod.
En Isralit foruden svig,
det var Ernst Trier sandelig.
Men dansk han ogsaa var tilfulde,
det kendtes paa hans milde blik
og paa det ydmygt, tillidsfulde,
hvormed han til sin gerning gik.
Fra Isefjord til Vesterhav
forstod de godt, hvad Trier gav.“

Ogsaa fra broderlandene sendtes mindedigte, der fortalte om, hvor nær Trier i aarenes løb var bleven knyttet til dem.

¹⁾ Albr. Albrektsen: „Ernst Trier, en lille mindetegning for venner“.

²⁾ Tillæg til „Taler ved E. T.'s jordefærd“ v. P. Hansen.

Nordmanden Olav Arvesen, der havde lært ham at kende i de unge, stærkt bevægede tider, da Grundtvigs dybe livssyn havde tændt glød i deres hjerter, skrev sit smukke digt „Til Ernst Triers minde“, hvori det hedder¹⁾:

„Glad i din Gud, i din æt, i dit land
øved du daad ifra tidlig til silde;
lyse, oplive bestraalet hvert gran,
var, hvad din ildhug ustandselig vilde —
Gud frem for alt og saa Danmark det kære —
sletternes ungdom til lys og til ære —
det var dit maal i din skole, i alt,
indtil du faldt.

Livet dit brast, men din gerning bestaar,
den er din bauta i kommende dage.
Alt, hvad du saaed af livslyst i vaar,
bliver dit levnedsløbs ypperste sage.
Sangen i landet og glæden i Norden,
fryden i alle Guds storværk paa jorden,
vidne de skal ifra tusinder smaa,
hvad du magted at naa.“

Ogsaa fra Sverige, hvor Trier og hans gerning gennem mange aar havde haft forstaaende venner paa „Hvilan“, klang der bevægede toner i fru Hedevidg Holmstrøms mindedig, hvori hun bl. a. synger²⁾:

„En höfding uti Israel
har lagt sit hufvud ned,
en ädel ande sagt farväl,
en stridsman har fått fred.
Men många tusen hjärtan mötts i sorg og ve därvid,
och i de tusen hem det blef så tyst i Juletid. —
Han byggde invid lifvets älf,
den glädjekällan var,
hvarur han ständigt öste själf
och fram till andra bar.
Hans lofsång här nu tystnat har, hans arbetsdag gått ned;
välsignad får han tråda inn i Faderhusets fred.“

¹⁾ „Efterladte papirer“ v. P. Hansen.

²⁾ „Fra Vallekilde folkehøjskole“, 6, v. P. Hansen.

Trier blev ikke jordet paa Vallekilde kirkegaard. Som det friluftsmenneske, han var, havde han faaet den tanke at ville have sin familiegrav et af de kønneste steder paa „skolens“ marker, med vidt udsyn over Lammefjordsengene og bakkerne paa den anden side dem —, deriblandt højderne ved Skamstrup, hvor hans søster, fru Marie Borup havde sit hyggelige hjem.

Her hvilede alt baade fru Marie og fru Julie Trier og de to smaapiger, han havde haft den sorg at miste.

Fra den beskedne sten, med et lille basrelief i ler af en moder med sine børn om sig (vist af billedhugger Evens) taler Triers yndlingsvers i jævne ord om den trofaste Gud, der saa vidunderlig havde ført ham gennem livet:

„Guds visdom er en gaade,
en løngang er Hans vej,
men evig er Hans naade:
Hans løfter glipper ej.“

IX. AARENE EFTER TRIERS DØD

Det var uendelig svært at tage arbejdet op med de unge, som faa dage efter Triers død samledes efter juleferien, nu da han, som havde været saa enestaaende i ledelsen af arbejdet, var gaaet bort, men hver gjorde sit bedste, i hans aand, for at fylde saa sin plads, og naturligt ordnedes det saadan, at brødreparret Povl og Niels Hansen, Triers to svigersønner, overtog skolen, den første som forstander, den anden vedvarende som leder af skolens landbrug og havevæsen.

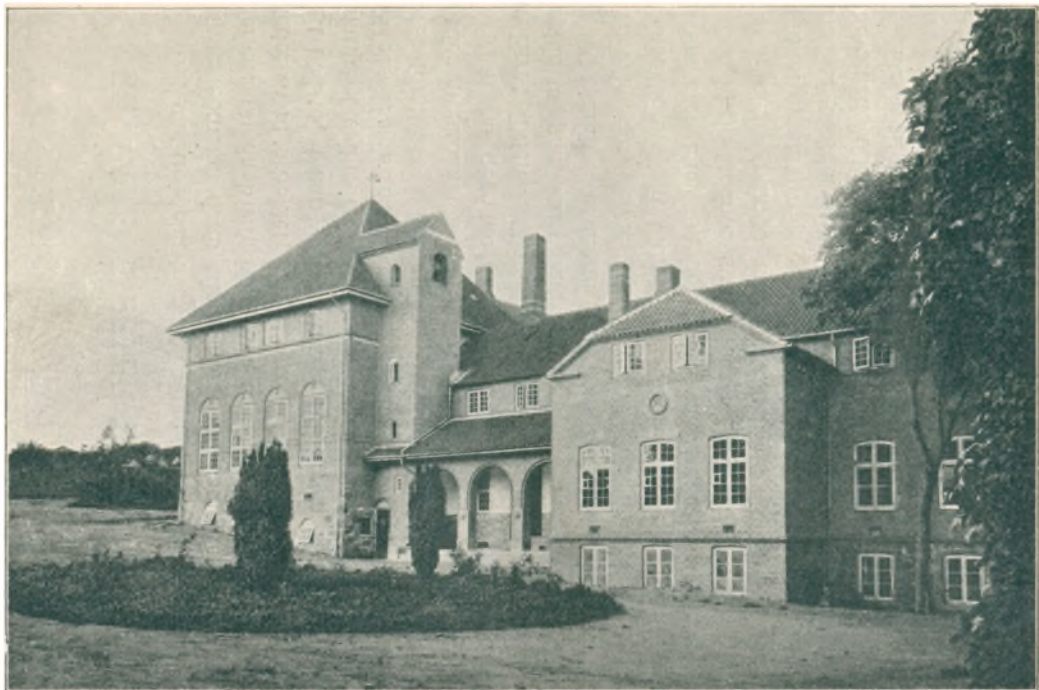
Let var det ikke for den nye forstander at træde ind i Ernst Triers stilling, men han arbejdede støt paa at fylde ud paa den plads, han dog var nærmest til.

Og udmærket støtte fandt han hos Triers trofaste ven Hoff, som denne vinter ugenlig holdt foredrag paa Vallekilde, og hvis kapellan, Carl Koch, et par maaneder sommeren efter tog bolig der paa stedet og ydede sin gode hjælp i denne svære tid.

Skolens mange andre venner ydede ogsaa deres støtte, og de trofaste hjælpere, A. Bentsen og V. Benneke, gjorde deres for at bevare den gennem disse bevægede tider.

Da Hoff et par aar senere tog til København som præst ved Vartov, fik Vallekilde — som tidligere nævnt — sin egen præst, Th. Helweg, der i en aarrække havde været præst og leder af præsteskolen i Amerika¹⁾. En halv snes aar (1895—1906) arbejdede han i menigheden

¹⁾ Siden 1906 præst i Idstrup, (Falster), og de senere aar medarbejder ved menighedsskolen paa Liselund.

Vallekilde højskole efter ombygningen i 1907.

og paa højskolen og afløstes i denne gerning af den nuværende præst, H. Fonnesbech Wulff¹⁾. Begge disse mænd har saaledes ogsaa været skolen trofaste støtter.

Har end nogle af skolens særlige grene (som fiskeri- og sømandsskole, væve- og sløjdskele) maattet opgives, har skolen dog hævdet sit ry og i de senere aar fornyet baade hovedbygningen, stalden og andre udlænger, som nu er lagte et stykke borte fra den første.

Med mesterskab har prof. M. Nyrop udnyttet den gamle skolebygning og dog (1907) skabt en ny og højst ejendommelig bygning, som med føje vækker beundring hos hver, der faar den at se.

Som først. P. Hansen ved indvielsen (Maj 1908) gjorde opmærksom paa, er nogle af de gamle sten overførte i den nye bygning, som billed paa, at der bygges paa den gamle grund.

I sin indvielsestale sagde han: „Ingen af os, der nu bærer dagens byrde og hede her i Vallekilde, er nogen Ernst Trier; ingen af os vil heller forsøge paa at være det; ti da var slaget tabt, og gerningen endt. Nej, vi vil netop prøve, bedre og bedre at blive os selv, prøve at bygge vor egen bygning, finde vor egen form, udføre vor gerning paa vor egen maade, men med ærbødighed for, hvad fortiden har vundet, og med troskab mod den kongstanke, der med folkehøjskolen blev givet det danske folk af en kærlig Gud.“

Det gamle hjem er, trods ombygningerne, i det væsentlige bevaret, og nu som før genlyder stuerne af barnelatter og unge stemmer.

Triers aand hviler over hjemmet, og hans virksomheds-trang er gaaet i arv til hans datter, fru Sigrd Trier-Hansen, der, foruden sit store hjem med en talrig børneflok, har de unge at tage sig af, baade med sang,

¹⁾ Tidligere præst i Lovns og Alstrup, (Himmerland).

højtlesning og samtale, — og mangel forkommen sjæl her og der at se til med venlige blikke. —

Af Triers andre børn er — foruden fru Ingeborg Trier-Hansen — nævnt fru Gudrun Trier-Mørch og maler Troels Trier, hvis kunstneriske evner er komne skolen til gode. Triers yngste datter, Esther, arbejdede i sine ungpigedage med ved højskolen, er nu gift i Sønderjylland med en flink bygmester, Jep Fink, mens Triers ældste og yngste søn begge er dygtige landmænd, faa mil fra barndomshjemmet i Vallekilde.

I „Solvang“, hvor Povl Hansens og fru Sigrids første hjem var, er der nu stille: her sidder den Trierske børnefloks plejemoder, frk. Magdelene Flensted, og freder om minderne fra arbejdets tidligere dage. Om sommeren læser hun endnu lidt højt for de unge piger og har i øvrigt fra tid til anden laant en gammel, ensom eller skrøbelig hus.

De sidste aar har den kendte gamle skolemand, professor H. C. Frederiksen¹⁾, taget bolig i Vallekilde og del i gerningen med de unge, der glade flokkes om den aldrende opdrager med det unge sind.

Men ud over den lille samling huse omkring skolen og Korskirken lyder klokkens alvorlige: „Ikke os Herre ikke os, men Dit navn ske ære!“²⁾.

1) Tidl. leder af en privat skole i Ordrup.

2) Denne indskrift lod Trier i sin tid sætte paa Korskirkens klokke.

„MENNESKER“

EN RÆKKE BIOGRAFIER AF FREMRAGENDE
PERSONLIGHEDER, DERES LIV, UDVIKLING OG
ARBEJDE, SKREVET AF KENDTE FORFATTERE

„Det er et godt Foretagende D. S. F. paabegyndte med disse korte, forstaaende *Menneske-Skildringer* af saadanne Mænds Liv og Arbejde, der hver paa et eller andet Omraade har haft en betydningsfuld Gerning, de afgiver, samtidig som underholdende, en i høj Grnd oplysende og udviklende Læsning.

Det er, som man ser, noget for enhver Smag. — *Et Pantheon for de store Døde.*

Det er smaa, nydelige Bind, ret som afpasset for den lille Hylde paa Bordet ved Siden af ens Læseplads, indsmigrende ved disse ydre Fortrin og sin overkommelige Pris, 1,50 indb. (Af „Generalkorrespondancen“.)

Udkom Bind I—X:

1. HOLGER DRACHMANN
af *Valdemar Vedel.*
2. HENRIK IBSEN
af *Just Bing.*
3. VIGGO HØRUP
af *Erik Henriksen.*
4. I. P. JACOBSEN
af *Georg Christensen.*
5. NIELS FINSEN
af *W. Thulstrup.*
6. EMIL POULSEN
af *Carl Behrens.*
7. HERMAN BANG
af *P. A. Rosenberg.*
8. J. C. JACOBSEN
af *T. Østrup.*
9. LUDVIG SCHRØDER
af *Holger Begtrup.*
10. J. JESSEN
af *Vilh. la Cour.*

ET BIBLIOTEK ENHVER BØR EJE

BETYDELIGE MEMOIRER OG BIOGRAFIER

2,50, indb. 4.00.

— Sløvt maa det Sind være, der ikke gribes af disse personlige Minder fra et af Brændpunterne og fra et Sind, som har baade følt og forstaaet". *V. Rørdam.*

3,25, indb. 5.00.

Man føler sig med denne Bog i godt og hyggeligt Selskab hos en dannet og erfaren Mand. En god og smuk Bog, der vil faa sin sikre Plads i Rækken af Memoirerne.

I Bind 2,50, II Bind 3,50.

Det er en Levnedsskildring af en af de betydeligste Mænd i vore Dage. Ingen der har Interesse for det kirkelige Liv og Forhold vil undvære at eje denne Biografi.

